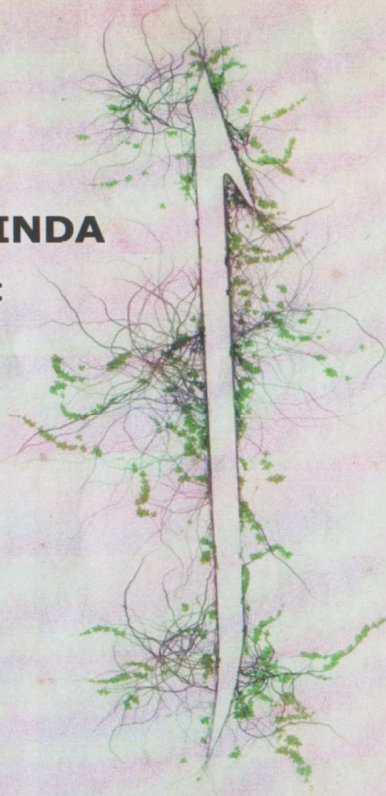

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

**ÖLÜM HAKKINDA
KIYAM'et**

NECDET ARDIÇ

**İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (64)**

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

ÖLÜM HAKKINDA

KIYAM'et

NECDET ARDIÇ

İrfan sofrası

Necdet ardıç

Tasavvuf serisi (64)

	Sahife no
İÇİNDEKİLER:.....	(1)
ÖN SÖZ:.....	(2)
Ölüm hakkında, Kıyam'et:.....	(3)
Şimdi ölüm hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de geçen bazı Âyet-i Kerîme'leri inceleyelim:.....	(15)
Ölüm ile ilgili bâzı Hadîs-i Şerîf'ler:.....	(43)
Ölüm Ne Güzelsin:.....	(54)
Berzah:.....	(56)
Ölüm Esnasında Kişiyeye Müstehab Olan Durumlar..	(63)
Lisân-ı Hâlin Belirttiği Hikâyelerle Ölüm Meleğinin Mülâkatı Anında Çekilen Hasret:.....	(66)
Hz. Peygamberin (s.a.v) ve Hulefâ-i Râşidîn'in Vefatları	
Hz. Peygamberin Vefatı:.....	(72)
Hz. Ebubekir'in (r.a) Vefatı:.....	(89)
Hz. Ömer'in (r.a) Vefatı:.....	(92)
Hz. Osman'ın (r.a) Vefatı:.....	(96)
Hz. Ali'nin (r.a) Vefatı:.....	(98)

ÖN SÖZ

Muhterem okuyucularım, bu kitabın oluşması bir talep üzerine gerçekleşmiştir. Kardeşlerimizden birinin çok sevdiği annesi geçirdiği bir hastalık yüzünden Rabb'î na kavuşunca, çok üzülen kardeşimiz müsait bir zamanda **(Ölüm hakkında)** da bir sohbet yapılmasını istemişti. Bu talep karşısında bende kendisiyle bu konuları konuşmuş teselli ve gayretini arttırıcı tavsiyelerde bulunmuştum daha sonra bu mevzuu daha ciddiye alarak bazı araştırmalar yapmıştım işte bu araştırmalar neticesinde bir malzeme birikimi oldu bende bunları sistemli bir şekilde sohbet mevzuu yaparak daha başkalarının da faydalanmasını temin etmek için bilindiği gibi o sohbetleride kayda almıştım.

Gene kardeşlerimizden biri Ta....Ka.....bu kayıtları da yazıya dökerek okunacak hale gelmesini temin etti bende bu kayıtları alıp baştan sonra yeniden düzenleyerek bir kitap haline getirdim. İnşallah eline geçip okuyanlar için faydalı olur. Sevgili okuyucum, bu kitabın yazılışında, düzenlenişinde, basılışında, bastırılışında, tüm oluşumunda emeği ve hizmeti geçenleri saygı ile yad et, geçmişlerine de hayır dua et, ALLAH (c.c.) gönlünde feyz kapıları açsın. Yarabbi; bu kitaptan meydana gelecek manevi hasıla'yı, evvelâ acizane, efendimiz Muhammed Mustafa, (s.a.v.) in ve Ehl-i Beyt Hazaratı'nın rûhlarına, hediye eyledim kabul eyle, haberdar eyle, ya Rabbi.

Muhterem okuyucularım; yine bu kitabı da okumaya başlarken, nefs'in hevasından, zan ve hayelden, gafletten soyunmaya çalışarak, saf bir gönül ve Besmele ile okumaya başlamanızı tavsiye edeceğim; çünkü kafamız ve gönlümüz, vehim ve hayalin tesiri altında iken gerçek mânâ da bu ve benzeri kitaplardan yararlanmamız mümkün olamayacaktır.

Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tandır.

Terzi Baba Tekirdağ sohbet tarihi (04/01/2009) Pazar kavacık, başlangıç (03/05/2009) Pazar Kavacık İstanbul bitiş. Düzenleme tarihi başlangıç (11/08/2012) cumartesi Ramazan (23) (17/08/ 2012) Cuma bitiş (29) Ramazan

ÖLÜM HAKKINDA, KIYAM'et

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

BİSMİLLÂHİR RAHMÂNİR RAHİM

Cenâb-ı Hakk (c.c) zihin açıklığı, gönül genişliği, irfâniyyet ufku versin. Bize bildirmek istediği mevzûların hakîkatinin ne şekilde yaşanmasını murât ediyorsa o bilinci bizlere versin, yoksa nefsimizin anlayışı ile eğer bunlara bakarsak, bu hakîkatleri anlamamız mümkün değildir. Çünkü nefsimizin ilk işi bu hakîkatlere perde olmaktır. Nefsimizin dışında olarak irfâniyyet ile bu konulara bakabilirsek hakîkatlerini anlayabilmemiz mümkün olabilecektir. Bunun dışında sâdece şeriat yönüyle ve zâhiri bir anlayışla bu hakîkatlere bakmamız cevizin kabuğuyla meşgûl olmaktan öteye gitmeyecektir.

Bu kitabımızda ölüm hakkında bazı bilgiler vereceğiz. Cenâb-ı Hakk (c.c) gerçekten herbirerlerimizi idrâk sâhibi eylesin, sûret ve şekil üzere yaşayan insanlar değil bunların özünde, hakîkatinde bulunanlara ulaşırsın.

Ölüm ve doğum âlemlerdeki en müthiş iki oluşumdur. Tefekkürümüzü bu konuda yoğunlaştırabilirsek eğer ne kadar muazzam bir hâdiseye olduğunu anlamamız çok zor olmayacaktır. Ancak hiç kesilmeksizin devam eden gelen bu hâdiseler o kadar tabiileşmiş ki, sıradan bir fiiller gibi beyinlerimizde yerini almıştır. Bu hâdiseler hemen bu şekilde sıradanmış gibi geçilecek hâdiseler değildir ancak kişinin başına geldiği zaman bunun farkında olabilmektedir. Bizler bunu beklemeden Cenâb-ı Hakk (c.c) diğer zuhur mahâllerini aramızdan aldıkça bunlardan ders almamız gerekmektedir. Efendimiz (s.a.v) şöyle buyurmuşlardır.

"En büyük vâiz cenâzedir." Dikkat edersek cenâze

namazlarında Fâtiha okunmamaktadır. Şer'î mânâda izâhı yapılırken bir namaz için rükû, secde, tahiyat gereklidir bu namazda onlar olmadığı için cenâze namazı zâten namaz değil duâ mahiyetindedir, bu nedenle de Fâtiha okunmamaktadır, denilmektedir.

Her ne kadar doğru bir izâh ise de işin hakikatinde cenâze namazlarında Fâtiha-ı Şerîf okumaya zâten gerek yoktur, çünkü orada Fâtiha Sûresi okumanın dışında bilfiil yaşanmaktadır. Orada ayakta duranlar bâtinen,

"Elhamdulillâhi Rabbil âlemîn" yâni "ben daha bu vefât eden kişinin durumuna gelmedim, hâlâ vaktim ve imkânım var, bunu veren Allah'a hamd olsun" demektedirler.

"Errahmanirrahim" yâni "Rahmân'ın rahmaniyeti o kadar geniş ki bütün bu âlemlere yayılmıştır ve şu anda vefât edip burada yatan kişiye de rahmet etsin ve biz hâlâ yaşayanlara da o hâle düşmeden evvel rahmet etsin."

"Mâliki yevmiddîn" yâni "Dîn gününün sâhibi anlamında olarak ve dinden kasıta Allah'ı tanımak olduğuna göre Kur'ân-ı Kerîm bizlere bunu bildirdikten sonra artık dünyâyâ gelmemizin nedeni sadece namaz kılmak değil Allah'ı tanımaktır bunun için de önce kendimizi tanımamız gereklidir. Namaz ve diğer ibâdetler buna sâdece bir vâsıtasıdır. En büyük vâsıta ise ilim ve irfâniyettir."

"İyyekena'büdü ve iyyake nestain" daha henüz vaktimiz varken, ancak sana ibadet ederiz hayatı ve her şeyi ancak senden isteriz. Önümüzdeki ibretlik cenâzenin artık böyle bir imkânı kalmamıştır.

"İhdinessıratel müstakîm." Eğer değilsek hemen sen bizi sırat-ı müstakîme yönlendir. Devamı da böylece değerlendirilir.

Ölüm ve doğum fiili her ikisi de Cenâb-ı Hakk (c.c)'a âittir. O hem öldürür hem de diriltir.

Doğum denilen hâdiseyi şöyle bir târifle anlamaya

çalışalım; Doğum, gayb âleminde izâfi yoklukta mevcut olan a'yan-ı sâbite terkinin vakti geldiğinde şehadet âleminde zuhura gelerek seyrini sürdürmeye başlamasına doğum denmektedir. Bu doğum ile Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın Hayy isminin hakikatleri ile zuhura getirdiği ve târifi mümkün olamayan müthiş bir varlık dünyâya gelmektedir. İşte hayât gibi, duyma, görme, irade, ilim gibi Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın subûti sıfatları da bu doğan varlıkta vardır. Buna kısaca "*ne var âlemde o var âdem'de*" denilmiştir. İşte bu şekilde insanda (insân-ı kâmil'de) Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın nokta zuhur mahâlli olarak bütün özellikleri ortaya çıkmaktadır.

Çocuğu doğuran anne kendisi mahlûktur ancak çocuk doğurması yönüyle halkedicidir. Bu şekilde Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın âlemleri halkedişindeki son kemâl proje dünyâya gelmektedir. Bu şekilde teçhizat ile dünyâya gelmek çok büyük bir hâdisedir.

İnsanoğlu için ifâde edilen bu husus diğer bütün varlıklar için de geçerlidir ancak mevzûmuz insan olduğu için biz o sahaya bakacağız. Çünkü insanda Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın zâtî zuhuru vardır.

Doğum hâdisesinin neticesi olan ölüm ise doğumun tam zıttıdır. Şehadet âleminde zuhur ederek kendisine tanınan süre miktarını yaşayarak ömrünü tamamlayan kimse şehadet âleminde gayb âlemine yâni bâtına döndürölmektedir. Bunun adına Kur'ân-ı Kerîm'de zâhiren "**mevt**" bâtinen "**yakîn**" denilmektedir. Zâhir ehli sâdece mevt ile bâtın ehli ise mevt ve ikân ile dünyâdan ayrılmaktadır.

A'yan-ı sâbite misâl âleminde latîf bir halde olduğundan yâni henüz bireysel kimliği oluşmadığından doğan varlık o âlemde henüz varlığının farkında değildir. Anne baba vesilesiyle (perdesiyle) misâl âleminden şehadet âlemine geldiğinde orada latîf halde olan a'yan-ı sâbite, kesîf olan beden ve onda var olan benlik ve izâfi nefis ile perdelenmiş olmaktadır. Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın varlığında olan a'yan-ı

sâbitede kişinin kimliğini oluşturan benliği bulunmaktadır ve bu benlik izâfi benliktir. İşte bütün bunlara mahâl olan madde beden ile birlikte dünyâda zuhura çıktıktan sonra bu izâfi benlik daha çocukluk döneminden itibaren perde olmaya başlamaktadır. Ve bu andan itibaren bu kişi kendisini dünyâ ehli olarak görmektedir. Çevreden aldığı te'sirler ile içinde bulunduğu cem'iyetin değer yargılarıyla kimliğini oluşturmaktadır. Bu şekilde bâtin-î özüne perde olmaktadır.

Bunun sonrasında ölüm ötesi olan berzah yaşamına geçilmekte ve bu berzah yaşamıda mahşer gününe kadar geçecek zamanı içine almaktadır. Bu geçiş hayâl ve vehim olguları içerisinde olursa "**öldü**" diye ifâde edilmekte, kişi gerçek benliğini bulupta geçiş yapmış ise bu duruma "**ölmeden evvel ölüm**" denmektedir. Bu şekilde ölümün iki tür olduğu ortaya çıkmaktadır ki diğer bir ifâde ile bunlara "*zarûri ölüm*" ve "*isteğe bağlı ölüm*" denilmektedir.

Zarûri ölümde kişi ömür süresi dolduğunda isteğine bakılmaksızın Azrâil (a.s.) tarafından madde bedenden rûhu ayrılmak sûretiyle ölüm ötesine intikâl ettirilmektedir.

İsteğe bağlı ölümde kişi kendisine zarûri ölüm gelmeden Hakk yolunda nefsinin hakikatini idrâk ederek onu vaktiyle Rabb'ına döndürerek teslim etmektedir. Bu şekilde artık "*zarûri ölüm*" ile her an dünyâdan ayrılmaya hazırdır. Bu gibi kimselerde Azrâil (a.s.) geldiği zaman ancak bir çuval et ve kemik bulur, onun nefsini bulamaz. Çünkü zâten bu kişiler vaktiyle bâtını değerlerini yerlerine ulaştırmışlardır yâni nûrunu Nûr âlemine, rûhunu Rûh âlemine, idrâkini Hakk'ın ilmine ulaştırmışlardır.

Bu hususta ehlullah'tan biri şöyle demiştir; "*Bu dünyâyâ gelenler giderken iki şeyden hâli kalmadılar, ya canlarını ten eyleyip gittiler (ki bu zarûri ölümdür) ya tenlerini can eyleyip gittiler (ki bu da "ölmeden önce ölünüz" hükmüyle belirtilen ölümdür)*"

Bir âilenin çocuğu dünyâyâ geldiği zaman çevrede bulunan görevliler ve âile fertleri o çocuktan ses çıkmasını

isterler çünkü zâhiren hayât belirtisidir ancak bâtinen bu ses çıkış ölüm ifâdesidir. Doğan bütün çocuklar ilk doğdukları anda aynı şekilde ses çıkarırlar. Bu ses kelime olarak **"ingâ"** sesidir. **"Ingâ"** kelimesi arapça olarak (Ayn) ve (Gayn) harflerinden oluşmaktadır. Yâni (Ayn) olan a'yân-ı sâbitesinden (hakikatinden) (Gayn) gayrı olan beden zindanına düştüğünden bu ifâde ile feryâd etmektedirler. Bebekler bunun zâhiren bilincinde değildirler ancak kendilerinde mevcut olan rûhani bilinç ile bunlar olmaktadır. Rûhlar âleminde hür ve serbest iken beden hapsine girmekle sınırlanmaktadır. İşte fiziki anlamda gayriyyet burada başlamaktadır ki bu da tard edilmişlik hükmüdür çünkü Cenâb-ı Hakk (c.c) rûhaniyetinden, varlığından dünyâ âlemine tard etmiştir o varlığı. Bu tard ediş rahmet içindir eğer bu tard ediş ile zuhura çıkış olmasa kimse kimliğini bilemez ve rûhlar âleminde bireysellik oluşmadığı için herhangi bir faaliyet yapma şansı da yoktur bu nedenle de mükâfat ve azâb gibi bir neticenin de oluşması mümkün olamamaktadır.

Ömrünü **"gayr"** olarak geçirenler ölü doğmuş, ölü yaşamış ve ölü olarak ölmüş olur. Kendini bilmeyen bir kişi yapmış olduğu fiiller neticesinde isterse cennet ehli olsun yine Hakk ve hakikatten, kendi gerçek benliğinden ayrı olarak orada hayâtını sürdürür.

Bu dünyâda gereken gerçek tevhit ilmini tahsil ederek kendisine üflenen âdemi hakikatler ile yâni **"venefahtü"** çeşmesinden ihtiyâcı kadarını içerek yoluna devam edip **"Gayn"** harfinde olan noktayı yâni benlik noktasını başından silebilirse bunlara, *"ölü olarak doğdu ancak kendini bularak gerçek ilâhîyata ulaştı ve bir daha ölmedi"* denilerek bunların zarûri ölümlerine **"şeb-i âruz yâni gelin günü"** denilmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de de Rahmân suresi **"Kur'ân'ın gelini"** (Aruz-ül Kûr'ân) olarak ifâde edilmiştir.

Mânâ âleminde görüldüğü gibi iki gelin vardır. "Cenâb-ı Hakk (c.c) insanı **Rahmân** sûreti üzere halketmiştir" ve "Cenâb-ı Hakk (c.c) insanı **kendi** sûreti üzere halketmiştir" denilmiştir hal böyle olunca insanda da Rahmân Sûresi var

demektir ve insan bu yönden de gelindir.

İbrâhîm Hakkı Erzurumlu hazretlerinin **Mârifetnâme** isimli eserinden "Ölümün hakîkati" bölümünden birkaç satır aktaralım:

"Ölümün hakîkati insanın bedenine taalluk eden mücerred hayâlin bağıllığını kesmesinden ibârettir. Mücerred hayâl insâni rûhtur. Mü'minin rûhu olan o süslü hayâl ki ölümle mü'min o hayâl olup ondan içeri gider ama mü'min olmayanın korkunç ve kerih rûhu olan hayâl için ölümle o gayri mü'min o hayâl olup onun içine girer. O mücerred cevherin bu mürekkep cisimden ayrılması ve kendi askerine kavuşmasına insanın ölümü denmiştir. Rûhun bu bağlantısını kesmesi hayvani rûhun insan bedeninden ayrılması zamanındadır.Beyt:

*"Ey kardeşim sen düşünür durursun
Kemik ve saçın çürür, sen kalırsın"*

*"Sen doğarken ağlıyordun,
çevren ise gülüyordu,
Öyle güzel bir ömür sür ki,
ölüyorken sen gülesin, çevren ağlasın."*

Azrâil, Cebrâil, Mikâil ve İsrâfil (a.s.)'ların isimlerinin sonunda dikkat edersek (Elif-Lâm) takısı bulunmaktadır ki bu da ahadiyyet ve uluhiyyet mertebeleri tarafından kendilerine verilen kendi düzeylerindeki görevleri yerine getirmeleri mânâsınadır. Yâni (Elif ve Lâm)'ın hakîkatlerini kendilerine ayrılan sahada tahakkuk ettirmektedirler.

Bu bilgilerden sonra ölüm hakîkatini tahakkuk ettien Azrâil (a.s.) hakkında Abdülkerîm Cîlî hazretlerinin İnsân-ı

Kâmil isimli eserinin Vehim bölümünden konumuzla ilgili kısımları aktaralım:

"Burası Azrâil'in ((a.s.))'ın makamıdır ammâ Resûlullah (s.a.v) efendimizden. Allahû Teâla Resûlullah (s.a.v) efendimizin vehmini kâmil ismi nûrundan halketti, Azrâil (a.s.)'ide Resûlullah'ın (s.a.v) vehm nûrundan halketti. Allahû Teâlâ, Resûlullah'ın (s.a.v) vehmini kâmil ismi nûrundan halkettikten sonra onu vücuda kahır elbisesi ile çıkardı. Durum anlatıldığı gibi olunca insanda bulunan şerrin en güçlüsü vehm kuvvetidir. Vehm akli fikri musavvire ve idrâk gücünü mağlup eder hattâ insanda bulunan diğer duygular dahi vehm gücünün kahrı altındadır "

Örneğin bir insan bir düşüncesini önce fikre havâle ediyor fikirde onu musavvireye yâni tasavvur edici mertebeye gönderiyor orada tasvîr edilip tasdîk edildikten sonra kişide faaliyete geçiyor işte vehim bu güçleri mağlub ediyor

"Yukarıda anlatılan mâna îcâbı meleklerin en güçlüsü Azrâil'dir. Nitekim Allahû Teâlâ meleklere yerden bir avuç toprak almaları emrini verdi, bu topraktan Âdem (a.s.) ı halkedecekti. Bu toprağı almak için önce Cebrâil (a.s.) indi, yer kendisinden bir şey almayı bırakması için Allah adına yemin verdi, bu yemin üzerine bir şey almayı bıraktı gitti, bundan sonra Mikâil geldi sonra, İsrâfil geldi bunları takiben bütün mukarreb melekler geldiler hiç birinin ondan bir şey almaya güçleri yetmedi ama Azrâil müstesna, çünkü yer onlara da Allah adına yemin verdi bundan sonra Azrâil geldi, yer toprağından almaması için ona da Allah adına yemin verdi ancak Azrâil bu yemini ile onu istidraçta saydı Allah'ın emrettiği kadar toprağı ondan kabzedip aldı, onun aldığı bu bir avuç toprak yerin rûhuydu Allahû Teâla o yerin rûhundan Âdem'in (a.s.) cesedini halketti "

"İşte anlatılan mâna îcâbıdır ki Allahû Teâla rûhları almaya Azrâil'i memur etti. Bunun sebebi de Allahû Teâla tarafından ona yerleştirilen kemâl bâbındaki kuvvetlerdir.

Bu kemâl kahır ve galebe tecelligâhında olmaktadır, ondaki kemâldir ki yerden başta toprağı alan o oldu sonra, bu öyle bir melektir ki rûhunu aldığı tüm kimselerin hallerini bilir, bütün bu bilgiler onun özündedir o kadar bilir ki izâh edilmesi imkânsızdır ve her cins için ayrı bir sûrete girme imkânına sâhiptir, bazılarında da sûretsiz basit bir şekilde gelir, aldığı rûhun karşısına bir nakış gibi gelip durur, rûh onun sûretini görür âşık olur, ceseden çıkar halbuki cesedle rûh arasında geçmiş bir aşk durumu vardır, bunun için de cesed onu bırakmak istemez tutar bunun, üzerine bir çekişme meydana gelir Azrâil'in cazibesi ile cesedin rûha olan aşkı arasında bir çekişme başlar ancak sonunda Azrâillik câzibesi ağır basar ve rûh böylece çıkar bu çıkış hayret verici acaip bir iştir "

Herbirelrimizin madde bedenleri ile rûhlarımız arasında bir münâsebet var diğer ifâde ile nefslerimiz ile bedenlerimiz arasında nefsimiz bu bedene âşık çünkü bir ömür boyu birliktelik sürmüşler ve nefs bu beden ile her işini görmüştür nefs gerçek bir irfâni eğitim almamışsa bu bağlantıdan ölüm anında dahi kurtulamamaktadır ve ölüm ile zorla bedenden ayrıldığı için bunun ızdırabını çekmektedir ve kabir azâbının en büyüklerinden biri de budur yeryüzünde bizler neye sâhip çıkmış isek ondan ayrılmamız bize kabirde azâb verecektir ve âhirette de verecektir tâbî ki ancak bugünden bütün varlıkların hakk'ın varlıkları olduğunu bize âit bir varlık olmadığını bizim ancak onlara bakma ve koruma görevi üzere olduğumuzu ve vakti gelince bütün bu emânetleri Cenâb-ı Hakk'ın (c.c) bizden alacağını bilerek hareket edersek ölüm bize hiçbir korku ve zorluk vermeyecektir ölüm sonrasına geçilen birinci berzahtan haber almanın biraz mümkün, ancak ikinci berzahtan haber almanın neredeyse imkânsız olduğu belirtilmiştir bu nedenle ölüm ötesine geçmiş olanlardan haber aldım diyerek söyleyenlerin büyük çoğunluğunun sözleri vehime dayanan aslı olmayan görüntülerdir . Kim ki dünyâyâ geldikten sonra kendi hakikatini idrâk eder ve Âdemiyyet rûhuyla yaşamını sürdürmeye başlayıp oradan

da, diğer mertebeleri idrâk etmeye çalıştı, işte gerçek mânâda doğanlar bunlardır târikatta veled-i kalb olarak ifâde edilen ikinci doğuş ile rûhani mânâda dünyâya gelinmiş olunmaktadır âilelerimiz bizleri fizîken büyütmede bizler ise daha sonra kendimizde olan Âdem'i, İbrâhim'i, İshâk'ı, Muhammed'i büyütüyoruz İbrâhim (a.s.) 'ın hakikatlerinden biri olan oğlunu kurban etmek demek babanın gönül evlâdının dahi terk etme haline gelebilmesinin ifâdesidir

"Bilesin ki aslına bakarak rûh cesede girmesi, oraya hülûlü ile öz mekânından ayrılmaz, aslî mekânından kopmaz asıl yerinde durur, cesedi göz altına alır. Ruhların âdeti nazarları nereye ilişirse oraya hülûl ederler, hangi mahâlle nazarı ilişirse "

Bu olay gece karanlıkta el fenerinin aydınlatmasına benzer.

"Aslî merkezinden ayrılmadan oraya hülûl eder bu böyle bir iştir olur ama akıl onu muhal kabul eder bilemez, keşif yolundan başka yoldan da bilemez. Yapılan izâh vechi ile rûh bir şeye birleşme gözü ile baktığı zaman oraya hülûl eder. Onun bir şeye hülûlü herhangi bir şeyin kendi kimliğine hülûlü gibidir, bu hülûl ile o ilk başta cismanî bir sûret alır, bundan sonra orada çalışmaya başlar, ilâhî rızâyâ âit işleri huy edinebilir, o zaman yükselir o zaman illiyine katılır ve arza bağlı hayvanî huyları edinirse, bu huylar dolayısı ile siccîne düşer "

"Rûhun yükselmesi melekût âleminde yer tutmasıdır ama bu insanlık sûretinde aldığı sûret durumuna göre bu sûret rûha kendi ağırlığını ve hükmünü icra ettirebilir. Rûh bu cesedin sûretine girdiği zaman onun hükmünü yürütür, ağırlık, inhisar, âcizlik gibi bu durumda rûh ondan ayrılır, kendisine has olan hafiflik ve süzülme hali cesede geçmez ancak bu ayrılık tam bir kopuş şeklinde ayrılık değildir, çünkü o aslî sıfatlarının tümü ile vasıflanmıştır, ancak o anlatılan hal icâbı bir fiil işlemeye yeri yoktur, böyle olunca

kendine has sıfatları kuvvede kalır fiile çıkmaz bu yüzden onun ayrılığına ittisal (yerinden ayrılmaksızın) ayrılığı diyoruz ama infisal (yerinden ayrılma) ayrılığı demiyoruz. Durum anlatıldığı gibi olunca cisim sâhibi melek huylu işler yapmaya bakarsa iş değişir, rûhu kuvvet bulur, kendisine ceseden ötürü sinen ağırlığı kalkar, rûh bu haline devam ettiği süre kendi özünde rûh gibi olur, suda yürür, havada uçar bu durum bu kitapta geçti bu mânâ orada anlatıldı. Ammâ bu cisim sâhibi beşerî huyları işlemeye bakar bu yerin iktizâ ettiği işlere düşerse, onları işlerse o zaman rûha karşı bir kuvvet bulur, tortunun dibe çökmesi hükmü ile yere yâni tabiî kuvvetlere has ağırlığını ona içirir, böyle olunca da zindanına kapanır yarın da zindanda dirilir, ancak bütün bu hallere rağmen rûh cesede âşıktır, cesed de onun aşkına düşmüştür, rûhun gözü devamlı cesettedir ammâ itidal üzre sağlıklı olduğu sürece, ancak cisim hastalanırsa bu yüzden rûhta bir elem meydana gelir, işte o zaman nazarını cisimden kaldırır rûhî âlemine dalmaya bakar, çünkü rûhun şenliği bu rûhî âlemdir, her ne kadar cesetten ayrılmayı istemese dahi bakışını cesede âit âlemden alır rûhî âlemde olana verir, tıpkı sıkıntıda genişliğe kaçan kimse gibi, bu kimse için sıkıntılı olmasına rağmen sıkışıp kaldığı zindanda bir ferah yolu olmuş olsaydı hiçbir şekilde oradan kaçış yolu aramazdı. ”

İşte rûhun durumu yukarıda anlatıldığı gibidir tâ ki kesin hükme bağlı ecel gelinceye kadar, malum ömür süresi bitinceye kadar, bundan sonradır ki Azrâil adlı melek ona gelir ama o rûhun Allah katında bulunan uygun haline göre, onun Allah katındaki güzel hali hayâtı boyunca yaptığı tasarrufun güzelliğine bağlıdır, bu güzel tasarruf itikadda amellerde ahlâkta ve diğer işlerde olur. Bu anlatılan hallerin kabahat çeşidinden olması kadar da Allah katında kabahatlı sayılır. İşte bu Azrâil melek rûhunu alacağı kimseye onun haline uyar biçimde gelir, meselâ zalim bir kimseye devlet adamlarının intikam memurlarından biri sûretinde gelir ya da sultanın bir elçisi gibi ama nefret uyandıran korkunç bir şekilde, ama yararlı hal, takvâ sâhibi kimselere insanların

ona en sevimli geleni gibi, en hoşlandığı gibi, hattâ bu salâh ve takvâ sâhibi kimselere Resûlullah (s.a.v) efendimizin sûretinde gelir, onun güzel sûretini gören rûhlar hemen çıkarlar. Azrâil'e Resûlullah (s.a.v) efendimizin sûretine girmek mubahtır, sonra onun benzeri mukarreb melekler de Resûlullah (s.a.v) efendimizin sûretine girebilirler, çünkü onların hepsi Resûlullah (s.a.v) efendimizin rûhanî kuvvetinden halkedilmiştir, meselâ kalbinden halkedilen, aklından halkedilen, hayâlınden ve diğer rûhanî kuvvetlerinden halkedilen gibi, anla! "

"Bu sûrete girme durumu onlar için mümkündür, çünkü ondan halkedilmişlerdir, böyle olunca da münâsîp yerlerde onun sûretine girerler. Onların Resûlullah (s.a.v) efendimizin sûretine girmesi bir kimsenin rûhunun cesedinin sûretine girmesi gibidir. Bu mânâyâ göre Resûlullah'ın (s.a.v) sûretine giren de ancak kendi rûhudur. İblis ve tebâsı Resûlullah'ın (s.a.v) sûretine giremez zirâ onlar Resûlullah (s.a.v) efendimizin beşeriyetinden halkedilmişlerdir, ancak Resûlullah (s.a.v) efendimiz peygamber olduktan sonra onda beşeriyete nasîp kalmamıştır. Bu bâbta gelen bir hadis-i şerîf vardır **"Ona bir melek geldi kalbini yardı, ondaki kanı çıkardı kalbini temizledi."** o kan beşerî nefis idi şeytanın mahâlli idi bundan sonra şeytanın onunla münâsebeti kesildi, bu münâsebet olmayınca Resûlullah'ın (s.a.v) sûretine girmeye onlardan hiç birinin gücü yetmez.

Sonra Azrâil adlı bu melek taat ehli için olsun, masiyet ehli için olsun, bunlar için gireceği şekil belli bir çeşitte değildir, çok çeşitlidir, herkese haline, makamına ve tabiatının iktizâsına göre şekil alır. Sonuç olarak kitapta yazılan ne ise ona uygun bir şekle girer, meselâ yırtıcı vahşî hayvanlara onların tabiatına uygun sûrette gelir, arslan, kaplan, kurt gibi yırtıcıların öldürmekte âdetleri ne ise öyle, kuşlar için de hallerine uygun benzer bir sûrette gelir, meselâ avcı, boğazlayıcı, doğan, karakuş gibi. Sonuçta hangi şey olursa olsun ona gelişi onun haline uygun biçimde olur, ancak sûretsiz geldiği kimselere

karşı durumu değişir, onlara terkib edilmiş değil basit gelir. Görünmeden bazan bir kimseyi öldürmek için koku olur, o kimse koklar koklamaz ölür, o koku güzel de olabilir, kötü de, kokunun durumunda o şahsa verilen ilâhî hükmün te'siri vardır, ancak ölüm halinde bulunan kimse kokuyu almayabilir, bunun sebebi de dehşetidir, öyle bir hal ona uğrar ki idrâksiz kalır, kendisine uğrayan şeyin cazibesine kapılır, cesede nazarı kalmaz, tamamen bakışı ondan kesilir, işte o zaman rûhu çıktı denir. Oysa ne çıkmak vardır ne de girmek meğer ki cesede hülûl eden rûhun nazarı bir giriş sayıla çünkü hülûl ancak girişle olur, onun nazarının kalkması ise üstteki târife göre çıkış sayılır.

Sonra rûh, cesedden çıkışından sonra, cesedin sûret şeklinden hiç ayrılmaz ancak onun cesedde sakin olup durduğu bir zaman vardır, meselâ uykuya dalan fakat rü'yâ görmeyen bir kimse gibi. "Her uyuyan kimsenin rü'yâ görmesi gerekir, ancak bazıları rü'yâlarını ezber tutar, bazıları da unuttur" diyen kimsenin sözüne itimat edilmez, bu hususta bazı görüşler vardır. Nitekim biz ilâhî bir keşifle anladık ki uyuyan bir kimse, bir gün iki gün hattâ daha fazla uykuda kalır ama bu uykusunda hiçbir şey görmez. Anlatıldığı gibi uyku halinde olan kimse, Cenâbı Hakk'ın kendisine bir anlık zamanı uzun bir süre uzâtmış olduğu kimse gibidir, bu durumda o gözünü yumup açan kimseye benzer. Hak Teâlâ ona kısa süreyi çok günler gibi uzâtmıştır, hattâ bu günlerde başkaları ile de yaşamıştır. Nitekim Hak Teâlâ bir anı her hangi bir şahıs için genişletir, o kimsenin bu bir anlık zaman içinde yaptığı nice iş olur, yaşar, evlenir, çocukları olur. Böyle bir an hem o kimse için hem de bütün dünyâ ehline göre gündüz saatinin en az zamanında olur. Nitekim böyle bir vakâ bizim için oldu, onu anladık. Ne var ki bu işe ancak bizden, nasîbi olan inanır.

İşte sükûn hali rûhların ölümüdür, meleklerin durumunu görmez misin ki Resûlullah (s.a.v) efendimiz onların ölümünü anlatırken "inkitâ-ı zikir" (anmanın bitimi) şeklinde anlattı. Bir kimseye bu mânânın keşfi olursa Resûlullah (s.a.v)'ın işaret ettiği mânâyı anlar. Rûhların

ölümü tâbir edilen bu sükûn devresi sonunda, rûh berzaha dalar, Allah dilerse berzahın beyanı yeri gelince yapılacaktır. Kâlem cömertliği bizi bu rûh ilimi bahsinde yürüttü hattâ bu açış ilimi de geçti.”

*****

Şimdi ölüm hakkında Kur’ân-ı Kerîm’de geçen bazı Âyet-i Kerîme’leri inceleyelim:

﴿٥٧﴾ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٧﴾

(Küllünefsin zâikatül mevt sümme ileynâ türcaun)

(Ankabut /29/57) **“Her nefis, ölümü tadıcıdır, sonra da bize döndürüleceksinizdir.”**

*****

“Her nefis, ölümü tadıcıdır,”

Aslında ölüm diye bir şey yoktur, sâdece elbise değiştirmek vardır çünkü “tadış” kelimesi ile varlığın yokolmayıp devam edeceği açık olarak belirtilmektedir. Bu nedenle ölüm **“geçiş”** mânâsınadır. **“Tadış”** hayât belirtisidir, hayâtı olmayan tad alamaz. Cenâb-ı Hakk (c.c) hayâtımız olduğu halde elimizden duyularımızı almış olsa o kişi yaşadığından hiçbir şey anlayamaz, bu da gösteriyor ki **“tadış”** o cesede âit değildir. O tadışı yapmakta olan rûhtan, kastedilen nefis’tir, bu cesed elbisesi ile bağları kesilince kendi âlemine dönerek, o şartlar içinde tadışına devam etmektedir. O geçiş yapılan bu ortamın şartlarını şu an sâhibi olduğumuz madde bedeninin algılayıcıları algılayamamaktadır çünkü çok latîftirler, bizdeki alıcılar ise kesîftirler. Ancak çok az insana nasîp olacak bir biçimde rû’yâ yoluyla Cenâb-ı Hakk (c.c)’in lütfuyla alışlar olabilmektedir.

Bu değişik tadışlar, kişinin dünya da iken yaşadığı

değer yargıları itibariyle olacağı açıktır. Kişinin dünyada yaşadığı hayat tarzı ona alışkanlık üzere bir hayat yaşamasına sebep olduğundan ondan ayrılması epey güç olacaktır. Hayatını dünya şartlarına göre düzenleyen kişinin tadışı ile, hayatını âhiret şartlarına göre düzenleyen kimselerin ölümü tadışları tabîdir ki, bir olmayacaktır. Bu tadışın kaynağı zâhiri beş duyu ile değil, bâtın-i beş duyu olacaktır. Dünya da iken bu bâtın-i duygularını da dünya ve nefis istikametinde kullandı ise bu tadış oldukça acı olacaktır, eğer bu duygularını hakikati itibariyle kullandı ise çok müjdeli bir tadış olacaktır.

" sonra da bize döndürüleceksinizdir."

Tabiatın aslı olan ismi zâhire, bedenin dört unsuru olan, toprak toprağa, suyu suya, ateşi ateşe, havası havaya, dönüşerek onlar kendi hakikatleri olan ismi zâhir âlemlerine intikâl edecektir ve burada kendi asılları üzere bir başka varlığın tekrar temel unsurları olacaklardır. Böylece seyirlerini dünyanın son kıyameti kopuncaya kadar sürdüreceklerdir. Bu âlemden olduklarından ve fiziken de sorumlu olmadıklarından âhiret ahvali onların üzerinde geçerli olmayacaklardır.

Ahiret, berzah âlemine, geçen ise o âlemden gelen rûh ve nefis'tir, rûhumuz Allah'ın bize tahsis ettiği kendinden kendi hakikati, ve kendi hakikat-i olan bizde ki varlığı, nefsimiz ise bizim hakikatimiz olan bireysel varlığımızın lâtif hakikatidir. Ancak biz onu zâhiren kullandığımızda kesif, yani tabiat-toprak ahlâklı yaparız. Hakikat-i üzere kullandığımızda ise onun hakikat-i olan esmâül hüsnâ ile Hakk olarak kullanmış oluruz, işte bu yoldanda rububiyet mertebesinden kendi aslı olan Allah ismine ulaşmış olur.

İşte bâzı kimseler, Allah esmâsına, bâzı kimseler, Rabb esmâsına, bâzı kimseler, nur esmâsına, bâzı kimseler, nar esmasına, bâzı kimseler mudil esmâsına, bâzı kimseler, kahhar esmasına, bâzı kimseler, cebbar esmâsına döndürüleceklerdir. Diğerlerini de buna göre kıyas edin. İşte kim hangi esmâ cihetiyle döndürülecek ise tadışı o mânâdan olacaktır.

Her esmâi ilâhiyye Hakk'ın bir kimliği olduğundan (*bize döndürüleceksiniz*) ifadesi ile bu hakikate dikkat çekilmiştir.

*****

﴿٩٤﴾ قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾

(Kul in kânet lekumud dâru'l âhiretu indallâhi hâlisaten min dûnin nâsi fe temnevûl mevte in kuntum sâdikin.)

(2/94) De ki: "Allah katındaki âhîret yurdu, başka insanların değil de sâdece size has (özel) ise, o halde eğer (sözünüzde) sâdıklarsanız ölümü temenni edin!"

*****

Önceki zamanlarda, kendi zamanlarına göre diğer kavimlere beni İsrâil kavminin üstünlüğü olmuştur. İşte o zamanlarda olan bu üstünlüğün hâlâ kendilerinde olduğunu zanneden Yahûdiler için inen bir Âyet-i Kerîme'dir.

Zâhîren bu şekilde olan Âyet-i Kerîme'nin bâtînen mânâsı Mûseviyyet mertebesinde iseniz "*ölümü temenni ediniz*" demektir. Mûseviyyet mertebesi tenzih mertebesi olduğunda dolayı bu hitap ile tenzih mertebesinin hakikatini idrâk edin denilmek istenmektedir. Bu da kişinin nefsinin ölüp gerçek mânâda Mûsâ'ya tâbî olması emri hükmündedir. Çünkü tâbî oluş bir yerde ölüm hükmündedir, tâbî olmayan bir kimse kendi başına hareket etme durumunda kalacağından nefesine tâbî demektir. Yâni kişi ya nefesine tâbî olacak ya da Hakk'a tâbî olacaktır. Hakk'a tâbî olduğu zaman Hakk'ın merhûmu, nefesine tâbî olduğu zaman ise Hakk'ın mahrumu olmaktadır. İşte büyüklerimiz râbitaya önem veriş de bu yüzdendir, kişi râbitayı kurduğu zaman diğer bütün tâbî oluşlardan korunmuş olmaktadır. Hakk'a kişinin eğer râbitası yoksa yüzlerce şeye râbita eder ve kendisindeki gücü dağıtmış olur ve toplayamaz. Hakk'a tâbî olduğunda fizîken ölmüş ancak,

o tâbî oluş, kendisine geçecek hakikatler ile de rûhen dirilmiş olmaktadır.

*****

﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾

(Ellezîne izâ esâbethum musîbetun, kâlû innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn.)

(2/156) "Onlar ki, kendilerine bir musîbet isâbet ettiği zaman: "Biz muhakkak ki Allah içiniz ve muhakkak O'na döneceğiz." derler."

*****

Bu Âyet-i Kerîme' cenâzelerde tâbutun üzerine yazılmaktadır.

Hitap bütün insanları içine alacak şekilde değil tahsis ile "O kimseler ki" diyerek başlıyor. Yâni bu hitap edilen kimseler mutlak olarak yaşamışlar ve biliyorlar ki "*Biz Allah içiniz ve O'na döneceğiz.*" Burada umarım döneriz tarzında bir gaye yok artık, bu kişilerde gaye bitmiş, yol hedefini bulmuş ve ulaşacakları yerde mutmain olmuşlardır. Bu da dünyâda olmuştur ondan sonra olacaklar da onun aynısıdır.

Bu isâbet eden musîbet kişiyi Allah'a ulaştırıyor, görüldüğü gibi. Zâhiri anlamda şariat ehli için musîbet kelimesi geçerli iken hakikat ehli buna musîbet demez çünkü içindeki musîbet değil lütuftur. Gerçi onlar musîbet ve lütuf ayrımı yapmadan bu bahsedilen hakikati her an yaşarlar. Tabî Âyet-i Kerîme'nin birçok yönlere hitabı vardır ve hepsi de geçerlidir bizim belittiğimiz şekilde tek bir yöne ile sınırlamakta olacak bir şey değildir. Allah'ın kelâmının mânâsı bir defâ okumak ve idrâk etmekle bitmez.

Cenâb-ı Hakk (c.c) musîbet görüntüsü altında ilâhî rahmetini vermektedir. Bu nedenle herhangi bir hâdisenin sonunda bize rahmet varsa ona musîbet diyemeyiz, dersek

ona haksızlık etmiş oluruz. Cenâb-ı Hakk (c.c) burada "musîbet" kelimesi yerine bâtınında olan "rahmet" kelimesini koymuş olsaydı eğer bizler sürekli rahmet beklerdik.

Ulûhiyyet hakikatlerini idrâk eden bu grup sınırlıdır ancak Ulûhiyyet hakikatleri sınırsızdır.

"Onlar ki, kendilerine bir musîbet isâbet ettiği zaman" hitabını yapan merteye rubûbiyyet mertebesidir çünkü burada belirtilen hüküm fiiller âlemine âit bir hükümdür yâni rubûbiyyet mertebesinden abdiyyet mertebesinin özel bir bölümü anlatılmaktadır.

Âyeti kerîmenin devamında **"kâlû"** ifâdesiyle söz beşere geçiyor ancak bütün hepsinin değil "o kimseler için" olmaktadır. Bu mertebeye gelen kimseler için onların dilinden artık Cenâb-ı Hakk (c.c) konuşmaya başlıyor çünkü Kur'ân-ı Kerîm Allah kelâmıdır ve o sözler kimden çıkarsa çıksın Allah'a âittir. Cenâb-ı Hakk (c.c) Kûr'ân-ı Kerîm de belirtilen ifâdeler ile orada adı geçen bütün varlıkları konuşturmaktadır. Bu kelâmlar zuhura çıkmaları itibarıyla ancak mertebelerin hususiyetleri olmaktadır. Bu şekilde ilâh-î mertebelere riâyet edilmiş olunmaktadır, aksi halde bütün Âyet-i Kerîme'ler zâti olurdu ve sıfat, esmâ, ef'al âleminde hiç bahsedilmezdi. Bu durumdada Kûr'ân-ı Kerîm'den bizlerin bir şey anlaması mümkün olmazdı. Kûr'ân-ı Kerîm hayâtın içinde, hayâtı yaşatan birebir hayât ile içiçe olan Allah kelâmıdır.

Rubûbiyyet mertebesi bu anlatım ile daha ileriye gidememekte ve anlatımı insana bırakmaktadır. Çünkü rububiyyet mertebesi Rahmân'a bağlıdır ve Rahmân'dan sonra Allah'a bağlılık devam etmektedir.

Bütün varlıklar bâtınları itibarıyla Allah içindir ancak bu bâtınlarını zâhire çıkaramadıklarından bu durum sâdece insana has bir durum olmaktadır.

"innâ lillâhi", Hüviyet-i mutlaka'nın yâni "hüviyyet" hakikatinin Ulûhiyyet mertebesi itibarıyla zuhura çıkması

bakımındandır. Yâni Allah'ın "zâti" zuhurunu ortaya çıkarmak içiniz. Bunu demeleri için de bu kimselerin ârif olmaları gerekmektedir. Bizlere bu Âyet-i Kerîme'leri hemen okuyarak geçiyoruz ancak bunların yaşanması için bir hayli süre gereklidir ki bu bahsedilen söz için bu süre on beş senedir. Bu süre içerisinde ancak bu söz idrâk edilerek gerçek mertebesi olan uluhiyyet mertebesinde söylenebilmektedir. Önce basîretin açılmasıyla bu Âyet-i Kerîme'nin o gözle görülmesi gerekli ki bütün âlemde bu Âyet-i Kerîme'nin geçerli olduğu görülebilsin. Âlemlerdeki bütün varlıklar bu sözü kendi mertebelerinden söylemektedirler ve sâdece kâmil insan gerçek mertebesinde söyleyebilmektedir.

Evvelâ Allah'ın fiillerini sonra isimlerini sonra sıfatlarını daha sonrada bütün bunları toplu olarak zâtını zuhura çıkarmak içiniz, demektedirler.

Ve bu oluşum dünyâda olmaktadır başka bir yerde değil çünkü burası hazret-i şhadettir yâni şâhit olma, müşâhede âlemdir. Nefsi mânâda bu dünyâyı kullanırsak eğer, esfele sâfilin yâni aşağıların aşağısı olmaktadır ki bu durumdada sefil olan dünyâ değil biz oluyoruz. Allah'ın mekânında yâni uluhiyyet hakikatleri içerisinde süflî-yyet diye birşeyler yoktur. Süflî olarak düşünölen şeyler isimlerin zuhuru içindir.

"innâ" kelimesinin başındaki (Elif) harfi faâl olma hükmünü vermektedir. (Elif) harfi onüç mertebesi ile berâber zuhur ettiğinden dolayı "Muhakkak biz" şeklinde bir tahsis olmaktadır. Ve "innâ" kelimesinin ardından "lillâhi" dedikleri anda bu "innâ"ları zâten bitmiş olmaktadır.

"Biz" kelimesinin iki yönü vardır, birincisi şahıslar îtibarıyla tek tek, ayrı ayrı olan yönü diğeri ise esmâ-i ilâhîye ile denilen "biz"dir. Cenâb-ı Hakk (c.c) bütün sıfatlarına ve isimlerine bir kimlik vermektedir ve bu nedenle hitaplarda "Biz" hitabını kullanmaktadır. Örneğın Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın "**ve nefahnâ fihâ min rûhînâ**" yâni "Biz ona rûhumuzdan üfledik" (Enbiyâ, 21/91) Âyet-i

Kerîme'sinde aktarılmış birçok rûhlardan değil her bir esmâ-i ilâhîyyenin kendilerine âit olan hususların aktarılmasından bahsedilmektedir. Eğer sâdece Cenâb-ı Hakk (c.c) zâti tecellisinden aktarmış olsaydı, dünyâya inilmeye gerek kalmadan cennette yaşanır gider ve ancak dünyâya geldikten sonra idrâk edilecek olan hakikatlerden hiç haberdar olunmazdı.

"innâ ileyhi râciûn" ve kesin olarak "O'na dönücüleriz" yâni dünyâda zâten O'nun zuhur mahâlli olmuşlar ise tâbî ki O'na döneceklerdir. Dünyâda Ulûhiyyeti tadmaktadırlar ancak zâhiri hakikatleriyle zâhir hükümleri içerisinde tadmaktadırlar, intikâlden sonra bâtinen tadacaklardır ki bu tadmanın nasıl bir şey olduğunu anlamamız mümkün değildir.

Ehlullah'ın kabirlerinin ziyâret edilmesinin nedeni onların o madde bedenlerinin içerisinde ilâhî varlığın ünsiyet ile orada belirli bir süre misâfir olmasından dolayıdır.

Bu Âyet-i Kerîme'lerin hükümleri bugün dünyâda geçerli olduğu gibi âhirette de geçerli olacaktır.

*****

﴿١٤٤﴾ قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

(Kad nerâ tekallube vechike fis semâi, fe le nuvelliyenneke kibleten terdâhâ, fe velli vecheke şatral mescidil harâmi, ve haysu mâ kuntum fe vellû vucûhekum şatrahû, ve innellezîne ûtûl kitâbe le ya'lemûne ennehul hakku min Rabbihim ve mâllâhu bi gâfilin ammâ ya'melûn.)

(2/144) **"Biz, senin, yüzünü göğe çevirdiğini görüyorduk. Artık mutlaka seni razı olacağın kibleye döndüreceğiz. Bundan sonra yüzünü Mescid-i Harâm tarafına çevir. Ve siz nerede olursanız (namazda) yüzlerinizi o yöne çevirin. Ve muhakkak ki kendilerine kitap verilenler, bunun Rab'lerinden bir hak (gerçek) olduğunu elbette bilirler. Allah onların yaptıklarından habersiz değildir."**

*****

Bu Âyet-i Kerîme' ile daha önce kible olarak kullanılan Mescidil Aksâ'nın hükmü bitti ve onda mevcut olan bütün sıfatlara ve isimlere âit hükümlerde Kâbe-i Şerîf'e aktarıldı. Bu durumda Mescidil Aksâ ölmüş ve sıfatlar ve isimler mertebesinin merhumu olmuş oldu.

Efendimiz (s.a.v)'den önceki zamanlarda esmâ ve sıfat tecellileri Mescidil Aksâ'ya akmıştır ve burası onun bedeni hükmünde olmuştur. Bu nedenle burası esmâ ve sıfat kabri hükmündedir.

Mescidil Aksâ'yı ziyâret etmek âhirete intikâl emiş olan evliyâların kabrilerini ziyâret etmek gibi olmaktadır ancak. Mescidil Aksâ'da bir zamanlar yaşanmış olan makam kendisinden alınıp Kâbe-i Şerîf'e verildiğinden o makam ölerək bâtına geçti ve geçmişteki makamlarına hürmet olarak ziyâretine gidilir.

Kâbe-i Şerîf'e yapılan ziyâret ise ef'al, esmâ, sıfat ve zât mertebelerine yapılan ziyâret hükmünde olmaktadır.

*****

﴿١٥٨﴾ وَلَعْنٌ مُّتْمٌ أَوْ قُتِلْتُمْ لَالِي اللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾

(Ve lein muttum ev kutiltum le ilâllâhi tuhşerûn.)

(3/158) **"Ve elbette, ölseniz de öldürölseniz de mutlaka Allah'a haşr olunacaksınız" (Allah'ın huzurunda toplanacaksınız).**

Yaşadığımız dünyâda iki tür ölüm vardır, birisi tabî ölüm yâni ecel ile kişinin ömrünün sona ermesi ki bu Âyet-i Kerîme'de "ölseniz de" şeklinde ifâde edilmiştir. Diğer ölüm ise başka bir yerden te'sir alarak ölmek durumudur ki ona da "öldürülseniz de" ifâdesi ile dikkat çekilmektedir.

*****

﴿٤٢﴾ اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ
تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ
وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾

(Allâhu yetevffel enfuse hîne mevtihâ velletî lem temut fî menâmihâ, fe yumsikulletî kadâ aleyhel mevte ve yursilul uhrâ ilâ ecelin musemmâ, inne fî zâlike le âyâtin li kavmin yetefekkerûn.)

(39/42) "Allah, nefsileri öldükleri zaman ve ölmeyenleri de uykularında öldürüverir, o zaman, üzerine ölüm hükmedilecek olanı tutar ve diğerini belirlenmiş ecele kadar gönderir. Muhakkak ki bunda, tefekkür eden kavim için elbette âyetler (ibretler) vardır."

*****

Nefsler ölümü taddıkları zaman geriye dönüş imkânları olmadığı için onların işi zâten bitmiş olmaktadır.

Her gece uykuya yattığımızda nefsi bir faaliyette bulunmadığımız ve bireysel beşeri bir faaliyetimiz olmadığı için devredışı olarak ölmüş hükmündeyiz. Ve sabah olunca Cenâb-ı Hakk (c.c) bize âit olan bu beş duyuyu tekrar salıvermektedir.

Âyeti Kerîme'nin sonundaki hitap bütün insanlar için olmayıp sâdece tefekkür edenleri kapsamaktadır.

*****

﴿٨﴾ قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ
ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

(Kul innel mevtellezî tefirrûne minhu fe innehu mulâkîkum summe tureddûne ilâ âlimil gaybi veş şehâdeti fe yunebbiukum bi mâ kuntum ta'melûn.)

(62/8) **"De ki: "Muhakkak ki o, sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, işte o mutlaka size mülâki olacaktır (kavuşacaktır). Sonra gaybı ve şehâdeti bilene döndürüleceksiniz. O zaman (Allah), yapmış olduklarınızı size haber verecektir."**

*****

"O size kavuşacaktır" denilmiştir, demek ki ölüm, ölümün kendisi yönünden bakılırsa kavuşma imiş. Ölüm dahi insana kavuşmak istiyor. Ölüm başlı başına bir varlık yâni mahlûktur ancak bunu faaliyete geçiren Azrâil isimli kuvvettir. İşte bu ölüm insana kavuştuğu zaman kendisinde insanı yoketmektedir ve kendi yönünden onun kavuşmasıdır.

*****

﴿٤٣﴾ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾

(İnnâ nahnu nuhyî ve numîtu ve ileynel masîru.)

(50/43) **"Muhakkak ki Biz; Biz diriltiriz ve Biz öldürürüz. Ve dönüş Bize'dir."**

*****

Bu Âyet-i Kerîme baştan sona zâti bir Âyet-i Kerîme'dir. Ve iki defâ vurgu yapılarak "Biz" denilmektedir, bunların birinde yâni "innâ" kelimesinde Cenâb-ı Hakk (c.c) kendi zâti âleminden kendi sıfatlarıyla birlikte "Biz" demektedir,

burada "mâlum ilime tâbîdir", sonrasında bu hükümlerin fiiller mertebesinde işletilmesi insân-ı kâmillere bırakılmıştır işte diğer "Biz" yâni "nahnu" ifâdesi, "insân-ı kâmil'in lisanı ile biz gaflette olan kimselerin ölü kalplerini diriltiriz ve öldürürüz" mânâsındadır ve burada "ilim mâluma tâbîdir".

İşte insân-ı kâmil dilediği mahâlde hayât ortaya getirir dilediği mahâlde de ölüm ortaya getirir. Bu öldürme nefsi mânâda olan şeyleri yâni nefsi emmâreyi öldürmektir.

Öldükten sonra herşey nasıl aslına dönüyorsa kişinin nefsi ve rûhu da kendi asıllarına döneceklerdir. Bunun yanında kişi nasıl bir yaşam sürmüş ise ona göre kabir hayâtını mahşer gününe kadar azâb veyâ sevinç içerisinde sürdürecektir.

*****

﴿١٧﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾

(İnnel muttekîne fî cennâtin ve naîmin.)

(52/17) "**Muhakkak ki takvâ sâhipleri, cennetlerde ve ni'metler içindedir.**"

*****

﴿١٣٢﴾ وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ
إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ
مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾

(Ve vassâ bihâ ibrâhîmu benîhi ve ya'kûbu, yâ beniyye innallâhestafâ lekumud dîne fe lâ temûtunne illâ ve entum muslimûn.)

(2/132) "**Ve, İbrâhîm onu kendi oğullarına vasiyet etti. Ve Yâkûb da: "Ey oğullarım! Muhakkak ki Allah, bu dîni sizin için seçti. Sakın ha ölmeyiniz! Ancak müslümanlar olarak ölünüz" diye" (vasiyet etti).**"

*****

Mûseviyyet ve İseviyyet dallarının çıkış yerleri olan İbrâhim (a.s.) ve Ya'kûb (a.s.)'ın da İslâm oldukları bu Âyet-i Kerîme' ile açık olarak belirtilmektedir.

Bu Âyet-i Kerîme ile Muhammediyyet mertebesine gelmeden ölmeyiniz denilmektedir. Bizler genel olarak Hakikat-i Muhammed-î seyri içerisinde olduğumuzdan dolayı herbirerlerimiz müslümanız ancak mertebelerimiz var. İşte bu duruma göre Âyet-i Kerîme' bizi iki yönden îkaz etmektedir, birincisi zâhiren Mûseviyyet ve İseviyyetlerden olmayınız, ikincisi de seyri sülûk içerisinde bu mertebelerden olabilirsiniz ve hangi mertebede kalmış iseniz âhirette hükmünüz o mertebeden yürür şeklinde olan îkazdır.

Bizler aslımız olarak Muhammediyyet mertebesinde olduğumuzdan dolayı ara mertebelerde kalırsak bize yazıktır.

Aşağıdaki Âyet-i Kerîme' ile de bu mertebelerin mihengi noktaları bildirilmiştir,

*****

(İnnallâhestafâ âdeme ve nûhan ve âle ibrâhîme ve âle imrâne alal âlemîn.)

(3/33) "Muhakkak ki Allah, Âdem'i, Nûh'u, İbrâhîm'in âilesini ve İmrân âilesini, âlemlerin üstüne seçti."

*****

Bu Âyet-i Kerîme'de Efendimiz (s.a.v) sayılmamıştır çünkü Efendimiz (s.a.v)'in mertebesi sıraya girecek bir mertebe olmayıp bu mertebelerin kaynağıdır.

*****

﴿١٠٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ

وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

(Yâ eyyuhellezîne âmenûttekullâhe hakka tukâtihi ve

lâ temûtunne illâ ve entum muslimûn.)

(3/102) Ey îmân edenler, Allah'a karşı gerçek takvâ ile sakınınız! Ve sakın siz, müslüman olmadan ölmeyin!

*****

Burada az yukarıda İbrâhimiyyet ve Ya'kûbiyyet mertebesinden bildirilen Âyet-i Kerîme'nin Muhammediyyet mertebesi îtibarıyla kemâl olarak bildirilişi vardır.

Hitap "*Ey îmân edenler!*" olarak başlıyor, "Ey müslümanlar" denmiyor. Müslüman ve îmân ehli ayrı kavramlardır. Müslüman İslâm olup belirli bir sınırın içerisine girmek demektir, îmân edenler ise o sınırların içerisinde başlarda olan gruptur.

*****

(Ve lâ tekûlû li men yuktelu fî sebîlillâhi emvât, bel ehyâun ve lâkin lâ teş'urûn.)

(2/154) "***Ve Allah yolunda öldürülen kimseler için "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler. Fakat siz, farkında olmazsınız."***

*****

Cenâb-ı Hakk (c.c) ne kadar açık olarak nehyediyor.

Zâhiren bu öldürülenler İslâmiyyet yolunda savaşırken vefât etmiş olanlardır. Diğer yönden ise fizîki olarak yaşamakta olup ancak seyri süluk yolunda kendilerine yapılan tavsiyeler neticesinde nefisleri öldürülenlerdir. Derviş kardeşlerimizden bazıları bu işleri kendilerinin yaptıklarını zannetmektedirler oysa burada da açıkça belirtildiği üzere onlar "öldürülürler". Onların üstünde tasarrufta olan birileri onların nefislerini öldürmektedir. Bu kişiler aynı şeyi dünyâ yolunda yapmak isteseler öldürülmezler.

Bu öldürülmüş olanların dışında olanlar ise bu ölümü şuur edemezler, anlayamazlar çünkü o öldürülen kişiye bakarlar aynı onlar gibi geziyor, yemek yiyor, uyuyor, onlar

bunu görünce kendi beşeri nefislerine bakarak onun maddi mânâda diri olduğunu zannederler, oysa oradaki ölüm bâtını ölçüler îtibarıdır.

Bâtını mânâda nefis terbiyesi yapmış olan kimseler gerçek mânâda şehit yâni şâhit olanlardır.

Ehli Beyt hazerâtının şehit oluşu hakkında birçok yorumlar yapılmaktadır. O hale gelmektedir ki bu kişiler farkında olmadan Cenâb-ı Hakk (c.c)'a suç isnâdında bulunmaktadırlar. Hâşâ Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın o günlerde meşgûliyeti varmışta Ehli Beyt hazerâtını koruyamamış gibi bir durum oluşturulmaktadır. Böyle bir şeyin düşünülmesi mümkün olamayacağı için bu konuda yapılan bütün yorumlar Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın işine karışmak gibidir.

Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın ifâdelerine göre Ehli Beyt hazerâtının dört mertebesi olması gerekmektedir. Şöyle ki,

*****

﴿٦٩﴾ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا ﴿٦٩﴾

(Ve men yutiillâhe ver resûle fe ulâike meallezîne en'amellâhu aleyhim minen nebiyyîne ves siddîkine veş şuhedâi ves sâlihîn, ve hasune ulâike refikân.)

(4/69) **"Ve kim, Allah'a ve Resûl'e itaât ederse, o taktirde işte onlar, Allah'ın kendilerine ni'met verdiği nebîlerle ve siddîklerle ve şehitlerle ve sâlihlerle berâberdirler. Ve işte onlar ne güzel arkadaştır."**

*****

Bu Âyet-i Kerîme'de belirtildiği üzere **"nebîlerle ve siddîklerle ve şehitlerle ve sâlihlerle"** denilmiştir. Bu durumda nebîlik Ehli Beyt hazerâtının kökünde, siddîklik yâni tasdîk edicilik ilk vasıflarıdır, sâlihlik ise günlük

işleriydi. Bu durumda sâdece şehitlikleri eksik kalıyordu.

Gerçi bâtinen Efendimiz (s.a.v)'in eğitimi neticesinde hepsi müşâhede ehli olarak zâten şehitler yâni Allah'ın varlığını müşâhede etmişlerdir ancak zâhiren de bu gerektiği için hayâtları şehit edilerek son bulmuş ve bahsedilen dört mertebe kendilerinde toplanmıştır.

İşte bu durum onların bir acziyeti değil Cenâb-ı Hakk (c.c)'in bir lütfudur onlara ki, çok büyük bir lütuf olup üzülenecek bir durum değil sevinilecek bir durumdur.

Zâhiren şehit olanlar bir kere ölmektedirler oysa bâtinen müşâhede ehli olarak şehit olanlar her gün her an ölmekte yâni öldürülmektedir farkında olmadan. Bu kişiler seyri süluk yolunda ilerlerken sohbetlere devam ederek ve diğer gerekli çalışmaları yaparak kendilerinde bulunan negatif halleri birer birer kendilerinden silmeye başladıkları zaman öldürülme hükmü üzerinde gerçekleşmektedir.

*****

﴿ ۵۶ ﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿﴾

(Summe beasnâkum min ba'di mevtikum leallekum teşkurûn.)

(2/56) **"Sonra umulur ki böylece siz şükredersiniz diye ölümünüzden sonra sizi tekrar dirilttik."**

*****

Bu Âyet-i Kerîme'nin bir yönü mahşerde duyacağımız bir söz olması yönüyledir.

Zâhiri yönden ise; Mûsâ (a.s.)'in Tûr dağına Tevrât-ı Şerîf'i almaya kavminden yanına aldığı yetmiş kişi ile çıkıp, bir bulut içerisinde Cenâb-ı Hakk (c.c)'in sesini işitmelerinden sonra bu yetmiş kişinin Mûsâ (a.s.)'dan Cenâb-ı Hakk (c.c)'i apaçık görme talepleri üzerine gerçekleşen hâdiseyi anlatmaktadır. Bu talep üzerine Cenâb-ı Hakk (c.c) onları öldürmüştü ancak Mûsâ (a.s.)'in

“kavmim bana inanmaz, onları da sen öldürdün der”
diyerek onları diriltmesini istemesi karşısında onları
diriltmiştir.

*****

﴿٢٦٠﴾ وَاذْ قَالَ اِبْرٰهٖمُ رَبِّ اَرْنِيْ كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى
قَالَ اَوْلَمْ تُؤْمِنُ قَالَ بَلٰى وَّلٰكِنْ لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِيْ
قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ اِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ
عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يٰٓاٰتِيْنَكَ سَعِيًّا
وَاعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿٢٦٠﴾

(Ve iz kâle ibrâhîmu Rabbî erinî keyfe tuhyil mevâtâ
kâle e ve lem tu'min kâle belâ ve lâkin li yatmainne
kalbî kâle fe huz erbeaten minet tayri fe surhunne
ileyke summec'al alâ kulli cebelin minhunne cuz'en
summed'uhunne ye'tîneke sa'yâ, va'lem ennallâhe
azîzun hakîm.)

(2/260) **İbrâhîm:** "Rabbim, ölüleri nasıl dirilteceğini
bana göster." demişti. (Cenâb-ı Hakk'ta) "İnanmıyor
musun?" buyurdu. (İbrâhîm de): "Evet (inanıyorum).
Fakat kalbimin tatmin olması için." dedi. "Öyleyse
kuşlardan dört tâne tut, sonra onları kendine alıştır
(sonra parçalayıp) her dağın üzerine onlardan bir
parça koy, sonra da onları çağır. Sana koşarak
gelirler. Ve Allah'ın, Azîz (ve) Hakîm olduğunu bil!

*****

Bu Âyet-i Kerîme' İbrâhim (a.s.)'ın hayâtı hakkında
bize çok büyük bilgiler vermektedir. **İrfân Mektebi** isimli
kitabımızdan bu Âyet-i Kerîme' ile ilgili özet bir bilgi
verelim:

"Mertebe-i İbrâhimiyye'nin, bir mertebesi olan
Mutmainnilik yâni müşâhedeli yaşantı, bu Âyet-i Kerîme ile

*idrâklerimize sunulmaktadır, yavaş, yavaş incelemeğe çalışalım. Bilindiği gibi Ulûl azm peygamberlerden olan İbrâhim ((a.s.))'ın hayâtında bizler için bir çok örnekler vardır. Bunlardan biri de (**ba'sül ba'del mevt**) öldükten sonra dirilmedir. Bu ise seyrü sülûk yolunda yaşanması gereken bir aşamadır. Burada ki; ölüm fena fillâh mertebesinde ki külli ölüm değil mahâlli ölüm ve dirimdir. İbrâhim (a.s.) ölümlerinin nasıl diriltildiğini görmek istediğini bildirmiştir. Bu, hususta (Mutmain) olmaya çalışmakta idi, çünkü bu muhteşem hayâtın başı ve sonu olan iki oluşum, diriliş ve ölüm, insânlığı, şuurlandığı ilk günlerden itibaren derinden ilgilendirmiştir. İbrâhim ((a.s.)) dahi bu hususta müşâhedeli bilgiye ulaşmayı istiyordu. Bu isteği karşısında, Rabb'î (inanmıyorsunuz?) o da evet inanıyorum, fakat, kalbimin (Mutmain) yâni bu hususta güvenle tatmin olmasını istiyorum demişti."*

İşte bu şekilde bizlerde açık olarak ilâhî hakikatlerden gaflette olan ölü kalplerinin nasıl dirildiğini görüyoruz. Beşeri inşaatın yavaş yavaş devrilmesi ile çünkü tamamı birden devrilemez, işte bu devrilmeler ile beşeri direğin alınıp yerlerine ilâhî direklerin konulması ile sonuç olarak eski inşaatın halinden hiçbir parça bırakmamaktır. İnşaatın görüntüsü dışarıdan ayındır ancak iç bünyesinde bu inşaat tamamen yepyeni bir sistem içerisinde çalışmaya başlamıştır.

Nefsi emmâre, levvâme ve mülhime mertebelerinde kişide bulunan ahlâklar eğitildikçe kişiye faydalı olmaya başlarlar. Bu dört kuş ifâdesi ahlâkları yönüyle eğitilecek olan bu ahlâkların ifâdesidir. Bu ahlâklar nefsânî olarak kişiye zarar vermektedir ancak eğitim sonrasında kafaları koparılıp karmakarışık edildikten sonra bizdeki hava, ateş, toprak, su dağlarına konulunca bize itaât edeceklerdir.

Bu durum İbrâhim mertebesinin nefsin üzerinde olan gücünü göstermektedir çünkü onların önce yapılarını bozuyor, sonra harmanlıyor ve dörde bölüyor ve bu ayrı ayrı ahlâklardan Rahmâni mânâda hepsini barındıran dört ahlâk ortaya çıkmaktadır. Onları çağırıp kendisine

Geldiklerini, görünce ancak mutmain olmaktadır.

*****

﴿٢٨﴾ كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا فَأَحْيَاكُمْ
ثُمَّ يَمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٨﴾

(Keyfe tekfurûne billâhi ve kuntum emvâten fe ahyâkum, summe yumîtukum summe yuhyîkum summe ileyhi turceûn.)

(2/28) "Allah'ı nasıl inkâr edersiniz? Siz ölüler idiniz. Sonra sizi diriltti. Sonra sizi öldürecektir. Sonra sizi diriltecek. Sonra, O'na döndürüleceksiniz."

*****

Bu benzeri Âyet-i Kerîme'leri reenkarnasyon'cular yâni tekrar, tekrar dünyâyâ gelineceğini iddia edenler kendi fikirlerine delil olarak ortaya getirmektedir.

"Siz ölüler idiniz" ifâdesi o hitap edilenlerin var olduğunu belirtmektedir ancak bunlar var olup ölü hükmünde olanlardır. Burada belirtilen **"Siz"** hitabıyla bütün insanlardan bahsedilmektedir.

Kişi bâtını olarak kendi hakikatini idrâk etmek sûretiyle ölü hükmünden diri hükmüne geçmektedir. Ve bu diriltme işinin yapan da ancak Allah'tır. Zâti ve ilâhî mânâ da yapılan sohbetlerle kişinin ancak kendi zâti hakikatlerine ulaşması mümkündür, aksi halde fıkhi sohbetler ile kişinin kendi hakikatine ulaşması mümkün değildir.

Mevlânâ hazretlerinin babası Sultan-ı Ulemâ bir şehre ulaştıklarında kapıların kapalı olduğu görmüşler, girmek için ısrar edince muhafızlar *"nerden gelir, nereye gidersiniz?"* diye soru sormuşlar. Bunun üzerine Sultan-ı Ulemâ *"Hakk'tan gelir Hakk'a gideriz"* şeklinde cevap vermiştir.

İşte bunlar bu Âyet-i Kerîme'yi yaşayanlardır.

Sonuç olarak hepimiz O'na döndürüleceğiz ancak bir

dönüş, vardır ki, o da kişinin kendi rızâsı ile dönmesidir. Bir merkeze ipler ile bağlanmış kişileri düşünelim, bunlar üzerine döndürüleceksiniz hükmü geldiği zaman bu ipler çekiliyor ve kim bu merkezden ipini uzatarak uzaklaşmış ise onun o kadar uzun süre sürüklenerek çekilmesi gerekecektir. Ama hiç bu merkezden uzaklaşmamış olanlar dönme hükmünü duyar duymaz yakınlarında olan bu merkeze anında geleceklerdir. Cenâb-ı Hakk (c.c) sonuç olarak kendi kendini kendine döndürmektedir aslında, zuhura çıkarmış olduğu iç bünyesini tekrar içeriye almaktadır, "döndürüleceksiniz" denilen hüküm budur.

*****

﴿٢٧﴾ تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي
الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ
الْحَيِّ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٨﴾

(Tûlicul leyle fîn nehâri ve tûlicun nehâra fil leyli, ve tuhricul hayya minel meyyiti ve tuhricul meyyite minel hayyi, ve terzuku men teşâu bi gayri hisâb.)

(3/27) "Geceyi gündüzün içine sokarsın ve gündüzü gecenin içine sokarsın. Canlıyı ölüden çıkarırsın ve ölüyü canlıdan çıkarırsın. Ve dilediğin kimseyi hesapsız rızıklandırırırsın."

*****

Bu Âyet-i Kerîme' aynı zamanda bir rızık Âyetidir.

Akşam ve sabah zamanlarında yavaş yavaş gündüz gecenin içine, gecede gündüzün içine girmektedir. Bâtınen bizler yönünden zulmette olan tarafımız nûrlanmaya başlayarak nûrun içerisine girince bu zulmet hükümsüz kalmaktadır.

*****

﴿٣٨﴾ وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ

إِلَّا أُمَّمَ أَمْثَالِكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ
ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٦٣٨﴾

(Ve mâ min dâbbetin fil ardı ve lâ tâirin yatîru bi cenâhayhi illâ umemun emsâlukum, mâ farratnâ fil kitâbi min şey'in summe ilâ Rabbihim yuhşerûn.)

(6/38) "Ve yeryüzünde yürüyen hayvanlardan ve iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hiçbir hayvan ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki; sizin gibi ümmet olmasınlar. Biz kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Sonra Rab'lerine haşrolunacaklar."

*****

Bütün bunlar Cenâb-ı Hakk (c.c)'ı o mertebedeki ümmetleri yâni topluluklarıdır. Günümüzde bilimsel çalışmalar neticesinde daha net bir şekilde bütün hayvanların kendilerine has belirli bir düzen içerisinde yaşadıkları ortaya çıkmıştır.

Ve bütün bu hayvanların kendi hayâtları kendi âlemleridir, örneğin havada sürüler halinde uçan kuşları düşünelim, sürü halinde dahi muazzam bir düzen içerisinde uçmaktadırlar, bu uçuş sırasında en başta uçan kuş Efendimiz (s.a.v)'in o mertebedeki temsilcisi konumundadır. Ve Efendimiz (s.a.v) bu yön ile onlara rahmettir.

Bu şekilde ister bâtını ister zâhiri olsun hangi topluluğun başında kim var ise, bunu bilse de bilmese de Efendimiz (s.a.v)'in vekilidir. Bu vekillik iyi ve kötü hepsini kapsamaktadır çünkü iyilere bu vekilliği verip kötülere vermemek onlar için ayrı bir mertebe tahsisini gerektirir ki hakîkati Muhammediyye açısından böyle bir şey olması mümkün değildir. Zâhiren o kötü denilen eksi işler yapsa da bunları yapması onun Mudill yönünden kemâlidir, Kahhar yönünden vekilidir, Cebbâr yönünden vekilidir, başka bir şekilde gayr düşünmek cehaletin en büyüğü olur. Tabî zâhiri olarak bunların kötü oldukları anlatılabilir ancak irfân ehli için böyle bir şey söz konusu değildir.

﴿٩٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوَىٰ يُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذٰلِكُمْ اللّٰهُ فَاَنى
تُؤْفَكُوْنَ ﴿﴾

(İnnallâhe fâlikul habbi ven nevâ, yuhricul hayye minel meyyiti ve muhricul meyyiti minel hayyi, zâlikumullâhu fe ennâ tu'fekun.)

(6/95) **"Muhakkak ki Allah, (tâneyi) tohumu ve çekirdeği yarıp çıkarandır. Ölüden canlıyı çıkarır ve canlıdan ölüyü çıkarandır. İşte bu, Allah'tır. Öyleyse nasıl döndürülüyor-sunuz?"**

*****

Bu Âyet-i Kerîme' sıfat mertebesinde bir ifâdedir.

Her birerlerimiz birer tohum gibiyiz. Ancak nefsi mânâda yaşandığı sürece bu tohumdan bir şey çıkması mümkün olmamaktadır. **"E lem neşrah leke sadrek"** (94/1) ile o göğüs açılmaz ise o çekirdek yarılıp filiz vermez, hakîkati olarak içinde durur ancak filiz vermez. Bu çekirdekten gaye bir bakıma, birimsel kimliğimiz, iken bir bakıma hakîkatimizde olan **"ve nefahtü"**dür.

Evvelce nefsimiz kendini bağımsız birim olarak var zannettiğinden Hakkel olarak ölü hükmünde idi çünkü ilâhî hakîkatlerden habersizdi. Ne zaman ki bir İnsân-ı kâmilin nefhâyı ilâhîyyesi gelir, oraya ve *"sen ölü değilsin, uyan ve kalk artık!"* dediği zaman, artık o çekirdekte, yavaş, yavaş açılmalar başlar ve sonuçta o ölüden diri çıkar.

Diğer yönüyle ise hakîkatinde dipdiri olan *"ve nefahtü"* o çekirdekte faaliyete geçmez ve devre dışı kalırsa ölü hükmünde olur, bu durumda da *"canlıdan ölü çıkar."*

İlâh-î hakîkatlerde yaşantı olarak tahakkuk etmeyen bilgilerin kaynağı hayâldir. Bu nedenle canlı bir birimden gelen etki ancak karşı tarafı canlandırır. İşte bu hakîkatleri

bu şekilde idrâk etmeyenler her gün ölmektedirler çünkü zaman ilerlemektedir, idrâk ederek hakikatlerini yaşayanlar ise hergün tekrar dirilmektedirler.

Madenler ve bitkilerde de "Hayy" tecellisi olmasına rağmen "hayvan" ismi bu tecellinin kemâli olarak "hayvanlara" verilmiştir. Madenler ve bitkilerdeki hayât yere bağımlı olan bir hayâttır oysa hayvanlar bağımsız olarak hareket edebilmektedirler. İşte bizler de beden itibarıyla bu hayât sâhibi varlıklardanız ancak Cenâb-ı Hakk (c.c) bize bir ilâvesiyle konuşmamız vardır, Allah'ı şuurlu olarak idrâk etme vardır. Bu nedenle insan cinsi olarak ilk ismimiz "konuşan hayvan" "hayvân-ı nâtık" daha sonra "nefsi nâtık"tır. Daha sonrası "İnsân-ı nâtık"tır." Bunların sonrası ise "Kur'ân-ı nâtık"tır.

*****

﴿١٢٢﴾ أَوْ مَن كَانَ مَيِّتًا فَاحْيِنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا
يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَن مَّثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ
بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿﴾

(E ve men kâne meyten fe ahyeynâhu ve cealnâ lehu nûren yemşî bihî fin nâsi ke men meseluhu fîz zulumâti leyse bi hâricin minhâ, kezâlike zuyyine lil kâfirîne mâ kânû ya'melûn.)

(6/122) "Ölü iken dirilttiğimiz ve insanlar arasında onunla yürüyeceği nûr verdiğimiz kimse, karanlıklar içinde olup, ondan çıkamayacak kimse gibi midir? Böylece kâfirlere, yapmış oldukları şeyler süslü gösterildi."

*****

Bu Âyet-i Kerîme' gerçekten çok mühim meseleleri bünyasında barındırıyor. Sadece bu Âyetin hakikatlerini anlamamız bütün hayât boyu yolumuzu bulmamıza yardım edecek şiddettedir.

Burada Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın hedef aldığı bir kimlik hususiyeti vardır ki kulun ilk evvela bu hususiyeti oluşturması gereklidir.

Her birerlerimiz dünyâyâ geldiğimizde beşer elbisesini giyer giymez hakikatimizden gayriyyete düştüğümüzden dolayı ölü hükmünde olmaktadır. Rûhaniyetten madde âlemine olan geçişle kişi hakikatinden ölmekte ceset olarak dirilmektedir ancak ona da diri denmiyor.

Cenâb-ı Hakk (c.c) burada bizzât kendisinin dirilttiğinden bahsetmektedir ki sıfat-ı subûtiyyesinin ilk esmâsı da "Hayy" esmâsıdır. Bizler bunları kendimize mâlettiğimiz zaman onları sınırlandırmış oluyoruz ve bu durumda onlardan gerçek mânâda istifâde edemiyoruz sâdece günlük işlerimizde kullanıyoruz ve bunun dahi farkında olmuyoruz.

Burada bahsedilen "nûr" ilâhî bir hâdisedir ve eşyayı içinden aydınlatır. Eğer bir şeyde içeriden aydınlanma yoksa zuhura çıkması mümkün değildir.

Demek ki bu kişilerin hususiyetleri evvela "Hayy" esmâsıyla Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın zâtından alınan ilâhî bir hayât ve bu hayât ile alınan ilâhî bir nur ve bu nur ile bakıp, görüp, yürümeştir. Bu kimsenin insanlar içerisinde bu nur ile yürürken bu nûru talip olan insanlara da aktarma imkânı vardır.

*****

﴿٩٣﴾ انَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ
أَغْنِيَاءٌ رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ
اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾

**(Ve men azlemu mimmenifterâ alâllâhi keziben ev
kâle ûhiye ileyye ve lem yûha ileyhi şey'un ve men
kâle seunzilu misle mâ enzelallâhu, ve lev terâ iziz
zâlimûne fî gamerâtil mevti vel melâiketü bâsitû**

*****

eydîhim, ahricû enfusekum, el yevme tuczevne azâbel hûni bimâ kuntum tekûlûne alâllâhi gayrel hakkı ve kuntum an âyâtihî testekbirûn.

(6/93) **"Allah'a yalanla iftira eden veyâ kendisine hiçbir şey vahyolunmamışken "Bana da vahyolundu." diyenden ve "Ben de Allah'ın indirdiği şeylerin benzerini indireceğim" diyenden daha zalim kim vardır? Ölümün şiddet halinde iken ve ölüm melekları ellerini uzatıp: "Nefslerinizi çıkarın. Bugün, Allah'a karşı hak olmayan şeyler söylediğiniz ve O'nun âyetlerine karşı kibirlendiğiniz için alçaltıcı bir azâpla cezâlandırılacaksınız." dedikleri zaman zâlimleri görsen."**

*****

Vahiy kâtipleri gelen Âyet-i Kerîme'leri kayda alırlar iken içlerinden birisi gelen son kelimeyi Efendimiz (s.a.v) henüz söylemeden tekrar etmiş. Efendimiz (s.a.v) bunun üzerine doğru söyledin diyerek söyleneni tekrar eder ve kayıtlara geçer. Bunun sonrasında vahiy kâtibi kendisine vahiy geldiğini zannederek kibirlenmiş ve büyük iddialarda bulunmaya başlamış.

Bu hâdiseyi Mevlanâ hazretleri izâh ederken Efendimiz (s.a.v) gelen bu vahyin nûrunun yanındakileri yansımalarının neticesi olarak izâh etmişlerdir.

Gerçektende öyle olur, Hakk ehlinin gönlüne ilâhî bir vâridat gelir bu vâridat yakınında olanların gönlüne de gelir o devrelerde. İşte bu anlarda yukarıda bahsettiğimiz vahiy kâtibinin yaptığı gibi davranılırsa çok yanlış bir davranış olur.

*****

﴿٦١﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا
يُفِرُّونَ ﴿٦١﴾

Ve huvel kâhiru fevka ibâdihî ve yursilu aleykum hafazah, hattâ izâ câe ehadekumul mevtu teveffethu rusulunâ ve hum lâ yuferritûn.

(6/61) **"Ve O, kullarının üstünde kahhardır (kuvvet ve güç sâhibidir).Ve üzerinize muhafaza edici (koruyucu) gönderir. Sizden birinize ölüm gelince, onu resûllerimiz vefât ettirir. Onlar (bunu yaparken) kusur etmezler."**

*****

Bilindiği gibi her bir insanda görevli dört melek bulunmaktadır. Bunlar sağında ve solunda kiramen kâtibin melekleri, önde arkada hafazah melekleridir. Bunlar her an hem kayıt yapmaktadırlar hem de görev sınırları içerisinde insanları korumaktadırlar.

İkinci namazı vakti sırasında bu kirâmen kâtibin meleklerini görev değiştirdikleri söylenmektedir. Önceki gündün içinde bulunduğumuz günün ikinci vaktine kadar işlediğimiz günahlar anında "Ana Kitap"a yazılmaz, ancak sevaplarımız anında yazılır. Bizler bu süre içerisinde tevbe ve istiğfar edersek eğer bu günahlar "Ana Kitap"ta kayda geçirilmez. İşte bu Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın rahmetidir.

*****

﴿٤٥﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾

Ve yevme yahşurûhum keen lem yelbesû illâ sâaten minen nehâri yete ârefûne beynehum, kad hasirellezîne kezzebû bi likâillâhi ve mâ kânû muhtedîn.

(10/45) "Ve o gün (Allahû Tealâ), gündüzden bir saatten başka kalmamışlar gibi onları toplayacak (haşredecek).

Birbirlerini tanıyacaklardır. Allah'a mülâki olmayı yalanlayanlar, hüsrandır. Ve hidâyete eren kimseler olmadılar.

*****

Mahşerde toplanınca "Acaba kabirlerimizde ne kadar kaldık?" diye soracağız. Şu an içerisinde yaşadığımız dünyâ yaşamı çok uzun bir süre gibi gözükse de aslında rü'yâdan ibârettir. Gerçek anlamda dünyâda yaşarken bu rü'yâdan uyanabilirsek ancak hakikatleri idrâk ederek âhiretteki rü'yâyâ dalmamış olacağız. Dünyâda eğer uyku halinde kalırsak oradaki yaşantımızda aynı şekilde geçecektir. Allah korusun!

Âdem (a.s.) zamanında vefât eden bir kişi ile kıyâmet öncesi son yaşayan kişilerin kabir sürelerinde haksızlık varmış gibi bir durum gözükse de bu Âyet-i Kerîme' hükümleri gereğince kabir süresi herkes için aynı süre olarak hissedilecektir.

"Birbirlerini tanıyacaklardır", ifâdesine bakarsak eğer; dünyâda yaşadığımız sürece kullandığımız bir madde beden elbisemiz bulunmaktadır. Cenâb-ı Hakk (c.c) bu şekilde şehadet âlemi dediğimiz dünyâda o kadar şiddetli bir şekilde zuhur ediyor ki bu zuhurlar kendisine perde oluyor. Daha sonra mahşere çıktığımızda son şeklimiz hangi yapıda ise aynı onun benzeri olarak Cenâb-ı Hakk (c.c) orada da bize bir elbise verecektir. İnsanlar kabirlerinden topraktan fıskıran otlar gibi çıkacaklar ve oradaki elbise dünyâ yaşamındaki madde beden elbisesinden biraz daha güçlü olacaktır. Âyeti kerîmelerde de belirtildiği üzere "ilk defâ halkediliş" önemlidir sonrakiler daha kolaydır.

Mahşer günü güneş iyice yaklaştırılınca insanlar günah cetvellerine göre bazıları topuklarına bazıları dizlerine bazıları omuzlarına kadar terleyeceklerdir.

Eğer mahşer gününde bu belirtilen tanıma olayı olmamış olsa kimse kimse ile birliktelik kuramaz.

Üçüncü elbise ise mahşer sonrası cennetlik olanlar ve

cehennemlik olanlar ayrıldıktan sonra onlarada girdikleri yere göre birer elbise verilecektir ki cennette veyâ cehennemde yaşabilsinler. Cehennemdekilerin yandıkça derilerinin dökülmesi nedeniyle elbiseleri sürekli yenilecektir.

İşte bizler şu an yaşadığımız dünyâ âlemi içerisin de üstümüzde bulunan elbiseyi hoyratça kullanmamalıyız. Onu korumalı içinin yanısıra, sigara ve alkol gibi onu yıpratıcı maddeler ile de dışınada çok fazla zarar vermemeye dikkat etmeliyiz ki o da bize en güzel şekilde hizmet etsin. Bu şekilde hareket etmez onu hoyratça kullanırsak teklemeye başlar ve bizi Hakk yolunda ilerlemekten alıkoyar.

*****

﴿٣٢﴾ الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ
سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾

(Ellezîne teteveffâhumul melâiketü tayyibîne yekûlûne selâmun aleykumudhulûl cennete bimâ kuntum ta'melûn.)

(16/32) **"Melekler, onları tayyib (en güzel, en iyi) bir şekilde vefât ettirirler. Onlara: "Selâm üzerinize olsun. Yapmış olduğunuz şeyler sebebiyle cennete girin." derler."**

*****

İşte bu **"cennete giriniz"** denilen kimselere cennete girerler iken latîf, nûrdan bir elbise verilecektir çünkü girecekleri yer nûr âlemi, letâfet âlemidir. Ancak şu kadar ki burası da dünyâ gibi müşâhede âlemidir ancak dünyâ gibi kesîf değil latîftir. Rûhlar âlemi ile şehadet âlemi arası latîflikte bir âlemidir.

Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın şu an bizim kullandığımız sıfatı subûtiyesi orada çok daha güçlü olarak kullanılacaktır çünkü orası çok geniş bir sahadır ve herkesin kendine âit müstakil bir sahası vardır. Dünyâdaki gibi kimsede kimsenin

mülküne göz dikmeyecek ve ihtiras gibi şeyler olmayacaktır çünkü orada bu tür isimler değil sâdece latîf kemâl isimler olacaktır insanlarda. Cehennemde ise Celâl isimleri olacaktır.

“Tayyib” kelimesinden kasıt, zâhiri olarak günah işlememek, kötülük yapmamak, haram yememek gibi bedeni temizliklerdir. İrfâni yönden ise bu kelimedenden kasıt, kendi varlıklarına beşeriyet anlayışını karıştırmamış olanların temizliğidir. Bu kimseler nefislerinden temizlenerek kendi varlıklarının Hakk’ın varlığı olduğunu idrâk etmişlerdir ki bunlar nefsi sâfiyeye gelmiş kimselerin halleridir.

Bütün insanları Azrâil (a.s.) vefât ettirir, burada geçen *“melekler”* ibaresinden kasıt Azrâil (a.s.)’ın Rahmâni olan kuvvetleridir.

Cennetlerde bilindiği gibi mertebe mertebe ve makam makamdır. Buradaki cennetten kasıt kişinin dünyâda iken yaptıkları ile ulaştığı cennettir.

*****

Ve mâ yestevîl ahyâu ve lel emvât, innallâhe yusmiu men yeşâu, ve mâ ente bi musmiin men fil kubûr.

(35/22) “Ve hayy (diri) olanlar ve ölüler eşit olmaz. Muhakkak ki Allah, dilediğine işittirir. Ve sen, kabirlerde olanlara işittirici değilsin.”

*****

Beden kabirlerinde manen ölü hükmünde yaşayanlara işittiremezsin.

Zâhiren ise kabirlerde olanlar zâten işitseler dahi bu durum onlara bir fayda sağlamaz. Kabirlere girmiş olanlar bir bakıma işitip, duyuyorlar ancak cevap veremiyorlar.

*****

Ölüm ile ilgili Âyet-i Kerîmelerin bir kısmını verdikten sonra şimdi de, ölüm ile ilgili bâzı Hadîs-i Şerîf'ler den örnekler verelim.

Ölüm ile ilgili bâzı Hadîs-i Şerîf'ler:

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 1668

Ayşe (r.a)ın her zaman şöyle söylediği, rivâyet olunmuştur: Allah`ın bana ihsân ettiği nimetlerinden birisi Resûlullah`ın benim odamda, benim nöbetimde (mübârek başı) benim göğsümün üstü ile gerdanımın arasında olarak vefât etmesidir. Bir de Allah`ın, onun vefâtı sırasında benim tükürüğümle onun tükürüğünü bir arada birleştirmesidir (Şöyle ki: kardeşim) Abdurrahmân elinde bir misvâkle odaya girmişti. Ben de Resûlullah`ı (göğsüme yan) dayamıştım. Onun misvâke dikkatle baktığını gördüm. Misvâki çok sevdiğini bildiğim için: Size misvâki alayım mı? Diye, sordum. Başı ile: Evet, diye işâret etti. Ben de misvâki yumuşatıp verince ağzında yürütüp fırçaladı. Bir de Resûlullah`ın yanında sahtiyandan ufak bir su kabı, içinde su ile berâber dururdu. Ara sıra iki elini bu kaba batırıyor ve ıslanan elleriyle yüzünü sıvıyor ve: Lâilâhe illâllah! Ölümün ne şiddetleri, sademeleri var, diyordu. Sonra elini kaldırdı. Tâ rûhu alınıncaya kadar: Allah`ım beni Refîk-i A'lâ câmiasında kıl, duâsına devâm etti. Ve bu duâ ile Hatemü'l-Enbiyâ'nın (mu'cize'ler izhâr eden mübârek) eli düştü.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 1916

Nebî Sallallahu aleyhi ve sellem`in şöyle buyurduğu rivâyet olunmuştur: Sizden biriniz kendisine (hastalık gibi) bir zarar isâbet ettiğinizden dolayı sakın ölümü temennî etmesin! Eğer muhakkak temennî etmek zorunda

bulunursa, şöyle söylesin: Allah'ım, yaşamak benim için hayırlı olduğu müddetçe beni yaşat, ölmek hayırlı olduğu zaman da beni öldür!

*****

Yahudilerin "*biz Allah'ı eviyoruz*" gibi sözleri oluyormuş. Efendimiz (s.a.v)'de bunun üzerine onlara eğer "*Allah'ı seviyorsanız ölümü temenni ediniz*" diyor ancak müslümanlar için "*ölümü temenni etmeyiniz*" hükmünü belirtiyor.

Bu dünyâ gerçekten çok değerli bir yerdir ve "ölümü temenni" etmek demek bu değerli şeyi kaçırmak demektir. Gerçi Cenâb-ı Hakk (c.c)'in herbirerlerimiz hakkında belirlenmiş bir yaşam süresi vardır, kimse onu ileriye veyâ geriye alamaz ancak değerlendirebilirsek manen ömür süresini uzâtmamız mümkündür. İbâdetlerimizi ne kadar çok yapabilirsek o kadar ömrümüzü uzâtmış oluruz. Bu nedenle nafiye ibâdetlere önem verilmiştir.

Bu târifler fizîken böyle olmakla birlikte manen bu sürelerden sonsuz târifsiz süreleri çıkarmamız mümkündür. Her gecemizi Kadir gecesini gibi 1000 aydan hayırlı olan geceler gibi yapabilirsek hayât süremizin uzunluğunu hesap etmemiz, her ne kadar şehadet âlemindeki süremiz belirli süre olsa da mümkün değildir.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No:

Ebû Hüreyre radiyallahu anh'den şöyle dediği rivâyet olunmuştur: Resûlullah Sallallahu aleyhi ve sellem'den işittim ki:

- (Allah'ın kerem ve rahmeti olmadıkça) Hiç bir kişiyi onun güzel işi ve ibâdeti Cennet'e koyamaz, buyurdu. Bunun üzerine Ashâb:

- Yâ Resûlallah! Sizi de mi koyamaz? Diye sormuşlardı da Resûl-i Ekrem şöyle cevap verdi:

- Evet beni de Allah'ın fazlı ve rahmeti bürümedikçe yalnız ibâdetim Cennet'e koyamaz. Bu vechile Ashâb'ım! İş ve ibâdetinizde (i'tidâl ile hareket edip) ifrat ve tefritten sakınınız. Doğru yoldan gidip Allah'a yaklaşınız! Sakın sizin hiç biriniz (sâlih olsun, fâsik olsun) ölüm temennî etmesin! Çünkü o, hayır ve ihsan sâhibi ise (yaşayıp) hayrını, ihsânını arttırmayı umulur; eğer günahkâr bir kişi ise (yine yaşayıp günün birisinde) tevbe ederek Allah'ın rızâsını dilemesi umulur.

*****

Temenni edilecek tek ölüm Efendimiz (s.a.v)'in "ölmeden önce ölünüz" diye buyurduğu ölümdür. Bu ölüm ise şuur ve idrâk olarak eski anlayışımızın kalkmasıdır.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 2169

Ravi : Enes b. Mâlik

Eğer ben Resûlullah Sallallahu aleyhi ve sellem'in: "Sakın ölümü temennî etmeyiniz!" buyurduğunu işitmiş olmasaydım muhakkak ölümü temennî ederdim, dediği rivâyet olunmuştur.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 639

Ravi : Ümmü'l-mü'minîn Âişe

Hazret-i Âişe demiştir ki: Resûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem (bir kerre) âilesi başında ağlaşmakta olan bir Yahûdî karısının (mezarı) yanından geçmişti de: "*Bunlar ölülerine ağlıyorlar. Halbu ki, ölü kabrinde azâb olunuyor*" buyurmuştu.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 641

Ravi : Abdullâh b. Mes'ûd

İbn-i Mes'ûd demiştir ki: Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem: Kim ki (ölüler için) avuç içi ile yanaklarını, (yüzünü) döver ve yakalarını yırtar ve câhiliyyet âdeti üzere (münâsebetsiz sözler söyleyerek) feryâd ü figân eyleser, bu kimse biz(im ehl-i sünnetimiz) den değildir, buyurdu.

*****

Yâni cenâzelerin arkasından saçını başını yolmak sûretiyle hareket edenler için "bu bizden değildir" denmiştir ki çok büyük bir ihtardır.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 658

Ravi : Enes b. Mâlik

Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: (Mü'min) kul, kabrine konulup onun ashâb ve yârânı geri dönüp gittiklerinde -ki meyyit, bunlar yürürken ayakkablarının sesini bile muhakkak işitir- ona (Münker ve Nekîr adlı) iki melek gelir. Bunlar meyyiti "**oturturlar.**" Ve ona: - Hâ! Şu Muhammed -sallallâhu aleyhi ve sellem- denilen kimse hakkında (ki kanâatin nedir?) Ne dersin? diye sorarlar. O mü'min de: - Samîmî bildiğim ve size de bildirmek istediğim şudur ki, Muhammed sallâ'llahu aleyhi ve sellem Allâh'ın kulu, ve Allâh'ın Resûlü'dür, diye cevap verir. Bunun üzerine melekler tarafından: - Ey mü'min! Cehennem'deki yerine bak, Allâhu Teâlâ bu azâb yerini senin için Cennet'ten (yüce) bir makâma tebdîl eyledi, denilir. Nebî sallâ'llahu aleyhi ve sellem: "O mü'min, Cehennem ve Cennet'teki iki makâmını birden görür" buyurmuştur. Fakat kâfir veyâhud münâfık olan meyyit (meleklerin bu suâline karşı): - Muhammed hakkında birşey bilmiyorum. Halkın ona (peygamber) dedikleri bir sözü (işitir), ben de halka uyup söyledim, diye cevâb verir. Bu iki melek tarafından bu kâfir veyâ münâfık: - Hay sen anlamaz ve uymaz olaydın! denilir, sonra bu kâfir veyâ münâfıkın "*iki kulağı arasına*" demirden bir topuzla vurulur. O topuzu yiyince kâfir veyâ münâfık

şiddetli sayha ile bir bağıır ki, bu feryâdı ins ve cinden başka bu ölüye yakın olan herşey işitir.

*****

Kabir hayâtının ilk başlangıcındaki hâdise burada kısaca belirtilmektedir.

Buradaki duyuş, rü'yâ gördüğümüzde nasıl ki beş zâhir duyumuz iptal haldeyken bunlar iptal değilmiş gibi gördüklerimizi bâtını duyularımız ile algılıyorsak, aynı şekildedir. Kabir âlemi yâni berzah âlemi dediğimiz uykudaki rü'yâ âlemi gibidir.

Kabirdeki berzah âleminde kişi cennet bahçelerinden bir bahçe veyâ cehennem çukurlarından bir çukur şuuruyla yaşamaktadır ve yaşantı buraya girmiş olan nefis içindir. Rûhumuz kabre girmez çünkü toprak kesîftir ve latîf olan rûhumuzu muhafaza etmesi mümkün değildir. Rûhlar bedenimizden ayrıldıktan sonra kendi âlemlerine giderler ki buna da berzah denilmektedir. Orada bir rûhun huni şeklinde altı dar yukarıya doğru genişleyen bir hali vardır ve her rûh orada bulunan odalarda yerinde durur.

Nefsimiz bedenimizle birlikte bir hayât yaşadığı için kendini bu beden olarak kabul etmiştir. Bu nedenle bizim latîf ve kesîf taraflarımız birbirlerinden ayrılrsa da nefsimiz madde bedenimize sâhip çıktığından dolayı bir türlü ondan uzaklaşamaz çünkü bedene âşıktır. Nefs bütün faaliyetini ve gücünü bu beden vâsıtasıyla ortaya çıkarmıştır. Madde beden vefât edip kabre konduktan sonra nefis onun bir karış üzerinde olur ancak onu sâhiplendiği için ondan bir türlü ayıramaz. İşte hadisi şerîfte belirtilen **"oturturlar"** ifâdesinde bu belirtilmektedir. Madde beden ölü olduğu için artık oturamaz ancak nefis oturur. Ve madde beden içinde olduğu kabir her ne kadar kesîf âlemde isede latîf âleme dönüktür yâni başka bir mertebeden, başka bir frekansa, başka bir mertebeye geçmiştir. Dünyâda yaşarken yaptıkları çalışmalar ile nefis bağlarından kurtulmuş olan hürler için bu sınırlama olmaz.

Ceset her hücre sine bozuluncaya kadar o nefis bu ızdırabı orada duymaktadır. Dünyâ yaşantısında bu madde bedene bir acı geldiği zaman nasıl ki nefis bunu hissediyordu, aynı şekilde toprağın içinde ceset böcekler tarafından yenildikçe nefis acı çekmektedir ki madde bedeni sâhiplenmenin kabir azâbı denilen şeyi budur.

Müslümanlığın gereklerini yerine getirerek dünyâda yaşamış olanlar bu acıyı duymayacaklardır. Yûsûf (a.s.)'ın güzelliği karşısında meyve soydukları bıçaklar ellerini kesince bunu hissetmeyen hanımların hali gibi bir hal olacaktır.

İrfân ehli ise dünyâda iken "nefsine ârif olan Rabb'ine ârif olmuştur" hükmünü yerine getirdikleri için onların nefisleri artık Rahmâniyete dönüşmüş olacaktır. Onlardaki nefis, nefis denilen olgu sınırları içinde olmadığı için onların nefisleri ne kabre girer ve orada kalır ne de bir başka şekilde sınırlanabilir. Ancak nefisleri uzun süre bedenleriyle ünsiyette bulunduğu için ve bu bedeninin son durak yeri kabir olduğu için irfân ehlinin nefsi de kabirlerde durur ancak diledikleri zaman çıkıp diledikleri zaman gelirler.

Bu hadisi şerîf ışığında her kişi için âhirette hem cennette hem cehennemde mekân olduğunu söyleyebiliriz. Kişi hangi hal üzere giderse oradaki makamına gitmektedir. Cennete giden kişinin cehennemdeki yeri de oraya ilâve olunarak orası genişletilmektedir.

"İki kulak arası" tâbiri ceset için değil nefis için geçerli olan bir ifâdedir.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 2043

Ravi : Ubâde b. es-Sâmit

Rivâyete göre, Nebî Sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Her kim Allah'a kavuşub görmeğe muhabbet ederse, Allah da ona kavuşub görmesini sever. Her kim de Allah'a mülâkî olmayı hoşlanmazsa, Allah da ona mülâkî

*****

olmayı hoşlanmaz. Âişe, yâhud Peygamber'in bâzı kadınları: Yâ Resûlallah! Biz, ölümden hiç hoşlanmayız, demişlerdi. Resûl-i Ekrem kadınlara: Ölüm sizin bildiğiniz gibi değil. Belki şöyledir: Mü'mine ölüm hâli gelince Allah`ın o kulundan hoşnutluğu, Allah'ın ikrâm ve ihsânı müjdelendir. Bu müjde üzerine artık, mü`min'e önünde (ölüm gibi) kendisini karşılayacak hallerden sevimli bir şey olamaz. O anda, mü'min Allah'a mülâkî olmaya muhabbet eder, Allah da mü'min kuluna mülâkatı sever. Fakat kâfir öyle değildir. Ona ölüm hâli hazır olduğunda Allah'ın azâbı ve ukubeti müjdelendir. O anda kâfire önündeki ölüm gibi, hallerden çirkin bir hal olamaz. Bu sûretle kâfir Allah'a mülâkî olmayı fenâ görür, Allah da ona mülâkî olmayı fenâ görür.

*****

Mü'minden kasıt, sâdece ibâdet ehli olanlar değil özel olarak "mü'min mü'minin aynasıdır" sözünde kastedilen mü'minlerdir. Kişi müslüman olabilir ancak gerçek anlamda mü'min olabilmesi için daha birçok aşamalardan geçmesi gereklidir. Bu mü'minlik devam ettiği sürece îmân ikâna yâni yakîn haline dönüşür. Bu durumda işte "*mü'min mü'minin aynası*" olur ve iki aynadaki görüntü bir olur. Her ne kadar orada Hakk mü'min ismi ile zuhurda olsa da bu âlemde gayriyyet elbisesi kişilerin üzerinde olduğundan dolayı bir gayrılık vardır.

İşte Cenâb-ı Hakk (c.c) bu kullarının kendisine mülaki olmasını sever çünkü her ne kadar dünyâ yaşantısında Cenâb-ı Hakk (c.c)'ın o kulları ile ünsiyeti olmuş olsada yine de arada bir perde vardır, latîf âleme geçildikten sonra bu mülaki oluş ve süre daha kemâlli olmaktadır.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 634

Ravi : Ümmü Habîbe

Ümmü Habîbe: Ben Resûlullâh s.a.v'in şöyle buyurduğunu işittim, demiştir: Allâh'a ve Âhret gününe

îmân eden bir kadının zevcinden başka bir ölü için üç günden fazla yas tutması helâl değildir. Lâkin kadın, zevcine karşı dört ay on gün teessürünü izhâr eder.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No:

Ümmî Âtiye r.a'dan şöyle dediği rivâyet olunmuştur: "Resûlullah s.a.v'a İslâm üzere biat ettik. Bunun üzerine Resûlullah s.a.v bize Allah'a hiçbir şeyi şerik kılmamamız hakkındaki Âyet-i okudu ve bizi meyyit üzerine çılgılla mâtem tutmaktan nehyetti. Bunun üzerine kadınlardan birisi (ki Ümmî Âtiye kendisidir) biat etmekten elini çekti ve Yâ Resûlullah filan kadın benimle berâber cahiliyet mâtemi yaptı, üzerimde hakkı vardır, ondan izin almak isterim, dedi. Resûlullah s.a.v Ümmî Âtiye'ye bir şey söylemedi ve sükût etti. Bunun üzerine kadın gitti, müsaadesini alarak gelip Resûlullah'a biat etti.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 670

Ravi : Enes b. Mâlik

(Bir kerre) Resûl-i Ekrem ile bâzı Ashâbının yanlarından bir cenâze geçti. Ashâb-ı Kirâm bu cenâzeyi hayır ile andılar. Nebî sallâllahu aleyhi ve sellem de "vâcib oldu!" buyurdu. Sonra başka bir cenâze daha geçmişti. Ashâb-ı Resûl bunu da şer ile andılar. Resûl-i Ekrem de yine "vâcib oldu" buyurdu. Bunun üzerine Ömer İbn-i Hattâb'ın: - Ne vâcib oldu, yâ Resûlallâh? Diye, sorması üzerine, Resûlullâh: - Şu önce geçen cenâzeyi hayır ile yâdettiniz, ona cennet vâcib oldu. Sonraki cenâzeyi şer ile andınız. Buna da cehennem vâcib oldu. Çünkü siz yeryüzünde Allâh'ın şâhitlerisiniz, buyurdu.

*****

Ne kadar büyük bir müjdedir bizler için. Ümmet-i Muhammed kemâlat halinde irfâniyete sâhip olduklarından dolayı geçmiş kavimlerin yaptıklarının doğru veyâ hatalı

oluşunu idrâk edebilmektedirler. Bu nedenle bunlar kendilerine gösterildiğinde nerede hata nerede doğru yaptıklarını gösterebilmektedirler. Çünkü Hakikat-i Muhammed-i içerisinde dirler.

İslâm'ın ilk şartı da şehadet üzeredir.

*****

Sahîh-i Buhari - Hadis No: 685

Ravi : Ümmü`l-mü`minîn Âişe

Resûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem'in: "Müslüman ölümlerinin mesâvîsini-masiva, zikretmeyiniz. Çünkü onlar âhirete götürdükleri cezâ-yı amellerine erişmişlerdir" buyurduğu, dediği rivâyet edilmiştir.

*****

Şimdi ölüm sonrası halk tarafından yapılan yedisi, kırkı, elli ikisi gibi uygulamalar olmaktadır, bunları inceleyelim:

(7 + 40 + 52 = **99**) etmektedir. Bu demektir ki o kişinin 52. gününde 99 esmâ-i ilâhîyyenin hükmü o beden hükmünden çıkmış olmaktadır.

Yedinci günde sıfatı subûtiyye denilen zâti hükümler tamamen kişinin üzerinden çıkmaktadır.

Kırkıncı günde esmâ-i ilâhîyyedeki isimlerden kırk tânesi ve elli ikinci günde kalan esmâ-i ilâhîyye madde bedenden çıkmaktadırlar.

"Âdem'e bütün isimleri öğretti" sözü bir yön ile günümüzde bilimsel çalışmalar neticesinde her birerlerimizin biyolojik yapılarındaki DNA yapıları olarak açıklanmıştır. Vücudumuzdaki her DNA yapısı bir esmâ-i ilâhîyyenin özelliklerini taşımaktadır. Kişilerin bu şekilde ağırlığı hangi esmâ üzerine ise bu faaliyete geçmekte diğerleri ise bânında kalmaktadır çünkü çalıştırılması için saha bulunamıyor. Ve işte irfâniyet burada devreye giriyor, irfâniyet Âyet-i Kerîme'lerin gerçek yönleriyle kişinin beynine inmesini sağlayarak kişinin fizîki istikametini de

onların yönüne çevirmektedir. Burada isti'dâd kabiliyet ile ortaya çıkmaktadır. Kişinin isti'dâdı var kabiliyeti yok ise o isti'dâd bâtında kalmaktadır ki bu da insan için çalışmanın gerekliliğine bir göstergedir.

Herbirelnerimize Cenâb-ı Hakk (c.c) yeteceği kadar her esmâsından vermiştir ancak bizlerin şartlanmaları, yaşayış gerekleri bizleri başka bir taraflara itmiş ve gerekli olan esmâ-i ilâhîyeleri faaliyete geçiremediğimizden dolayı zararlı olmaktadır.

Cenâb-ı Hakk (c.c) kitapları ve resûlleri aracılığı ile bizlere emr-i teklifiler sunmuştur ve bunları uygularsanız şunlar olacaktır şeklinde çerçevesini bizlere bildirmiştir. Bundan sonrası artık bizim çalışmalarımıza kalmıştır.

Bizler bunları yapmaz isek isti'dâdımız bâtında kalarak ziyan olmaktadır bu nedenle netice olarak sürekli çalışmak gereklidir.

(Men mate, fekad kamed kıyametühü) "H. Ş."

(Kim öldü ise kıyameti kopmuştur.)

(Men kâne el ilmü hayyen lem yemüd ebeden.) "H. K.)

(Kim ki, ilim "ilmi ilâh-î" ile diridir ebeden ölmez.)

*****

(62 sayılı Bir ressam hikâyesi) "isimli kitabımızdan faydalı olur düşüncesi ile küçük bir bölümü de ilâve edelim"

*****

(Sahih-i buhari tercümesi cilt 11 s. 133) şöyle bir Hadîs-i şerif vardır.

Rasûlullâh *salla'lâhu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:

Ebû Saîd-i Hudrî radiya'llâhu anh'den rivâyete göre.

Kıyâmet günü (ehli Cennet, Cennet'e, Cehennemlikler de Cehennem'e ayrıldıktan sonra) "**ölüm**" aklı karalı alaca bir "**koyun**" sûretinde getirilecek. Bir dellâl: Ey Cennet

halkı, diye bağırarak! Cennet'tekiler hemen boyunlarını uzatıp başlarını kaldıracaklar ve (buldukları yerden çıkarak) bakacaklar. Şimdi dellâl: Bunu bilirmisiniz? Diye sorar. Ehl-i Cennet'in hepsi onu görerek: Evet biliriz, **bu ölümdür**, derler. Sonra dellâl: Ey Cehennem halkı, diye yüksek sesle seslenir! Onlar da boyunlarını uzatıp başlarını kaldırırlar. Ve (buldukları berzahtan çıkıp korku içinde) bakarlar. Dellâl: Bunu biliyormusunuz, diye sorar. Onlarda hepsi, onu görerek: Evet biliriz **bu ölümdür** derler. Bundan sonra **koyun sûretindeki ölüm** (Cennet'le Cehennem arasında) **boğazlanır**. Bundan sonra dellâl: "Ey Cennet halkı! Cennet'te ebedî yaşayacaksınız, artık **ölüm, yoktur**. (Cehennem halkına da) Ey cehennem'likler sizde karargâhınızda ebedîsiniz, **size de ölüm yoktur!**" diyecek. Bundan sonra münâdî (Bu gaflettekiler ehl-i dünyadır.) Âyetini okur. (19/39)

Görüldüğü gibi Hadîs-i şerif bu hususa çok büyük bir açıklık getirmekte'dir. Yukarıda bahsedilen hallerin hakikatini bizlere bildirmektedir. Peygamberimiz (**ölüm akli karalı alaca bir "koyun" sûretinde**) getirilecek. Diye buyuyarak, ölümü hayvânlık mertebesinde "nefs-i levvâme" sûretinde tasvir etmiştir. O halde ölüm denen mahlûk "nefs-i emmâre ve levvâme" üzerinde geçerlidir. Gerçek insân üzerinde geçerli değildir. Fiziki olan ölüm bir yok oluş değil bir (zâika-tadıdır,) tadış, ise aynı hayattır. **"Ölen (hayvân) imiş âşıklar ölmez"** diyen Yunus emre ne kadar güzel söylemiş. O halde kişi daha şimdiden kendinde bulunan ölümlü hâl ve taraflarının farkına varıp daha bu dünyada iken onları eğiterek yavaş yavaş yok eder, öldürürse daha sonra kendisinde ölüm diye bir tereddüt ve korku kalmaz. Bu ihtiyari ölümle öldükten sonra kişinin yeni bir yapı ile ve gerçek varlığı ile ikinci doğuşunu gerçekleştirmesini ve yeni oluşan bu "veled-i kâlb-gönül evlâdını" bir İnsân-ı Kâmilin nezaretinde en iyi şekilde yetiştirmesi gerekecektir. İşte böylece ikinci sefer olan "uruc" aslına yükselme başlamış, daha bu günden

ebedi hayat namzeti olmuş olacaktır.

*****

(01- nolu Necdet divanı isimli kitabımızdan "5.8. 1988" senesinde yazmış olduğum ölüm hakkındaki şiirimi de faydalı olur düşüncesiyle ilâve etmeyi uygun buldum)

*****

ÖLÜM NE GÜZELSİN

Korkarlar cümle âlem senden,

Ruhu ayırırın bedenden,

Çekersin varlığı sahneden,

Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Senden geçer her canlının yolu,

Kalkmaz olur artık eli kolu,

Hükümsüz kalır sağı solu,

Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Kavuşturursun dostu dostuna,

Oturtursun yokluk postuna,

Binersin Dünyanın sırtına,

Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Bütün şehidler koşarak gitti,

Sonları bak ne güzel bitti,

Hepsi ecel şerbeti içti,

Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Dünyayı dost edinmemişse,

Kimselere eğilmemişse,

Saflığı hiç değişmemişse,

Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Çekersin sureti aradan,
Alışır lar buna sonradan,
Böyle düzenlemiş yaradan,
Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Bâki olan HAK'tır ancak,
Geçip giden Halktır ancak,
Varmıdır Dünyaya kanacak,
Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Gafletle geçmedi ise yıllar,
HAK'ka doğru ise hep yollar,
ALLAH dedi ise hep diller,
Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Ölümden korkma çünkü korkulmaz,
Varlığından bir şey azalmaz,
Bu geçitte kimseler kalmaz,
Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Peygamberin sözüne uyarsan,
Gerçekleri baştan duyarsan,
Yaralarını hemen sararsan,
Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Bir gün banada okunur salâ,
Necdet için denir bu essalâ,
Tabutuma taht olur musallâ,
Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

Ölmeden evvel ölürsen eğer,
Bu ölüme biçilmez değer,
İnan ki başın arşa değer,

Ölüm sen ne güzelsin ne güzel.

(5.8.1988)

*****

*Faydalı olur düşencesiyle, **Fusûsu'l-Hikem** Tercüme ve Şerhi Cilt.1-S.75. Mukaddime 18. fasıl, **Berzah:** Özet olarak ilâve etmeyi uygun buldum*

*****

Ölüm ile berzah âlemine intikal eden şey insanın heykeli ve cesedi değil, belki şahsi hakîkatidir. Zîrâ cesed-i unsurî bu âlemin cüz'lerindedir; öldükten sonra yine bu âlemde toprak içinde cüz'leri çözüdür, bütünlüğü kalmaz. Bu unsurî cesed arazdan (geçicilikten) ibâret olup, iki zamanda bâkî kalmadığından, zorunlu ölümden evvel de çözüme hâlinedir. Ancak, insanın şahsi hakîkati, o heykelden henüz ayrılmadığı için devâmlı bütün görünür.

Zorunlu ölümden ise bu şahsi hakîkatinin alâkası tamamen kesilip, o hakîkat kişinin latîf tarafı berzaha intikal eder. Ve âlem-i berzahın maddesine münâsib bir heykel ile kabir hayatına devâm eder. Zâhir isminin mazharı olan âlem-i şehâdetteki İlâh-î teklîfât üzerine Bâtın isminin mazharı olan berzaha mütekevvin olan amel ve ahlâkının güzel veyâ kötü sûretlerini, insan berzaha kendi yakınları olarak bulur. Bütün sûretler a'deme-yokluğa geçtikten sonra, bütün mevcûdât berzaha intikal eder, Cemâl mazharı olanlar mahall-i Cemâl'de ve Celâl mazharı olanlar da mahall-i Celâl'de zâhir olurlar.

Fakat yalnız emânet-i İlâhiyye'yi taşıma isti'dâdından dolayı, kendisine teklif vâki' olan insan için suâl vardır. Diğerleri mükellef olmadığından, onlara suâl yoktur. Ve suâl ve cevâb herkese kendi hakîkatinin keşfinden ibârettir. Nitekim Hak Teâlâ buyurur: **"Ve câet küllü nefsin meahâ saikûn ve şehid / lekad künte fî gafletin min hâzâ fe keşefnâ anke gitâeke febesarukel yevme hadîd"**

(Kaf, 50/21-22) Ya'nî: "Her bir nefis, kendisi ile berâber sâik ve şâhid olduğu halde gelir ve ona denir ki: Sen bundan gaflette idin, biz senden perdeyi kaldırdık. Bu günde senin görüşün keskindir."

Perde bir tecellî ile keşf olur-açılır. Bu tecellî içinde herkesin suâli ve cevâbı vâki' olmuş olur. Zîrâ **"innallâhe seriûl hisâb"** (Âl-i İmrân, 3/199) buyrulur. Nitekim, bu âlemde bahar mevsimi bir tecellîden ibârettir. Ve bu umûmi tecellî **"Neniz var?"** suâlinden ibârettir. İşte bu umûmi tecellî neticesinde gül ve diken ve tatlı ve acı meyve ağaçları cevaplarını verip: **"Bizim isti'dâdımız budur, bunları getirdik"** derler. Binâenaleyh herkesin sâik ve şâhidi bütün zuhûr yerlerinde kendisi ile berâber olan zâti isti'dâdıdır. Bu berzahın hâlini belirten bazı ma'lûmât **"mertebe-i misâl"** bahsinde verilmiş olduğundan burada tekrârı fazla olur.

*****

*Faydalı olur düşencesiyle, İmâm Gazâli hazretlerinin **İhya-ı Ulumid-Dîn** isimli eserinden de ölümle ilgili bazı kısımları aktaralım. (C. 4)*

Amel Hususunda Acele Etmek, Gecikme Afetinden Sakınmak.

*****

Kaybolan iki arkadaşı olup onların birinin yarın, diğèrinin de bir ay veyâ bir sene sonra gelmesini bekleyen bir kimse, bir ay veyâ bir sene sonra gelecek arkadaşını karşılamak için değil, yarın gelmesi beklenen arkadaşını karşılamak için hazırlanır.

Bu bakımdan hazırlanmak, beklemenin yaklaşmasının neticesidir. Öyleyse ölümün gelmesini bekleyen bir kimsenin kalbi, o müddetle meşgûl olur. O müddetin ötesini unuttur. Sonra her gün bütün seneyi beklediği ve seneden geçmiş günü eksiltemediği halde sabahlar. Bu durum ise, onu acele amel işlemekten alıkoyar. Çünkü bu kimse dâimâ o sene içerisinde nefsi için bir genişlik görür.

Dolayısıyla ameli terkeder.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur:

Sizlerden biriniz dünyâdan ancak azdıran bir zenginliği veyâ unutturana bir fakirliği veyâ ifsâd eden bir hastalığı yahut bağlayıcı bir ihtiyarlığı veyâ techiz edici bir ölümü veyâ beklenilenin en şeriri olan Deccal'ı veyâhut da kıyâmeti bekliyor. Oysa kıyâmet daha dehşetli ve daha acıdır.

İbn Abbas (r.a) şöyle demiştir: Hz. Peygamber (s.a) bir kişiye nasihat ederek şöyle dedi: "Beş şeyden önce beş şeyi ganimet bil:

1. İhtiyarlıktan önce gençliği,
2. Hastalıktan önce sıhhâti,
3. Fakirlikten önce zenginliği,
4. Meşgûliyetten önce meşgûliyetsizliği,
5. Ölümden önce hayâtı!"

Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur:

İnsanların çoğuna şu iki nimet hakkında gıpta edilir: Sıhhât ile meşgûliyetsizlik.

Yâni insanoğlu bunların ikisini değerlendirmez. Ancak elden çıktıktan sonra kıymetlerini bilir.

Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurmuştur:

Kim korkarsa geceden yola çıkar. Erken yola çıkan da menzile varır. İyi bilin ki Allah'ın metayı kıymetlidir. İyi bilin ki Allah'ın metayı cennettir.

Râcife-sarsıntı, geldi. Onu Râdife-ikinci üfleme tâkib eder. Ölüm de bütün ağırlığıyla berâber gelmiştir.

Hz. Peygamber (s.a) ashabından birinin nefsinde gaflete daldığını hissettiğinde cemaatin içinde yüksek sesle şöyle bağırdı: Ölüm gerçek şekliyle gelecek, ya saadetle veyâ şekavetle sizi yakalayacaktır!

Ebû Hüreyre Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivâyet eder:

Ben uyarıcıyım. Ölüm yakalayıcı, kıyâmet ise va'dedilen vakittir.

İbn Ömer (r.a) güneş hurma dalının yapraklarının uçlarında iken Hz. Peygamberin çıkıp şöyle dediğini rivâyet ediyor:

Geçen bu güne nisbetle akşama ne kadar vakit kaldıysa, kıyâmete de o kadar vakit kalmıştır.

Dünyânın misâli, dikişleri başından sonuna kadar yırtılmış, sonunda bulunan bir dikişe asılı kalmış bir elbise gibidir. O dikişin de kopması yakındır!

Câbir (r.a) şöyle diyor: 'Hz. Peygamber (s.a.v.) hutbe okuyup kıyâmeti andığında, sesini yükseltir, yanakları kıpkırmızı kesilirdi. Sanki bir ordudan korkutuyor gibi davranırdı'.

O ordu, size sabah veyâ akşam gelecektir. Ben ve kıyâmet şunların ikisi gibi yakınız.

İbn Mes'ud (r.a) Hz. Peygamberin (s.a) 'Allah kime hidâyet etmeyi dilerse onun göğsünü İslâm'a açar' (En'âm/125) âyetini okurken şöyle buyurduğunu rivâyet eder:

- Muhakkak ki nur göğüse girdiğinde göğüs genişler!

- Ey Allah'ın Rasûlü! Bu durumu gösteren bir alâmet varmı?

Evet! Gurur evinden uzaklaşmak, ebediyet evine dönmek, gelmeden önce ölüme hazırlanmak bunun alâmetidir.

“O, hangisinin daha güzel iş yapacağını denemek için ölümü ve hayâtı halketti. “(Mülk/2)

Süddî bu âyeti 'Ölümü kimin daha çok hatırlayacağını ve ölüm için hanginizin daha güzel hazırlanacağını, kimin

ölümden daha fazla sakınıp korkacağını denemek için!' şeklinde tefsir etmiştir.

Huzeyfe b. Yeman şöyle demiştir: "Her sabah ve akşam, bir dellâl 'Ey insanlar! 'Göç (ediniz!) Göç (ediniz!)' diye çağırır".

Bu sözün tasdîki şu âyettir:

"Ki o (sekar), büyük belalardan biridir. İnsanlar için uyarıcıdır. Sizden ileri gitmek yahut geri kalmak isteyenler için!"(Müddessir/35-37)

Benî Temîm'in azadlısı Sehim (veyâ Suheym) şöyle anlatıyor: Namaz kılarken Amr b. Abdullah'ın yanına oturdum. Namazını kısa kestikten sonra bana yönelerek şöyle dedi:

- Beni ihtiyâcınla rahata kavuşturdun! Çünkü (yarışıyorum) acele ediyorum.

- Neye karşı acele ediyorsun?

- Rahmet olasıca! Ölüm meleğine!

Bunun üzerine onun yanından kalkıp gittim. O da kalkarak namaza durdu.

Dâvûd et-Tâî geçerken bir kişi ona bir hadîs sordu. Bunun üzerine Dâvûd o kişiye 'Yakamı bırak! Ben sâdece canımın çıkması için acele ediyorum!' dedi.

Hız. Ömer (r.a) şöyle demiştir: 'Herşeyde ağır davranmak, mühlet vermek hayırdır. Ancak âhiret için yapılan ameller bundan hariçtir!'

Münzir Mâlik b. Dinar'ın kendi nefesine şöyle dediğini naklediyor: 'Rahmet olasıca! Emir sana gelmeden önce acele et! Rahmet olasıca! Emir sana gelmeden önce acele et!' Bunu altmış defâ tekrar etti. O beni görmüyordu.

Hasan Basrî vaazında dedi ki: 'Acele ediniz! Eğer nefesleriniz tükenirse, vâsıtasıyla Allah'a yaklaştığınız amelleriniz kesilir. Nefesine bakıp günahının çokluğu için

ağlayan kimseden Allah râzı olsun'. Sonra şu Âyet-i okudu: "**Çünkü biz onlar için sayıyoruz.**" (Meryem/84)

Yâni nefeslerimizi sayıyoruz. Sayının sonu; nefesinin tükenişi, âile efrâdından ayrılışın ve kabrine girişindir.

Ebû Mûsâ el-Eş'arî ölümünden önce durmadan ibâdet etmeye başladı. Bunun üzerine kendisine 'Kendini biraz tutsan veyâ az da olsa nefsine şefkat göstersen (iyi olur)' dediler. Bunun üzerine şöyle dedi: 'Süvâriiler (yarışa) çıkıp hedefe yaklaştıklarında bütün hünelerini gösterirler. Meydanın başına yaklaştığında berâberinde olan her kuvvet ve ecelinden geri kalan daha azdır!'

Râvî der ki: 'O ölünceye kadar bu duruma devam etti!'

O hanımına der ki: 'Yükünü kuvvetli bağla! Muhakkak ki cehennem üzerinde bir geçit yoktur'.

Halîfelerden biri minber üzerinde şöyle dedi:

Ey Allah'ın kulları! Gücünüz yettiği kadar Allah'tan korkun! İkaz edildiklerinde uyanıp dünyânın kendileri için bir ev olmadığını anlayıp, ölüme hazırlanan bir topluluk olun. İyi bilin ki dünyâ bir mesken değil, onu değiştirin. Ölüm için hazırlanın. Ölümün gölgesi üzerinize düşmüştür. Fakat dünyâ sizi kendine çekip yolunuzu kesmiştir. Sonunun gelip yıkılması bir an meselesi olan bu dünyâ, içinde yaşamaya ve gönül vermeye lâayık değildir. Bir gayb ki gece ve gündüz onu çekmektedir. O sâdece süratle yıkılmaya lâayıktır. Bir gelen ki ya zafer veyâ şekavetle gelir, o en üstün tedbire müstehaktır. Bu bakımdan Rabbinin katında muttakî o kimsedir ki nefsine nasihat etmiş ve tevbesini daha önce takdim etmiş ve şehvetine galebe çalmıştır. Muhakkak ki onun eceli ondan gizlidir. Onun emeli onu aldatıcıdır. Şeytan ona musallat kılınmıştır. Onun tevbeyi geciktirmesini temenni eder. Günah işlesin diye günahı onun gözüne süslü gösterir. Ölümden en gafil olduğu bir anda, ölüm kendisine hücum edinceye kadar bu durum devam eder. Oysa herhangi biriniz ile cennet veyâ cehennem arasında, ölümden başka birşey yoktur. Ey

cemaat! Gaflet sâhibinin üzüntüsü ne büyüktür ki yaşantısının aleyhinde delil olacağından, günlerinin kendisini şekavete yuvarlayacağından gafildir! Allah bizi ve sizi, nimeti kendisini azıtmayan ve günahı kendisini Allah'a ibâdetten geri bıraktırmayan ve ölümden sonra başına herhangi bir üzüntü inmeyen kullarından eylesin! Muhakkak ki Allah duâyı kabul eder. Muhakkak ki hayır, O'nun kudret elindedir. O dâimâ dilediğini yapandır.

Müfessirlerden bazıları "Tâkatsiz nefislerinizi fitneye düşürüp helâk ettiniz" Âyeti'nin tefsirinde 'Şehvet ve lezzetlerle beklediniz!' demişlerdir. Yâni tevbeyle geciktirdiniz, şek ve şüpheye daldınız. Allah'ın emri (yâni ölüm) gelinceye kadar bu durumda kaldınız.

"O çok aldatıcı (şeytan), sizi Allah(ın affı) ile aldattı." (Hadîd/14)

Hasan Basrî şöyle demiştir: 'Sabır ve metânet gösteriniz. Ancak dünyâ birkaç günden ibârettir. Siz mola vermiş bir kervan gibisiniz. Sizden birinin çağırılması yakındır. İltifat etmeksizin îcâbet etsin. Elinizde bulunanın yararlısıyla iktifa ediniz'.

İbn Mes'ud şöyle demiştir: 'Sabaha çıkan kimse misâfirdir. Malı elinde emânettir. Misâfir göç eder, emânet sâhibine geri verilir'.

Ebû Ubeyde el-Bâcî der ki: Ölüm hastalığında Hasan Basrî'nin huzuruna girdik. Şöyle dedi:

Sizlere merhaba! Allah sizi selâm ile diri kılsın, bizi ve sizi cennete koysun! Eğer sabreder, sadakat gösterir, Allah'tan korkarsanız bu güzel bir şeydir. Sakın bu sözler bir kulağınızdan girip diğer kulağınızdan çıkmasın!

Çünkü Hz. Peygamber'i görenler onu bir kerpici diğer kerpiç üzerine bırakmadığı, bir kamışı diğer kamış üzerine koymadığı, fakat kendisi için dikilen bir bayrağa bütün kuvvetiyle koştuğu halde gördü. Acele edin acele! Kurtuluşa koşuşun kurtuluşa! Siz nereye yöneliyorsunuz? Kâbe'nin

Rabbine yemin ederim ki siz ve ölüm berâbersiniz! Allah o kuldan razı olsun ki hayâtını tek bir hedefe yöneltmiştir. Bir parça ekmek yemiş, eskimiş bir elbise giymiş, yere yapışmış, bütün kuvvetiyle ibâdete koyulmuştur. Günahından ötürü ağlamış, cezâdan kaçmış ve Allah'ın rahmetini aramıştır ki o bu durumda olduğu halde eceli gelip yakasına yapışmıştır.

Asım el-Ehvel Fudayl er-Rakkaşî'nin kendisine şöyle dediğini nakleder: 'Ey kişi! Halkın çokluğu seni nefsinden uzaklaştırmasın; zirâ ölüm onlarsız gelip yakana yapışır. Oraya buraya gidersen gününü boş yere geçirmiş olursun. Çünkü iş senin aleyhinde korunmaktadır. Sen aramak bakımından daha güzel birşey, idrâk bakımından işlediğin bir günah için yapılan bir sevaptan daha sûratlisini görmezsin'.

*****

Ölüm Esnasında Kişiyi Müstehab Olan Durumlar.

Ölüm anında sâkin olmak, ölüme hazırlıklı olmak kişi için güzeldir. Dili için güzel olan şehadet getirmesidir. Kalbi için güzel olan Allah hakkında güzel zanlı olmasıdır.

Sûrete gelince,

Hz. Peygamber'den şöyle rivâyet ediliyor:

Üç şey nezdinde ölüyü murakabe ediniz:

- a) Alnı terlediği,
- b) Gözyaşı döktüğü,
- c) İki dudağı kuruduğu zaman.

Bu durum Allah'ın onun hakkında inmiş rahmetindedir. Boğulan bir kimse gibi hırıltı çıkardığı, rengi morlaştığı, dudakları pas bağladığında bu Allah'ın onun üzerine inen azâbındandır.

Dilin şehadet kelimesini söylemesi hayır alâmetidir. Ebû

Said el-Hudrî, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivâyet eder:

“Ölmek üzere olanlara Lâ ilâhe illâllah! telkin edin!”

Huzeyfe'nin rivâyetinde şöyledir: 'Çünkü Lâ ilâhe illâllah kendisinden önce meydana gelen günahları yıkar!'

Hz. Osman Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivâyet eder:

“Kim Allah'tan başka ilâh olmadığını bildiği halde ölürse cennete girer.”

Ebû Ubeyde dedi ki: 'Allah'ın hak olduğuna şâhidlik ettiği halde! (Bu kelimeyi söylerse cennete girer)'.

Hz. Osman 'Ölüme hazırlanana Lâ ilâhe illâllah\ telkin ediniz. Ölüm anında nefesleri Lâ ilâhe illâllah ile sonuçlanan her kul için bu kelime cennet azığı olur' demiştir.

Hz. Ömer (r.a) şöyle demiştir: 'Ölmek üzere olan (sekeratta bulunan) yakınlarınızın yanında hazır bulunun! Onlara Allah'ı hatırlatın. Çünkü sizin görmediğinizi onlar görürler. Onlara Lâ ilâhe illâllah! telkin edin!'

Ebû Hüreyre Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivâyet eder:

Ölüm meleği, ölmek üzere olan bir kişinin yanına gelir, kalbine bakar. Orada birşey bulamaz. Bunun üzerine iki çenesini açıp dilinin damağına yapışık olduğu halde Lâ ilâhe illâllah dediğini görür. Bunun üzerine ihlâs kelimesi mefhumu sayesinde o kimse başışlanır.

Telkin eden bir kimse için en uygunu, telkin hususunda fazla ısrar etmemektir. Ancak, lütüfkâr davranmalıdır. Çünkü çoğu kez hastanın dili dönmez hale gelir. Dolayısıyla bu durum ona ağır olur ve bu da telkinden ürkmesine kelime-i tevhid'den hoşlanmamasına sebep olabilir. Bu hoşlanmamanın da kötü akibet sebebi olmasından korkulur. Bu kelimenin mânâsı şudur: Kişinin kalbinde Allah'tan başka hiçbir şey olmadığı halde ölmesi, hak bir olan Bir'den

başka mahbubu olmaması, ölümle mahbubunun huzuruna varması, onun için en büyük nimet olur. Eğer kalp dünyâ ile meşgûl, dünyâyâ mültefit, lezzetlerine ünsiyet verici, kelime-i şehadet de sâdece dilde bulunup, kalp onun tahkikine intibak etmiyorsa, bu takdirde durum tehlikelidir. Çünkü sırf dil hareketi az fayda verir. Ancak Allah Teâlâ kabul etmekle lütûfta bulunursa o zaman mesele kalmaz.

Hüsn-i zan sekerât anında müstehabdır. Biz bunu ümit bahsinde zikretmiştik. Nitekim Allah hakkındaki hüsn-i zan hususunda hadîsler vârid olmuştur. Vasile b. Eska bir hastanın yanına vararak şöyle demiştir: 'Allah hakkındaki zannın nasıl olduğunu bana haber ver?' Hasta 'Günahlarım beni gark edip helâke yaklaştırdı. Fakat (buna rağmen) Rabbimin rahmetini umarım!'.dedi. Bunu duyan Vasile sevincinden tekbir getirdi ve evdeki insanlar da onunla berâber tekbir getirdiler. Vasile dedi ki: Allahu Ekber! Hz. Peygamber Allah Teâlâ'dan şöyle nakletmişti:

"Ben kulumun zannî üzereyim. Bu bakımdan kulum benim hakkımda dilediğini zannetsin!"

Hz. Peygamber (s.a) ölüm halinde olan bir gencin yanına varıp 'Kendini nasıl hissediyorsun?' dedi. Genç 'Allah'tan ümidimi kesmiyor ve günahımdan korkuyorum!' dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a) şöyle buyurdu:

"Böyle bir durumda bu iki haslet bir kulun kalbinde bir araya gelmez. Geldikleri takdirde Allah o kula ümit ettiğini verir, korktuğundan da onu emin kılar."

Sabit el-Bennânî şöyle demiştir: 'Oyuna fazlasıyla meyleden bir genç ve ona çok nasihat eden bir annesi vardı. Annesi kendisine derdi ki: 'Ey oğul! Senin için bir gün vardır. Bu bakımdan o günü hatırla!' O gencin üzerine Allah'ın emri indiğinde annesi üzerine kapanıp ona şöyle dedi: 'Ey oğul! Seni işte bu felâketinden sakındırıyordum'. Bunun üzerine genç 'Ey anne! Benim, iyiliği çok olan bir Rabbim vardır. Muhakkak ben ümit ederim ki bugün beni iyiliklerinin bazısından mahrum etmez!' dedi. Sabit der ki:

"Allah Teâlâ o kulunun Rabbi hakkındaki güzel zannından ötürü ona rahmet etti!"

Câbir b. Vedâe şöyle diyor: "Kendisinde biraz toyluk bulunan bir genç vardı. Sekerata girdi. Annesi 'Ey oğul! Birşey vasiyet eder misin?' diye sordu. Genç 'Evet, anne! Benim yüzüğümü parmağımdan çıkarma. Çünkü yüzüğümde Allah'ın zikri yazılıdır. Umulur ki Allah ondan dolayı bana merhamet eder!' dedi". Genç defnedildikten sonra rû'yâ âleminde şöyle derken görüldü: 'Anneme söyleyin! O sekeratta söylediğim söz bana fayda verdi ve Allah beni affetti!'

Bir bedevî hasta düştü. Kendisine 'Muhakkak öleceksin!' denildi. Bunun üzerine bedevî 'Öldüğüm takdirde nereye götürüleceğim?' dedi. Dediler ki: 'Allah('ın meşietin)e götürüleceksin!' Bedevî dedi ki: 'Öyleyse, kendisinden hayırdan başka birşey görülmeyenin yanına götürülmemden hoşlanmaz mıyım?'

Ebû Mutemer b. Süleyman şöyle demiştir: Babam ölüme hazırlandığında bana dedi ki: 'Ey Mutemer! Bana rûhsattan bahset! Umulur ki ben hüsn-i zan sâhibi olduğum halde Rabbime kavuşurum!'

Selef-önce olanlar, ölüm anında kula, amellerinin güzellerini söylemeyi, dolayısıyla Allah hakkındaki hüsn-i zanını artırmayı müstehab görürlerdi.

*****

Lisân-ı Hâlin Belirttiği Hikâyelerle Ölüm Meleğinin Mülâkatı Anında Çekilen Hasret

Eş'as b. Eslem şöyle demiştir: İbrahim (a.s.) adı Azrâil (a.s.) olan, biri alınında, diğeri ensesinde iki gözü bulunan ölüm meleğine şöyle sordu:

"Ey ölüm meleği! Ruhu kabzedilenlerin biri doğuda öbürü' batıda olduğunda ve yeryüzünde veba yayıldığında, iki ordu karşı karşıya geldiğinde aynı anda bütün bunlara nasıl yetişeceksin?"

- Allah izniyle rûhları çağırırım. Onlar benim şu iki parmağımın arasında olurlar.

Eş'as dedi ki: 'Yeryüzü, ölüm meleği için yayılıp önüne bir leğen gibi bırakılmıştır. Oradan dilediğini alır!'

Râvî der ki: Hz. İbrâhîm'e Allah'ın dostu olduğunun müjdesini ölüm meleği vermiştir.

Süleyman b. Dâvûd (a.s.) ölüm meleğine dedi ki: 'Neden insanların arasında adâlet gözetmediğini görüyorum? Şunu alıyor, öbürünü bırakıyorsun?' Ölüm meleği cevap olarak "*Ben bu hususu senden iyi bilirim. Bunların isimlerinin yazılı olduğu sayfeler ve kitaplar bana teslim edilir*" dedi.

Vehb b. Münebbih şöyle diyor: "Pâdişahlardan biri bir yere gitmek istedi. Giymek için bir kat elbise istedi. Getirilen elbise hoşuna gitmedi. Başka bir elbise istedi. Birkaç elbise değiştirildikten sonra, biri hoşuna gitti. Sonra bir binek istedi. Kendisine getirilen binek hoşuna gitmedi. Birkaç binek getirildi ve en güzelini seçip bindi. İblis gelip burnuna bir defâ üfürüp onu gurur ve kibirle doldurdu. Sonra o süvâriyle berâber yola çıktı. Azametinden insanlara bakmıyordu. Bu esnâda üstü başı pejmürde biri gelip selâm verdi. Gelenin selâmını almadı. Gelen, bineğinin dizgininden tuttu. Sultan ona "*Sen büyük bir kabahat işledin. Dizgini bırak!*" diye haykırdı. Gelen "*Senden bir dileğim vardır*" dedi. Sultan "*Atımın dizginini bırak da ineyim. İhtiyacımı o zaman arz et!*" dedi. Gelen "*Hayır! Şimdi!*" diye ısrar etti ve böylece atının dizginini bırakmadı. Naçar olarak adama "*İhtiyacını söyle!*" dedi. Adam "*Benim ihtiyâcım sırdır*" dedi. Bunun üzerine sultan, kulağına fısıldaması için başını eğdi. Atın dizginini tutan zât, sultanın kulağına "**Ben ölüm meleğiyim!**" dedi. Bunun üzerine sultanın beti benzi attı. Dili peltekleşti. Sonra dedi ki:

- Âileme dönüp, ihtiyâcımı yerine getirinceye ve onlardan hatır isteyinceye kadar bana mühlet ver!

- Hayır! Allah'a yemin ederim! Sen ne âile efrâdını ve

ne de ağırlığını artık bir daha görmeyeceksin!

Böylece onun rûhunu kabzetti. Sultan bir odun gibi yere yuvarlandı. Sonra melek'ül mevt gidip o halde mü'min bir kula rastladı. Ölüme hazırlanan mü'mine selâm verdi ve dedi ki: 'Senin katında bir ihtiyâcım vardır. Kulağına onu fısıldayayım!' Hasta 'Buyurun!' deyince kulağına "**Ben ölüm meleğiyim!**" diye fısıldadı. Bunun üzerine müslüman hasta dedi ki:

- Gelmesi geciken bir kimseye merhaba! Allah'a yemin olsun, yeryüzünde senden daha daha fazla kavuşmak istediğim bir kimse yoktur! Bunun üzerine, ölüm meleği "*Yapmak istediğin ihtiyâcını gör*" deyince, o mü'min "*Allah ile mülâki olmaktan daha sevimli ve ondan daha büyük bir ihtiyâcım yoktur*" dedi. Ölüm meleği dedi ki:

- O halde hangi hâl üzerinde rûhunu kabzetmemi istiyorsan o hali seç!

- Senin buna yetkin var mı?

- Bana bu emir verilmiştir!

- O halde bırak abdest alayım, namaz kılayım, secde olduğum halde rûhumu kabzet!

Bunun üzerine, ölüm meleği, secde halinde onun rûhunu kabzetti.

Ebû Bekir b. Abdullah el-Müzenî şöyle diyor: "İsrailoğullarından bir kişi mal topladı. Ölüme yaklaşınca çocuklarına "*Bana mallarımı gösterin!*" dedi. Kendisine birçok at, deve, köle ve başka mallar getirildi. Mallara baktığında üzüntüsünden ağladı. Ağlarken ölüm meleği onu gördü ve kendisine şöyle sordu:

- Seni ağlatan nedir? Sana bu serveti bahşedenin hakkı için rûhunu bedeninden ayırmadıkça evinden çıkmayacağım!

- Bana mühlet ver ki bu malı dağıtayım!

- Heyhat! Artık sana mühlet verilecek zaman sona

ermiştir.

Ecelin gelip çatmadan önce neden dağıtmıyordun? Böylece rûhunu kabzetti".

Rivâyet ediliyor ki bir kişi alabildiğine mal topladı. Toplamadığı hiçbir çeşit mal kalmadı. Bir köşk yapıp ona iki sağlam kapı taktı. Köşkün kapılarına nöbetçiler diktirdi. Sonra âile efrâdını bir araya getirip onlar için bir yemek hazırlattı. Taht üzerine oturdu. Âile efrâdı yemek yerken ayak ayak üzerine attı. Onlar yemeği bitirdikten sonra dedi ki: 'Ey nefis! Birçok seneler nimetler! Çünkü senin için uzun bir müddet yetecek kadar mal toplamış bulunuyorum'. Daha konuşmasını bitirmeden önce ölüm meleği, sırtında iki eskimiş elbise, boynunda fakirlerin heybesine benzer bir heybe bulunan bir kişi sûretinde yanına vardı. Kapıyı içerdekileri korkutacak dere-cede şiddetle çaldı. Sultan tahtının üzerinde kurulmuş bir vaziyette idi. Hizmetkârlar kapıyı küstahça vuran fakirin başına üşüştüler ve dediler ki: "*Sana ne oluyor? Neden böyle yapıyorsun?*"

Fakir 'Bana efendinizi çağırın!' dedi. Onlar 'Efendimiz senin gibisinin yanına çıkar mı?' dediler. Fakir 'Evet, çıkar. Yeter ki siz bu haberi ona ulaştırın!' dedi. Haberi ulaştırdıklarında 'Neden onu şöyle kovmadınız? dedi. Bu sefer, birinci defâsından daha şiddetli bir şekilde kapıyı çaldı. Böylece nöbetçiler onu tutmak üzere yerlerinden sıçradılar. Dedi ki: 'Söyleyin ona! Ben ölüm meleğiyim! Nöbetçiler bu sesi duyunca oldukça korktular. Efendilerini de zillet ve korku bastı. Bunun üzerine "Gidin ona yumuşak bir şekilde 'Acaba birimizi efendimizin yerine kabul etmez misin?' deyin⁷⁷ dedi. O bu tedbirler içerisinde iken ölüm meleği içeri girip haykırdı: 'Malın hakkında ne yapacaksan yap! Ben bu köşkten senin rûhunu bedeninden çıkarmadıkça çıkmayacağım! Bunun üzerine 'Malımı yanıma getiriniz!' dedi. Malını gördüğünde, mala hitaben şöyle dedi: Allah'ın laneti senin gibi bir malın üzerine olsun! Sen değil misin beni Rabbimin ibâdetinden alıkoyan? Rabbimle başbaşa durup kulluk yapmaktan beni mahrum eden?' O anda Allah Teâlâ mala konuşma kuvveti ihsan etti ve mal

cevaben dedi ki: 'Neden bana hakaret ediyorsun? Sen değil misin, benim vâsıtamla padişahların huzuruna giren? Oysa muttaki kimseler o padişahların kapılarından geri çevriliyorlardı. Sen değil misin, vâsıtamla padişahların (işret) meclislerinde oturan? Şer yolunda beni harcayan? Eğer beni faydalı yerlere verecek hayır infak etseydin hiç de sana mâni olmazdı. Âdemoğlu ile berâber topraktan halkedildik. Kimi hayır yönüne, kimi şer yönüne gider'. Sonra ölüm meleği onun rûhunu kabzetti. Ruhsuz beden yere serildi.

Vehb b. Münebbih şöyle diyor: Ölüm meleği zâlim zorbalardan birinin rûhunu kabzetti. Yeryüzünde ondan daha zâlimi de yoktu. Sonra göğe çıktı. Melekler dediler ki: "*Ruhunu kabzettiğin kişilerden en fazla kime acıdın*"? Ölüm meleği dedi ki: 'Bir sahrada bulunan bir kadıncağızın rûhunu kabzetmekle emrolundum. Ona vardım. Bir çocuk doğurmuştu. Garipliğinden çocuğunun da bakıcısı olmadığından ötürü şefkatim galeyana geldi. Bunun üzerine melekler dediler ki: "*İşte şu anda rûhunu kabzettiğin zorba, o sahrada acıdığı çocuktur*". Ölüm meleği dedi ki: "*Dilediğine lütufkâr davranan Allah eksiklikten münezzehtir*".

Ata b. Yesar şöyle demiştir: Şaban'nın on beşinci gecesi geldiğinde ölüm meleğine bir sahife verilir ve denir ki: "*Şu senede, bu sahifede ismi yazılı olanların rûhlarını kabzet.*"

Râvî der ki: 'Kul fidan diker, evlenir, ev yapar. Adının ölecekler listesinde olduğundan haberi yoktur.

Hasan Basrî şöyle diyor: Hiçbir gün yoktur ki ölüm meleği, o günde yeryüzündeki bütün evleri üç defâ kontrol etmesin. O hanenin âile fertlerinden kimin rızkının dolduğunu, ecelinin sona erdiğini görürse rûhunu kabzeder. Onun rûhunu kabzettiğinde âile efrâdı vaveyla koparıp ağlar. Ölüm meleği de kapının iki yanına yapışarak şöyle der: "Allah'a yemin ederim! Ben onun rızkını yemiş, ömrünü tüketmiş değilimdir. Onun ecelinden hiçbir şey

eksiltmemişimdir. Muhakkak ki yanınıza tekrar tekrar geleceğim.Öyle ki sizden bir tânenizi bile bırakmayacağım”!

Hasan Basrî diyor ki: “Allah'a yemin ederim, eğer o ağlaşanlar, ölüm meleğinin makamını görüp konuşmasını işitseydiler ölümlerini bırakıp kendileri için ağlaşırlardı!”

Yezid er-Rakkaşî şöyle anlatıyor: İsrailoğullarından bir zorba, evinde ehliyle başbaşa kaldı. Birisinin evin kapısından içeri girdiğini gördü. Giren şahsı hiddet ve öfke ile karşılamak üzere yerinden fırladı ve “*Sen kimsin? Seni evime sokan kimdir?*” dedi. Adam “*Beni eve sokan evin sâhibidir. Ben ise öyle bir kimseyim ki perdeler bana mâni olmaz. Pâdişahların bile yanlarına izinsiz girerim. Saltanat sâhiplerinin hücumundan korkmam. Hiçbir mütekebbir zorba elimden kurtulamaz. Hilebaz bir şeytan bile pençemden yakasını kurtaramaz*” dedi. Zorbanın yakası onun eline geçti. Zorba, düşecek derecede titremeye başladı. Sonra yalvararak ve zillet göstererek yüzüne baktı ve dedi ki:

- O halde sen ölüm meleğisin!

- Evet! Ben oyum!

- Tevbe edip hâlimi düzeltinceye kadar bana mühlet verir misin?

- Artık müddetin bitmiş, nefeslerin tükenmiş, saatlerin sona ermiştir. Bu bakımdan gecikmesine hiçbir yol yoktur.

- Beni nereye götüreceksin?

- Daha önce göndermiş olduğun ameline ve yapmış olduğun evine götüreceğim!

- Ben daha önce sâlih bir amel göndermedim, güzel bir ev yapmadım!

- O halde seni buram buram yanan ve kafaların derisini yakan bir ateşe götüreceğim.

Sonra onun rûhunu kabzetti. Âile efrâdı arasına ölü olarak düştü kimi bağırды, kimi ağladı.

Yezid er-Rakkaşî dedi ki: 'Eğer ölünün arkasından ağlayanlar kötü konaklarını bilseler bağırımları daha fazlalaşırdı.

A'meş'den, o da Hayseme'den rivâyet etti: Ölüm meleği Süleyman b. Davud'un (a.s.) huzuruna vardı. Süleyman'ın (a.s.) meclisinde oturan bir kişiye fazlasıyla bakmaya başladı. Ölüm meleği çıkıp gittikten sonra kendisine bakılan kişi, Hz. Süleyman'a sordu:

- Bu kimdi?

- Ölüm meleği idi!

- Bana çok baktığını gördüm. Sanki benim rûhumu almak istiyordu!

- O halde ne istiyorsun, dileğin nedir?

- Onun peңesinden kurtarmanı istiyorum. Rüzgâra emret, beni Hindistan'ın en ücra köşesine götürsün! Hz. Süleyman rüzgâra emretti, rüzgâr kişiyi istediği yere kadar götürdü. Sonra Süleyman (a.s.) kendisine ikinci defâ gelen ölüm meleğine 'Arkadaşlarımdan birine dâimâ baktığını gördüm!' dedi. Ölüm meleği 'Evet! Ben onun durumuna hayret ediyordum. Çünkü bana, yakın bir saatte onun rûhunu Hindistan'ın en uzak bir köşesinde kabzetmek emri verilmişti. Oysa o senin yanında oturuyordu. Bundan dolayı hayret ettim' dedi.

*****

Hz.Peygamberin (s.a.v) ve Hulefâ-i Râşidîn'in Vefatları

Hz. Peygamberin Vefatı

Hz. Peygamberin hayâtında, ölümünde, sözünde, fiilinde, bütün durumlarında düşünenler için ibret ve güzel bir örnek mevcuttur. Basîreti açık olanlar için o bir ışıktır; zirâ Allah'ın katında ondan daha şerefli bir kimse yoktur. Çünkü o, Allah'ın dostu, habîbi, Allah'ın kelâmına muhatap olan, kulları arasından seçilen, Allah'ın peygamberi ve nebisidir. Müddeti bittiğinde acaba Allah ona bir an dahi

mühlet vermiş midir? Eceli geldikten sonra acaba bir lâhza dahi tehir olunmuş mudur? Hayır! İnsanların rûhlarını kabzetmekle görevli melekler göndererek onun şerefli ve pak rûhunu Allah'ın huzuruna götürmek, onun temiz bedeninden çıkarıp rahmete, rıdvan ve güzel hayırlara daldırmak için götürmeye geldiler. Rahmân olan Allah'ın manevî komşuluğunda doğruluk merkezine göturdüler. Bununla berâber ölüm anında Hz. Peygamberin üzüntüsü arttı. İzdırabı kesintisiz devam etti. İnlediği görüldü. Allah'ın mülakatına karşı olan isteği yükseldi, benzi sarardı, alrı terledi. Sağı ve solu inkıbaz ve inbisat hususunda sarsıldı. Hatta o mecliste hazır bulunanlar Hz. Peygamberin bu ızdırabından ötürü ağladılar. Onun acı çektiğini müşâhede edenler sızlandılar. Acaba peygamberlik mertebesi Hz. Peygamberden Allah'ın takdirini uzaklaştırdı mı? Ölüm meleği, onun âile efrâdını ve aşiretini gözetti mi? Hakkın yardımcısıdır. Halkı uyarıyor ve müjdeliyor diye ona bir müsamaha gösterdi mi? Heyhat nerede! Ölüm meleği vazifesini yerine getirdi. Levh-i Mahfuz'da yazılı olarak gördüğünü harfîyyen tatbik etti.

İşte Hz. Peygamberin hali buydu. Oysa Hz. Peygamber Makâm-ı Mahmud'un ve insanların varacağı kevser havuzunun sâhibidir. Kabirden ilk çıkan insan ve mahşer gününde şefaati-uzmâ (en büyük şefaati) sâhibi olandır. Bu bakımdan onun halinden ibret almamız ne kadar hayret verici bir şeydir. Halbuki ileride karşılaştığımız şeylerden de emin değiliz. Hatta biz şehvetlerimizin esirleri, günahların arkadaşlarıyız. O halde, neden muttakîlerin imamı, Rabb'ül âlemîn'in habîbi ve peygamberlerin efendisi olan Hz. Peygamber'in ölümünden ibret almıyoruz?!

Yoksa kendimizi dünyâda ebedî kalıcı mı sanıyoruz veyâ kötü fiillerimize rağmen Allah'ın katında kendimizi şerefli mi sanıyoruz? Nerede, nerede! Aksine biliyoruz ki hepimiz ateşe varacağız. Sonra o ateşten ancak muttakîler kurtulacaktır. Bu bakımdan ateşe varmak hususunda kesin bir bilgiye sâhibiz. Fakat ateşten çıkmak hususunda sâdece zanna sâhibiz.

Biz nefislerimize zulmettik; zirâ zannın peşine düştük. Yemin olsun, biz muttakîlerden de değiliz!

“İçinizden cehenneme gitmeyecek hiç kimse yoktur. Bu, Rabbinin katında kesinleşmiş bir hükümdür. Sonra sakınanları kurtaracağız ve zâlimleri öyle diz üstü çökmüş olarak bırakacağız.” (Meryem/71-72)

Bu bakımdan her kul kendi nefsinin zâlimlere mi yoksa muttakîlere mi daha yakın olduğunu kontrol etmelidir. Sen de selef-i sâlihînin gidişatına baktıktan sonra kendi nefsini kontrol et! Onlar muvaffak olmalarına rağmen Allah'tan korkan kimseler idiler. Sonra peygamberlerin efendisi Hz. Peygamberin durumunu dikkatle izle! O, peygamberlerin efendisi, muttakîlerin önderi olduğundan dolayı işinde yakîn üzerinde idi. Fakat dünyâdan ayrıldığı sırada çektiği zahmet ve şiddetten ibret al! Cennet-i Me'va'ya göçüp gideceği anda durumu nasıl ağırlaşmıştı?

İbn Mes'ud (r.a) der ki: Hz. Âişe'nin odasında bulunduğu ve eceli yaklaştığı bir sırada Allah Rasûlü'nün huzuruna vardık. Bize bakınca gözlerinden yaşlar aktı. Sonra şöyle buyurdu: Sizlere merhaba! Allah, sizi selâmla diriltsin, sizi himayesine kabul buyursun, size yardım etsin! Sizlere takvâyı tavsiye ediyorum, sizi Allah'a emânet ediyorum. Muhakkak ki ben sizin için Allah'tan gelen apaçık bir uyarıcıyım. Allah'ın arzında ve kulları arasında Allah'a karşı yücelik taslamayın! Ecel yaklaşmıştır, dönüş Allah'adır, Sidretü'l-Münteha'ya cennet'ul-me'vâ'ya ve en dolgun kadehedir. Bu bakımdan hem kendi nefislerinize, hem de benden sonra dininize girecek kimselere benden selâm edin ve Allah'ın rahmetini teblîğ edin!

Rivâyet ediliyor ki; Hz. Peygamber (s.a) vefât edeceği anda Cebrâil'e (a.s.) 'Benden sonra ümmetimin durumu nasıl olacak?' dedi. Bunun üzerine Allah Teâlâ (ce) Cebrâil'e vahiy göndererek şöyle buyurdu:

“Habibime müjde ver! Onu, ümmeti hususunda mahcup etmeyeceğim. Ona müjde ver ki insanlar haşre

gönderildiğinde herkesten daha önce haşre gönderilen o olacaktır. Haşre gelenler mahşerde toplandıklarında önderleri o olacaktır. Onun ümmeti cennete girmeden önce diğer ümmetlere cennete girmek haram olacaktır.”

Bu müjde, Hz. Peygamber'e tebliğ edildikten sonra *"İşte şimdi gözüm arkada kalmaz"* buyurmuştur.

Hz. Âişe (r.a) der ki: Hz. Peygamber (s.a) hastalığında yedi kuyudan getirilmiş yedi kırba su ile yıkanmak istedi. Biz de bunu yaptık. Hz. Peygamber biraz rahatladı. Çıkıp ashabına imamlık yapıp Uhud şehitleri için Allah'dan af talep ederek onlara duâ etti. Ensâr hakkında şunları tavsiye etti: *"Ey muhacirler topluluğu! Siz zaman geçtikçe fazlalaşırsınız. Ensâr-ı kirâm ise, bugünkü durumlarında kalıp artmazlar. Ensâr, benim sığındığım, sır sandığımdır. Bu bakımdan onların iyilik yapanlarına ikramda bulunun! Onlardan kötülük yapanın hatasını affedin! Bir kul dünyâ ile Allah katındaki nimetler arasında muhayyer bırakılmıştır. O kul da Allah'ın nezdindeki tercih etmiştir."*

Bu sözler üzerine Hz. Ebubekir (r.a) Hz. Peygamber'in, kul kelimesiyle kendi nefisini kastedtiğini anladı ve ağlamaya başladı. Hz. Peygamber ona şöyle hitap etti: *"Ey Ebubekir, sabırlı ol! Mescide açılan bütün kapılar kapatılsın. Sadece Ebubekir'in kapısı açık bırakılsın; çünkü benim katımda Ebubekir'den daha üstün bir kişi yoktur!"*

Hz. Âişe (r.a) der ki: Hz. Peygamber benim odamda, benim günümde, kollarım arasında rûhunu teslim etti. Ölüm anında Allah benimle onun tükürüğünü bir araya getirdi. Hz. Peygamber yatarken kardeşim Abdurrahman içeri girdi. Elinde bir misvak bulunuyordu. Hz. Peygamber'in misvağa baktığını gördüm. *"Senin için misvağı alayım mı?"* dedim. Başıyla evet! diye işaret etti. Bunun üzerine misvağı Abdurrahman'm elinden alarak ağızına koydum. Fakat misvak ona katı geldi. *"Senin için yumuşatayım mı?"* dedim. Yine başıyla evet! diye işaret etti. Bunun üzerine, misvağı ağızımda güzelce yumuşatarak ona verdim. Yanımda bir ibrik su bulunuyordu. Zaman zaman elini suya daldırıp

şöyle diyordu: "Lâ ilâhe illâllah" (Allah'tan başka ilâh yoktur), muhakkak ki ölümün dehşet ve acıları vardır!' Sonra elini yukarı kaldırıp şöyle dedi: 'En yüce arkadaş en yüce arkadaş! (En yüce arkadaş istiyorum)'. Ben o zaman dedim ki: *"Yemin olsun! Artık Hz. Peygamber bizi istemiyor"*.

Said b. Abdullah babasından şöyle rivâyet ediyor: Ensâr-ı kirâm, Hz. Peygamber'in gittikçe ağırlaştığını gördüklerinde mescidin etrafında dolaştılar. Hz. Abbas, Hz. Peygamber'in yattığı odaya girdi. Ensâr'ın üzüntüsünü Hz. Peygamber'e haber verdi. Sonra Fadl b. Abbas içeri girdi ve o da babasının söylediklerini söyledi. Sonra Hz. Ali içeri girdi. O da aynı haberi verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber elini uzattı ve 'Ha!' dedi. Onlar Hz. Peygamber'in elinden tuttuklarından Hz. Peygamber 'Siz ne diyorsunuz?' diye sordu. Dediler ki: 'Senin ölmenden korkuyoruz!' Kocaları Hz. Peygamber'in yanında toplandıkları için kadınlar dışarda vaveyla kopardılar.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a) Hz. Ali ve Hz. Fadl'ın kolları arasında (amcası) Hz. Abbas önünde olduğu halde dışarı çıktı. Hz. Peygamber'in başı bağlıydı. Ayakları yerde sürünüyordu. Gelip minberinin ilk basamağına oturdu. Halk Hz. Peygamber'in etrafını çevirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Allah'a hamd ve senâ ederek şöyle buyurdu: "Ey insanlar! Kulağıma geldi ki benim için ölümden korkuyorsunuz! Sizin bu korkunuz ölümü hoş karşılamamanıza ve peygamberinizin ölümünden hoşlanmamanıza delâlet eder. Acaba benim ve nefislerinizin ölüm haberi size verilmedi mi? Acaba benden önce gönderilmiş milletler arasında herhangi bir peygamber ebedî kalmış mıdır ki ben de sizin aranızda ebedî kalayım! İyi bilin ki muhakkak ben, Rabb'ime iltihak edeceğim. Siz de ona mülâki olacaksınız. Size ilk muhacirler hakkında hayırlı davranmanızı tavsiye ediyorum. Muhacirlerin de birbirlerine karşı öyle davranmalarını tavsiye ediyorum. Çünkü Allah Teâlâ (c.c) şöyle buyurmuştur:

“Asra andolsun ki insan ziyan içindedir. Ancak îmân edip sâlih amel işleyenler, birbirine hakkı tavsiye edenler ve birbirine sabrı tavsiye edenler müstesnadır.”(Asr Sûresi)

Muhakkak ki işler Allah'ın izniyle cereyan eder. Sakın herhangi bir işin gecikmesi sizi onu acelece yapmaya itmesin. Çünkü Allah Teâlâ hiç kimsenin aceleciliği için acele etmez. Kim Allah ile pençeleşirse Allah ona mağlup eder. Kim Allah'ı kandırmaya çalışırsa Allah onu kandırır. Yeryüzünde ifsâd etmek, sıla-yı rahimleri kesmek hususunda birbirinize yardımcı olursanız muvaffak olacağınızı sanır mısınız? Ensâr hakkında size tavsiyede bulunuyorum. Çünkü onlar sizden önce Medine'yi yurt ve îmân evi edindiler. Onlara iyilik yapmanızı tavsiye ediyorum.

Meyvelerini sizinle paylaşan onlar değil miydiler? Size evler hususunda genişlik getirmediler mi? Fakir oldukları halde sizi nefislerine tercih etmediler mi? Kim iki kişi arasında hükmetmek için vazifelendirilirse, Ensar'ın iyilik yapanlarından iyiliği kabul edip onların kötülerini affetsin. Kimseyi onlara tercih etmeyiniz. Ben sizin için öncüyüm. Siz de bana iltihak edeceksiniz. Benim havuzum, Şam memleketinin Bisra şehrinden Yemen'in San'asına kadar geniştir. O havuza süttten daha beyaz, kaymaktan daha yumuşak ve baldan daha tatlı bir su akar. O havuzdan içen bir kimse ebediyyen susamaz. O havuzun çakılları incidendir yeri misktendir. Kim yarın mahşer yerinde ve havuzdan mahrum kalırsa o, bütün hayırlardan mahrum edilir. Kim mahşer gününde, benimle havuz başında buluşmak istiyorsa, dilini ve elini yapılması gereken şeyler hariç herşeyden tutsun!”

Bu esnâda Hz. Abbas, Hz. Peygambere *“Ey Allah'ın Rasûlü! Kureyşliler hakkında da vasiyette bulun!”* dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: “Ben bu hususu başta Kureyşlilere tavsiye ediyorum. Diğer insanlar da onlara tabidirler. İnsanların iyileri Kureyş'in iyilerine,

kötüleri de onların kötülerine tabidirler. Ey Kureyşliler! Halk hakkında size hayırlı davranmayı tavsiye ediyorum. Ey insanlar! Muhakkak ki günahlar nimetleri bozar, nasîbi değiştirir. Bu bakımdan halk, iyilik yaptığında idârecileri de onlara iyilik yapar. Halk fık ve fücura daldığında idârecileri de isyan ederler. Nitekim Allah Teâlâ (c.c.) şöyle buyurmuştur:

“İşte kazandıkları (günahlar)dan ötürü zâlimlerin bir kısmını diğer bir kısmının peşine böyle takarız;” (En'âm/129)

İbn Mes'ud (r.a) şöyle rivâyet ediyor: Hz. Peygamber (s.a), Ebubekir'e "Ey Ebubekir! Sor!" deyince Ebubekir "Ey Allah'ın Rasûlü! Ecel yaklaştı mı?" dedi. Hz. Peygamber "Ecel yaklaştı ve sarktı" dedi. Bunun üzerine Ebubekir "Ey Allah'ın Rasûlü! Allah katındaki nimet sana afiyet olsun! Keşke ben gideceğimizden haberdar olsaydım" dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber dedi ki: "Allah'a, Sidretu'l-Müntehaya, sonra Cennet'ül-Mevâ'ya ve Firdevs-i A'lâ'ya, en dolgun kadehe ve en yüce arkadaşa, en afiyetli hayât ve nasîbe doğru gideceksiniz!"

Bunun üzerine Ebubekir şöyle sordu:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Seni kim yıkayacak?
- Âilemin en yakın erkekleri ve yakınlıkta onları takip edenler.
- Seni hangi kefenlere saralım?
- Bu elbiseme, Yemen mamulü olan bir kürke ve süt beyaz bir kefene.
- Senin namazını nasıl kılacağız?

Böylece biz ağladık, o da ağladı. Sonra şöyle buyurdular: "Sabredin! Allah sizi affetsin, peygamberinizden dolayı size mükâfat versin. Beni yıkayıp kefenlediğinizde şu odada kabrimin kıyısına tahtanın üzerine cenâzemi koyduktan sonra bir saat cenâzemi yalnız bırakın.

Çünkü önce benim namazımı Allah Teâlâ kılacaktır; nitekim,

“O (Allah) ki sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için üzerinize rahmet etmektedir.” (Ahzab/43) buyrulmuştur.

Sonra Allah, meleklerine, üzerime namaz kılmak için izin verir. Benim üzerime Allah'ın mahlûkâtından ilk girip namaz kılan Cebrâil, sonra Mikâil, sonra İsrâfil, sonra birçok askerlerle berâber ölüm meleği, sonra birçok melekler olur. Allah onların hepsine rahmet etsin! Sonra sizler! Bu bakımdan siz kısım, kısım içeri girip namaz kılın, çokça selâm verin, bağırarak çağırmak sûretiyle bana eziyet vermeyin! Sizden sonra kadınlar, sonra çocuklar girip namaz kılsınlar.”

- Seni kabre indirmek için kabrine kim girsin?

- Âilemin en yakınları, sonra onları takip edenler girsinler. Onlarla berâber birçok melek de girer, onlar sizi görürler fakat siz onları göremezsiniz. Kalkın! Benden sonra gelenlere dininizi iletin!

Abdullah b. Zem'a der ki: “Rebiulevvel ayının başında Bilâl gelip namaz için ezan okudu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a) 'Ebubekir'e söyleyin halka imamlık yapsın!' dedi. Kapının önünde, içinde Hz. Ömer'in bulunduğu birkaç kişiyi görünce 'Ey Ömer! Kalk halka namaz kıldır!' dedim. Bunun üzerine Hz. Ömer kalktı. Yüksek sesli olan Ömer tekbir getirdiğinde, Hz. Peygamber onun sesini tanıyıp şöyle dedi: 'Ebubekir nerededir? Allah da müslümanlar da Ebubekir'den başkasının imam olmasını istemez'. Bu sözünü üç defâ tekrarladı. (Sonra) 'Ebubekir'e söyleyin, halka namaz kıldırın!' dedi. Bunun üzerine Âişe (r.a) dedi ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Ebubekir ince kalpli bir kişidir. Senin yerine geçtiğinde kendini tutamaz'. Bu söz üzerine Hz. Peygamber şöyle dedi.

“Muhakkak ki siz kadınlar, Yusuf un kadınları gibisiniz! Ebubekir'e söyleyin halka namaz kıldırın!”

Hz. Ömer'in kıldırıldığı namazdan sonra Hz. Ebubekir (on yedi) namazı kıldırdı.

Ömer, Abdullah b. Zem'a'ya dedi ki: "*Rahmet olasıca! Başıma ne getirdin?*" Allah'a yemin ederim, "*eğer Hz. Peygamberin (s.a.v.) sana böyle yapmanı emrettiğini sanmasaydım yapmazdım*".

Buna karşılık Abdullah dedi ki: "*Orada imamlığa senden daha uygununu görmediğim için sana 'imam ol'*" dedim.

Âişe (r.a) şöyle diyor: 'O sözü, Hz. Peygamber'e söylememin ve Ebubekir'i imamlıktan uzaklaştırmasını istememin sebebi; dünyâdan kaçınmak ve idârecilikte Allah'ın selâmet bıraktığı hariç tehlike olduğu içindi. Halkın Hz. Peygamber daha hayâttayken onun yerine geçen bir kişiyi ebediyyen sevmeyeceğinden korktum. Ancak Allah sevmelerini dilerse mesele değişir. Ebubekir'i kıskanıp ona zulmetmelerinden, onu uğursuz saymalarından korktum. Fakat emir ve hüküm Allah'ındır. Allah Teâlâ, Ebubekir hakkında korktuğumun hepsinden onu korudu.

Hz. Âişe (r. a) şöyle anlatıyor: "Hz. Peygamberin vefât edeceği gün geldiğinde, o günün öncesinde Hz. Peygamberin hastalığında hafifleme görüldü. Bunun üzerine ashabin erkekleri sevinç içinde evlerine yeislerine dağıldılar. Hz. Peygamberi (s.a) ziyâret etmek için, kadınlara fırsat verdiler. Biz Hz. Peygamberin yanında bulunduğumuz bir anda ki hiçbir zaman Hz. Peygamberin yaşamasından bu kadar ümitli ve sevinçli değildik. Hz. Peygamber bize "*Yanımdan çıkın! İşte şu melek gelmiş, huzuruma girmek için izin istiyor!*" diye emir verdi. Benden başka bütün kadınlar çıktı. Hz. Peygamberin başı göğsümde bulunuyordu. Hz. Peygamber, kalkıp oturdu. Ben de evin bir köşesine çekilmek için uzaklaştım. Melekle uzun uzun münâcât edip fısıldaştıktan sonra beni çağırarak başını göğsüme koydu ve kadınlara 'Girin!' dedi. Bunun üzerine, Hz. Peygambere 'Bu, Cebrâil gelişine benzemiyor' dedik.

Hz. Peygamber şöyle dedi: Evet, ey Âişe! Bu ölüm meleğidir. Bana gelip dedi ki: "Allah ancak izin almak

sûretiyle huzuruna girmemi bana emretti. Eğer bana izin vermezsen huzuruna girmeyecek, dönüp gideceğim. İzin verirsen gireceğim. Allah bana ancak sen istersen rûhunu kabzetmem için emir verdi. Bu bakımdan bana ne emrediyorsun?" Bunun üzerine, ölüm meleğine "*Cebrâil (a.s.) bana gelinceye kadar bana dokunma! İşte bu saat Cebrâil'in geliş saatidir*" dedim. Bunun üzerine Hz. Âişe (r.a) şöyle demiştir: 'Biz öyle bir şeyle karşılaştık ki bizim ne ona bir cevap, ne de ona bir fikir belirtme imkânımız yoktu. Dehşete kapıldık, sanki şiddetli bir felâkete uğradık. Ona birşey söylemiyorduk. Ehl-i Beyt'ten hiç kimse bu işin büyüklüğünden ve içimizi dolduran heybetten ötürü konuşamıyordu.

Hz. Âişe der ki: Cebrâil (a.s.) o sırada geldi. Onun geldiğini hissettim. Ehl-i Beyt çıktılar. Cebrâil girdi ve şöyle dedi: "Allah Teâlâ sana selâm ediyor ve diyor ki: 'Kendini nasıl hissediyorsun!' Oysa Allah senin ne hissettiğini senden daha iyi bilir. Fakat sormakla kerem bakımından seni geliştirmeyi, şeref ve kerametini tamamlamayı ve bu âdetin ümmetine bir sünnet olmasını diledi". Bunun üzerine, Hz. Peygamber 'Kendimi hasta hissediyorum!' dedi. Bu cevaba karşı, Cebrâil 'Sana müjde olsun! Muhakkak ki Allah Teâlâ, senin için hazırlamış makama seni vardırma istiyor!' dedi. Hz. Peygamber Cemil'e 'Ey Cebrâil! Ölüm meleği huzuruma girmek için izin istedi' diyerek olanları Cebrâil'e anlattı.

Cebrâil (a.s.) 'Ey Allah'ın Rasûlü! Muhakkak Rabb'in sana müştaktır. Sana karşı irade ettiğini sârife bildirmemiş midir? Yemin ederim! Ölüm meleği senden önce hiçbir kimseden izin almamış ve hiçbir kimseden de senden sonra izin almayacaktır. Ancak Rabb'in senin şerefini tamamlamak istiyor. O sana mânen müştaktır' dedi. Hz. Peygamber 'Mâdem ki durum budur, ölüm meleği gelinceye kadar sen gitme!' dedi. Böylece, içeri girmeleri için kadınlara izin verdi ve 'Ey Fâtıma! Bana yaklaş!' dedi. Hz. Fâtıma Hz. Peygamber'in üzerine eğildi. Hz. Peygamber onunla, fısıltı halinde birşeyler konuştu. Bunun üzerine Hz. Fâtıma gözlerinden yaşlar akarak ve konuşamayacak halde başını

kaldırdı. Sonra Hz. Peygamber 'Başını bana yaklaştır!' dedi. Bunun üzerine Fâtıma, kulağını Hz. Peygamberin ağzına tuttu. Hz. Peygamber ona birşeyler fısıldadı. Bu sefer güldü ve gülmekten konuşamayacak bir halde başını kaldırdı. Biz Fâtıma'nın durumuna hayret ettik. Daha sonra Fâtıma'ya o durumu sorduğumda şöyle dedi: "Hz. Peygamber önce 'Ben bugün ölüyorum!' dedi. Bunun üzerine ağladım. Sonra şöyle buyurdu: "Allah'a âile efrâdımdan ilk olarak seni bana kavuşturması için duâ ettim." Bunun üzerine sevincimden güldüm".

Bu esnâda Fâtıma (r.a), iki oğlunu (Hasan ile Hüseyin'i) Hz. Peygambere yaklaştırdı. Hz. Peygamber onları kokladı. Âişe der ki: Ölüm meleği geldi. Selâm verdi. İçeri girmek için izin istedi. Hz. Peygamber kendisine izin verdi. Melek sordu:

- Yâ Muhammed! Bize ne emredersin?

- Artık beni Rabb'ime ulaştır!

- Evet! Bugün seni götüreceğim. Muhakkak ki Rabb'in sana müştaktır. Senin hakkındaki tereddüdü hiç kimse hakkında göstermemiştir. Senden başka hiç kimsenin huzuruna izinsiz girmemi yasaklamamıştı. Fakat senin önünde saatin vardır!

Hz. Âişe şöyle devam ediyor: Cebrâil (a.s.) geldi ve 'Ey Allah'ın Rasûlü! Selâm sana! Bu gelişim, yeryüzüne son inişimdir. Artık ebediyyen inmeyeceğim. Vahiy kesildi artık benim yeryüzünde bir işim kalmadı. Yeryüzünde senin huzuruna girmekten başka bir ihtiyâcım yoktur. Sonra yerime çekileceğim' dedi.

Hz. Âişe der ki: Muhammed'i hak peygamber olarak gönderene yemin ederim! Evde hiçbir fert bu hususta Hz. Peygamber'e bir kelime bile söyleyemedi. İşittiğimiz şeyin azametinden ötürü hiçbir fert, dışarda bulunan erkeklerden herhangi birine bir haber gönderemeyecek kadar dehşet ve korku içinde idi. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in yanına vardım, onun başını göğsüme koydum, onun göğsünü

tuttum. Kendisinden geçecek derecede baygınlık geçiriyordu; alını hiçbir insanda görmediğim şekilde ter döküyordu. Ben durmadan o teri siliyordum. Ondan daha güzel kokulu hiçbir şeyi görmemişimdir. Ayıldığında ona 'Annem, babam, nefsim ve âile efrâdım sana fedâ olsun! Senin alnında gördüğüm ter neredendir?' dedim. Bunun üzerine dedi ki:

"Ey Âişe! Mü'min kişinin canı terle, kâfirin canı da merkep canı gibi, havurtlarından çıkar!" Bu manzara karşısında korkup âile efrâdımızı çağırdık. Bize ilk gelen kardeşim Abdurrahman idi. Onu babam bana göndermişti. Bu bakımdan Hz. Peygamber erkeklerden bir kimse gelmeden önce vefât etti. Erkeklerin, Hz. Peygamber'in son anına yetişmemeleri Cebrâil ile Mikâl'in onun durumunu idâre etmeleri içindir.

Hız. Peygamber her baygınlık geçirdiğinde (şunları) söylerdi: 'Hayır! En yüce arkadaşı (istiyorum!).'

Sanki dâimâ ne istediği soruluyordu. Konuşmaya gücü yettiğinde 'Namaz kılınız namaz! Muhakkak cemaatla namaz kıldıkça birlik ve berâberliğiniz bozulmaz! Namaz! Namaz!' diyordu.

Hız. Peygamber ölünceye kadar namazı tavsiye etti. O şöyle diyordu: 'Namaz! Namaz!'

Hız. Âişe (r.a) şöyle demiştir: 'Hız. Peygamber (s.a) pazartesi günü büyük kuşluk ile öğle arası vefât etti'.

Fâtıma (r.a) şöyle demiştir: 'Pazartesi gününde neye rastladım! Allah'a yemin ederim! Ümmet durmadan pazartesi günü büyük felaketlere dûçar olur'.

Ümmü Gülsüm de pederi Hız. Ali 'nin Kûfe'de vurulduğu gün, annesi Hız. Fâtıma'nın (r.a) dediği gibi dedi: 'Pazartesi gününde neye rastladım. O günde dedem Hız. Peygamber vefât etti. O günde kocam Ömer (r.a) öldürüldü. O günde babam Ali öldürüldü. Pazartesi gününde başıma gelenler nedir?'

Hız. ÂiŒe (r.a) Œöyle demiŒtir: Hız. Peygamber vefât ettiğinde, içeride figan yükselince halk içeri daldı. Melekler Hız. Peygamberin elbiseleriyle onun bedenini örttüler. Manzarayı görenler ihtil’afa düŒtü, kimi 'Hız. Peygamber ölmüŒtür' diyenleri yalanladı, kiminin dili konuşamaz oldu. Ancak uzun zaman sonra konuşabildi. Kimi de konuşmayı karıştırap anlaşılamayacak Œekilde kekelemeye baŒladı. BaŒka bir grubun ise akılı yerinde kaldı, kimi de ŒaŒkına dönüp yerinde oturdu. Hız. Ömer, Hız. Peygamber'in ölümünü yalanlayanların arasındaydı. Hız. Ali (r.a) ŒaŒkınlıktan oturanların arasındaydı. Hız. Osman dili çekilenlerin arasındaydı. Bunun üzerine Hız. Ömer, halkın arasına çıkıp haykırdı: 'Hız. Peygamber ölmemiŒtir! Allah onu geri gönderecektir. Hız. Peygamber için ölümü temenni eden münafıklardan bazılarının el ve ayakları kesilecektir. Nasıl ki Allah, Hız. Mûsâ'ya (a.s.) vâde tanımiŒsa Hız. Peygambere de vâde tanımiŒtir. O size gelecektir!'

Bir rivâyette Hız. Ömer Œöyle dedi: 'Ey insanlar! Dilinizi Hız. Peygamber hakkında konuşmaktan alıkoyun! O ölmemiŒtir. Allah'a yemin ederim. Hız. Peygamber'in öldüğünü söyleyen bir kiŒiyi iŒtirsem Œu kılıcımla onun boynunu keserim'.

Hız. Ali ise evden çıkmadı.

Hız. Osman, hiç kimse ile konuşamıyordu. Onun elinden tutulur, getirilir, götürülürdü. Müslümanlardan hiç kimse Hız, Ebubekir ile Hız. Abbas'ın halinde değildi. Çünkü Allah Teâlâ onları tevfi ve doğrulukla takviye etmiŒti. Her ne kadar halk ancak Hız. Ebubekir'in sözüyle coŒkunluklarını zaptetmiŒse de Hız. Abbas gelip Œöyle demiŒtir: Kendisinden baŒka ilâh olmayan Allah'a yemin ediyorum. Hız. Peygamber ölümü tattı. Çünkü aramızda diri iken Œu âyeti okumuŒtu: **“(Ey Rasûlüm!) Sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Sonra siz, kıyâmet günü Rabbinizin divanında dâvâlaŒacaksınız.” (Zümer/30-31)**

Hız. Peygamber'in ölüm haberi Hız. Ebubekir'e geldiğinde Benî Hâris b. Hazrec kabilesi arasında bulunuyordu. Gelip Hız. Peygamber'in cenâzesinin bulunduğu hücreye girdi. Cenazeye baktı. Sonra üzerine eğilip Hız. Peygamber'in yüzünü öptü, sonra dedi ki: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Anam ve babam sana fedâ olsun! Allah sana ölümü iki defâ tattırmaz. Allah'a yemin ederim! Muhakkak Hız. Peygamber vefât etmiştir'.

Sonra halka çıkıp 'Ey insanlar! Muhammed'e ibâdet eden (bilsin ki) muhakkak Hız. Peygamber ölmüştür. Muhammed'in Rabbine ibâdet eden bilsin ki O diri ve ölümsüzdür' dedi ve şu âyeti okudu:

"Muhammed, sâdece bir elçidir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veyâ öldürülürse, siz ökçeleriniz üzerinde geriye mi döneceksiniz? Kim ökçesi üzerinde geriye dönerse Allah'a hiçbir zarar veremez. Allah şükredenleri mükâfatlandıracaktır."
(Âl-i İmran/144)

Sanki halk bu âyeti o günden önce hiç işitmemişti.

Bir rivâyette; Hız. Peygamber'in ölüm haberi Hız. Ebubekir'e geldiğinde Hız. Peygamber'in üzerine salât ve selâm getirdi ve iki gözünden yaşlar aktığı halde Hız. Peygamber'in yattığı odaya girdi. Yutkunması devenin gevişi gibi çoğalarak ağladı. Testinin sesi gibi boğazından hıçkırık sesi geliyordu. O buna rağmen, hem aklen hem de söz bakımından çok kuvvetliydi. Hız. Peygamber'in yüzüne eğilip mübârek yüzünden örtüyü kaldırdı. Alnından ve yanaklarından öptü. Mübârek yüzünü meshetti. Ağlayarak şöyle dedi: "Anam babam, nefsim ve âile efrâdım sana fedâ olsun! Dirin de güzeldi, ölün de güzeldir. Hiçbir peygamberle kesilmeyen peygamberlik senin ölümünle kesilip sona erdi. Bu bakımdan sen her övgüden daha yüce, ağlamaktan yükseksin. Teselli olacak derecede özelsin. Bizimle eşit olacak derecede umûmîsin. Eğer Ölümün, senin tercihin olmasaydı, senin için nefislerimizi fedâ ederdik. Eğer sen ağlamayı nehyetmeseydin gözlerimizin suyunu

senin için tamamen dökerdik. Kendimizden uzaklaştırmaya gücümüzün yetmediği şeye gelince, o birbirinden ayrılmayan üzüntü ve hatırlamaktır. Bunlar yakamızı bırakmazlar. Ey Allahım! Bizden ona salât ve selâm teblîğ et! Ey Allah'ın Rasûlü! Rabbinin katında bizi hatırla! Senin kalbinde bu hatırlama olsun! Eğer geride bıraktığın sükûnet olmasaydı, hiç kimse arkada bıraktığından dolayı dehşetten kurtulamazdı. Ey Allahım! Peygamberine bizden tarafa salât ve selâm teblîğ buyur. Onun (yolunu) bizde koruyup dâim kıl!”

İbn Ömer'den şöyle rivâyet edildi: Hz. Ebubekir eve girip salâvat okuyup senâ yapınca, ev halkı musallada bulunanların işiteceği derecede figan kopardılar. O, birşey söylediğinde onların figanı daha arttı. Onların sesleri, kapının önünde durup sesli ve kuvvetli bir kişinin tesellisiyle sükûnet buldu. O kişi dedi ki:

“Her nefis ölümü tadacaktır.”(Ankebût/57)

Muhakkak ki Allah'ın zâtında sizin için herkesin yerine bir halef, her rağbet için bir yetişme ve her korkudan bir kurtuluş vardır. Bu bakımdan Allah Teâlâ'dan ümit edin, O'na güveniniz!

Hane halkı onun sözünü dinlediler, fakat kendisini tanımadılar. Ağlamayı kestiler. Ağlama kesilince o ses de kayboldu. Hane halkından biri bakıp kimseyi göremeyince tekrar ağlamaya başladı. Sesini tanımadıkları biri 'Ey ehl-i beyt! Allah'ı hatırlayın! Her hâl üzere hamdedin, o zaman muhlislerden olursunuz. Muhakkak ki Allah'ın zâtında, her musîbette sizin için bir teselli vardır. Her rağbetten ötürü bir karşılık vardır. Bu bakımdan Allah'a itaât edin, onun emriyle amel edin!' diye seslendi. Bunun üzerine Ebubekir (r.a) şöyle dedi: 'Şu seslenenler Hızır ile İlyâs'tır. Hz. Peygamber'in cenâzesine katılmışlardır'.

Kâ'kâ b. Amr (r.a) (ashabın meşhur bahadırlarındandır) Hz. Ebubekir'in okuduğu hutbenin hikâyesini tamamen zikrettikten sonra dedi ki: Ebubekir, halka hutbe okumak

üzere kalktı, halkın gözyaşlarını dökmesine vesile olan ve çoğu Hz. Peygamber'e salât ve selâm'dan ibâret olan bir hutbe okudu: "Biricik olduğu halde, Allah'dan başka ilâh olmadığına şâhidlik ediyorum. Allah va'dini yerine getirdi. Kuluna yardım etti. Tek başına Medine'yi saran düşman ordularını püskürtüp mağlup etti. Bu bakımdan hamd, tek olan Allah'a mahsustur! Şahidlik ediyorum ki Muhammed, Allah'ın kulu, Rasûlü, ve peygamberlerinin sonuncusudur. Şahidlik ediyorum ki Kitab indiği gibidir. Dîn başladığı gibi, hadîs hak (sâhibi)dîn Yâ Rab! Kulun, peygamberin, habîbin, eminin, halkın en hayırlısı, seçilmiş kulun Muhammed'in üzerine salât ve selâm et! Kullarına ettiğin salâtın en üstününü ona et! Yâ Rab! Salavatlarının afiyetlerini, rahmet ve bereketlerini peygamberlerin efendisi, sonuncusu, muttakîlerin imamı, hayrın önderi, hayırlıların imamı, rahmet peygamberi Muhammed'in üzerine kıl!

Ey Allahım! Onun huzuruna olan yaklaşmasını artır, delilini büyüt, makamını keremli kıl! Onu, geçmişlerin ve geleceklerin gıpta ettiği makam-ı mahmûd'a yükselt. Bizi kıyâmet gününde onun makam-ı mahmud'u ile faydalandır. Dünyâ ve âhirette onu bize halîfe kıl! Onu derece'ye, vesileye ve cennet'e ulaştır. Ey Allahım! Hz. Peygamber'e ve âline salât et. Hz. Peygamber'e ve âline bereket ver! İbrahim'e ve âline rahmet ettiğin gibi! Muhakkak ki sen çok övülen ve çok senası yapılsın! Ey insanlar! Kim Muhammed'e ibâdet ediyorsa, muhakkak ki Muhammed öldü! Kim Allah'a ibâdet ediyorsa muhakkak ki Allah diridir, ölmez. Muhakkak ki Allah'ın emri size gelmiştir. Bu bakımdan üzüntüden dolayı onu bırakmayın; zirâ Allah, peygamberi için nezdindeki nimeti tercih etti ve onu sevabına doğru götürdü. Sizin içinizde kitabını ve peygamberinin sünnetini bıraktı. Kim bu iki kaynağa yapışır o bilir, kim aralarını ayırırsa, o inkâra kaçır. **"Ey mü'minler! Adaleti tam yerine getirerek Allah için şâhidlik edenler olun!"(Nisâ/135)**

Şeytan sizi peygamberinizin ölümünden ötürü meşgûl etmesin, sizi dininizden caydırmasin! Hayırla şeytanın

önüne geçmeye çalışın ki onu aciz bırakabilesiniz. Onu beklemeyiniz ki size yetişip sizi fitneye düşürmesin!

İbn Abbas (r.a) der ki: "Ebubekir hutbesini bitirdikten sonra şöyle dedi: 'Ey Ömer! Nereden öğrendin de Peygamberin (s.a) ölmediğini söylüyorsun. Allah'ın peygamberinin filan günde şöyle şöyle söylediğini Allah Teâlâ'nın da kitabında şöyle dediğini hatırlamıyormusun? **"Sen de öleceksin, onlar da ölecekler!" (Zümer/30)**

Bunun üzerine Hz. Ömer dedi ki: 'Başımıza gelen musîbetin dehşetinden ötürü bu andan önce sanki bu âyeti hiç duymamıştım. Şehadet ederim ki Kitab indiği gibidir, Hadîs de söylendiği gibi! Allah ölümsüz ve diridir. Muhakkak biz, Allah içiniz ve ona döneceğiz. Allah'ın salâtı peygamberi üzerine olsun! Allah katında, peygamberini defterimize geçecek sevap olarak düşünürüz'. Bunları söyledikten sonra Hz. Ebubekir'in yanına oturdu.

Hz. Âişe (r.a) şöyle anlatıyor: "Hz. Peygamberi yıkamak için geldiklerinde dediler ki: 'Yemin olsun! Hz. Peygamber'i nasıl yıkayacağımızı bilmiyoruz. Diğer ölülerimizi soyduğumuz gibi elbisesini çıkaracak mıyız? Yoksa elbisesini çıkaramayacak mıyız?' Allah Teâlâ, onların gözlerine o anda uyku indirdi, herkesin sakalı (başı) göğsünün üzerine düşüverdi. Sonra kim olduğu bilinmeyen biri şöyle dedi: 'Hz. Peygamber'i elbisesi üzerinde olduğu halde yıkayın!' Böylece uyandılar ve Hz. Peygamber'i o şekilde yıkadılar. Hz. Peygamber iç gömleği üzerinde olduğu halde yıkandı. Yıkınması bitirildiği zaman kefene sarıldı".

Hz. Ali şöyle diyor: "Hz. Peygamber'in iç gömleğini çıkarmak istedik. Bunun üzerine 'Hz. Peygamberin elbisesini çıkarmayınız' diye bir ses duyduk. Böylece biz de gelen sesi kabul ettik. Hz. Peygamberi ölülerimizi yıkadığımız gibi sırt üstü tenesire uzatarak iç gömleği üzerinde olduğu halde yıkadık. Onun bir azasını ki iyi yıkanmamıştır diye yıkamak istediğimizde kendiliğinden bizim için dönerdi. Yıkadıktan sonra eski durumuna dönerdi. Berâberimizde evde

yumuşak rüzgâr gibi bir serinlik vardı. Bize 'Hz. Peygamber'e şefkat edin! Muhakkak ki (şefkat etmediğiniz ve avret mahâlline baktığınız takdirde) gözleriniz kapanır!' diye sesleniliyordu".

İşte Hz. Peygamberin vefâtı böyle oldu. Berâberinde defnedilmeyen hiçbir şey bırakılmadı.

Ebû Cafer der ki: 'Hz. Peygamberin lâhdi, üzerinde yattığı döşek ve yatarken üstüne attığı kadifesiyle döşendi. Hayatta iken giydiği elbiseler de o sergiler üzerine serildi. Sonra kefenlere sarılı olduğu halde Hz. Peygamber bunların üzerine bırakıldı. Ölümünden sonra geriye hiçbir servet bırakmadı. Hayatında kerpiç üzerine kerpiç, bir kamışı bir kamış üstüne koymadı. Bu bakımdan onun vefâtında tam bir ibret vardır. Müslümanlar için Hz. Peygamber güzel bir örnektir!

Hz. Ebubekir'in (r.a) Vefatı.

Hz. Ebubekir, ölüme hazırlandığında, Hz. Âişe (r.a) geldi ve şu şiiri okudu: 'Hayatınla yemin ederim, rûh sıkışıp göğsün daralmasına sebep olduğunda servet şahsı kurtaramaz'. Bunun üzerine, Hz. Ebu bekir yüzünü açıp şöyle dedi: Öyle değildir, şöyledir: **"Ölüm sarhoşluğu gerçekten geldi. İşte (ey insan) bu, senin kaçıp durduğun şeydir."** (Kaf/19) Benim bu iki elbisemi yıkayın ve bana kefen yapın; zirâ diri bir kimsenin yeni elbiseye ihtiyâcı ölüden daha fazladır.

Hz. Âişe (r.a) Hz. Ebubekir'in ölümü anında şu şiiri okudu: O beyazdı. Onun yüzü suyu hürmetine yağmur istenirdi. Yetimler için bahardı, dul kadınların sığınağı idi.

Bunun üzerine Hz. Ebubekir (r.a) şöyle dedi: Bu övgüye ben değil, Hz. Peygamber lâyıktır'.

Ashâb-ı kirâm Hz. Ebubekir'in huzuruna girerek dediler ki: - Seni muayene edecek bir doktor çağır mıyalım mı?

- Doktor bana baktı ve 'Ben dilediğimi yaparım!' dedi.

Selman-ı Fârisî (r.a) ziyâret maksadıyla Hz. Ebubekir'in huzuruna geldi ve dedi ki:.'Ey Ebubekir, bize nasihat et!' Bunun üzerine dedi ki: 'Allah dünyâyı sizin için açacaktır. Sakın zarurî ihtiyâcından başkasını ondan alma. Bil ki sabah namazını kılan bir kimse Allah'ın zimmetinde bulunur. Bu bakımdan zimmetinde olduğun halde Allah'ı tahkir etme ki seni yüzüstü ateşe atmasın!'

Hz. Ebubekir (r.a) hastalığı ağırlaştığında, insanlar yerine bir halîfe bırakmasını istediler. O da Hz. Ömer'i halîfe yaptı. Bunun üzerine kendisine dediler ki: - Bizim başımıza şiddetli ve katı bir kimseyi seçtin. Acaba Rabb'ine ne cevap vereceksin? - Kullarının başına en hayırlılarını geçirdiğimi söyleyeceğim! Sonra Hz. Ömer'e haber gönderdi. Geldiğinde Hz. Ömer'e dedi ki:

"Bil ki Allahın gündüz bir hakkı vardır. O hakkı gece kabul etmez. Allah'ın gece bir hakkı vardır. Onu gündüzleri kabul etmez. Farz edâ edilmedikçe Allah nafiye kabul etmez. Kıyâmet gününde terâzileri ağır basanlar, ancak dünyâda hakka tâbi olduklarından ve hak kendilerine ağır bastığından ötürüdür. İçinde haktan başka birşey olmayan bir mîzanın ağır olması hakkın ta kendisidir. Kıyâmet gününde terâzileri hafif gelenlerin mîzanları, ancak bâtila tâbi olduklarından ve bâtil onlara hafif geldiğinden ötürü hafif gelmiştir. Elbette içinde bâtıldan başka birşey bulunmayan bir terâzinin kefi hafif olur. Allah, cennet ehlini en güzel amelleriyle belirtmiştir. Onların kusurlarından vazgeçmiştir. Bu bakımdan biri bakıp 'Ben bunlardan aşağıyım. Bunların mertebesine varamam! der. Muhakkak ki Cehennem ehlini de en kötü amelleriyle zikretmiştir. İşlemiş oldukları amellerini yüzlerine çarpmıştır. Bu bakımdan biri çıkıp 'Ben bunlardan daha üstünüm der.

Allah rahmet ve azâp âyetini zikretmiş ki mü'min rahmet istesin ve azâptan kaçsın, eliyle kendisini tehlikeye atmasın, haktan başkasını Allah'tan temenni etmesin! Eğer bu nasihatimi dinleyip yerine getirirsen yanında hiçbir şey

ölümden daha sevimli olmaz. Zaten nasıl olsa öleceksin. Eğer nasihatimi dinlemezsen senin için ölümden daha nefret edilecek birşey olmaz. Muhakkak ki sen ondan kurtulamazsın!

Said b. Müseyyeb der ki: Hz. Ebubekir (r.a) ölüme hazırlandığında, ashabdan bazı kimseler ona gelip dediler ki: 'Ey Rasûlullah'ın halîfesi! Biz içinde bulunduğun durumu görüyoruz. Bizi azıklandır'. Bunun üzerine Ebubekir şöyle dedi: - Kim şu kelimeleri söyledikten sonra ölürse Allah onun rûhunu apaçık ufukta kılar!

- Apaçık ufuk ne demektir?

- Arşın önünde bir meydandır. Orada bahçeler, nehirler, ağaçlar vardır. Her gün yüz rahmet orayı kaplar. Kim şu sözü söylerse Allah onun rûhunu bu yerde kılar:

"Ey Allahım! Muhakkak sen mahlûkâta ihtiyâcın olmadığı halde onları halkettin. Sonra onları iki gruba ayırdın. Bir grubu nimet için, bir grubu da cehennem için. Beni nimet için kıl, cehennem için kılma!"

"Ey Allahım! Muhakkak ki sen, mahlûkâtı fırka fırka halkettin. Onları halketmeden önce ayırdın. Onların kimini, şakî, kimini said, kimini sapık, kimini uysal kıldın. Günahlarımdan ötürü beni şakî kılma!"

"Ey Allahım! Sen halketmeden önce her nefsin ne yapacağını biliyordun. Bu bakımdan senin ilminden kurtuluş yoktur. Beni sana itaât eden kimselerden eyle!"

"Ey Allahım! Sen dilemeden hiç kimsenin dileme yetkisi yoktur. Dilemeni, beni sana yaklaştırmaya vesile kıl!"

"Ey Allahım! Sen kullarının hareketlerini takdir ettin. Senin iznin olmadıkça hiçbir şey hareket etmez. Benim hareketimi takvâ üzere kıl!"

"Ey Allahım! Sen hayrı ve şerri halkettin. Onların her biri için edecek ihsanlar halkettin. İki kısımdan hangisi hayırlı ise beni ondan kıl!"

"Ey Allahım! Sen cennet ve cehennemi halkettin. Onların her biri için ehil olanı halkettin. Beni cennetinin sakinlerinden kıl!"

"Ey Allahım! Sen bir kavim için sapıklığı irade ettin. Onunla onların göğüslerini daralttın. Benim göğsümü îmân için genişlet, îmânı kalbimde süsle!"

"Ey Allahım! Sen işleri tedbir ettin. Onların neticelerini kendine bağladın. Beni ölümden sonra güzel bir hayâtle yaşat! Beni kendine yaklaştır!"

"Ey Allahım! Kimin güven ve ümidi senden başkası olduğu halde sabahlar ve akşamlarsa o ziyan etmiştir. Benim güvencim ve ümidim sensin! Günahattan dönüş ve ibâdete yönelik ancak Allah'ın kudretiyledir!"

"Sonra Hz. Ebubekir (r.a) şöyle demiştir: 'Bütün bu söylediklerim Allah'ın Kitabı'nda vardır.'"

Hz. Ömer'in (r.a) Vefatı

Amr b. Meymûn şöyle anlatır: Hz. Ömer'in yaralandığı sırada benimle onun arasında Abdullah b. Abbas'tan başkası yoktu. Hz. Ömer, iki saf arasından geçerken durup safta herhangi bir açıklık gördüğünde 'Safları düzeltiniz!' derdi. Saflarda herhangi bir açıklık görmezse öne geçer, tekbir alırdı. Cemaatin yetişmesi için çoğu kez sabah namazının birinci rek'atında Yusuf veyâ Nahl sûrelerini veyâ ona benzer bir sûreyi okurdu. Vurulduğu gün de tekbir getirdikten sonra 'Beni öldürdü' veyâ 'köpek beni yedi!' dedi. Bunu Ebû Lu'lu melunu kendisini vurduğunda söyledi. Mecusî olan Ebû Lu'lu elinde iki taraflı bir bıçak ile fırladı. Kimin yanından geçtiyse, onu bıçakladı. Tam on üç kişiyi yaraladı. Onlardan dokuzu öldü. Bir rivâyette yedi kişi öldü. Bu manzarayı görenlerden bir kişi onun üzerine bir elbise attı. Kâfir, tutulduğunu sandığında göğsünü bıçakla yarıdı.

Hz. Ömer, Abdurrahman b. Avf'ın elinden tutup imamlığa geçirdi, Hz. Ömer'in arkasında bulunanlar da

benim gördüğümü gördüler. Caminin yan taraflarında olanlar ise, durumun ne olduğunu bilmiyorlardı. Ancak onlar Hz. Ömer'in sesinin kesildiğini duyunca sübhanallah, sübhanallah demeye başladılar. Böylece Abdurrahman onlara hafif bir namaz kıldırdı. Cemaat dağıldıktan sonra Hz. Ömer şöyle dedi: 'Ey Abbas'ın oğlu! Beni öldürenin kim olduğunu tedkik et.

İbn Abbas (r.a), bir saat kaybolup geldikten sonra 'Seni vuran Muğîre b. Şu'benin kölesidir dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer (r.a) 'Allah onu kahretsin! Ben ona iyilik yapılmasını emretmişim dedi.

Sonra şöyle dedi: 'Ölümümü, müslüman bir kişinin elinde kılmadığından ötürü Allah'a hamd olsun. Sen (ey İbn Abbas) babanla berâber Medineye çok köle getirilmesine taraftardınız;.

Hakîkaten o anda Hz. Abbas'ın birçok kölesi vardı. Bunun üzerine İbn Abbas 'Dilersen onları öldürelim' dedi. Bunun üzerine, Hz. Ömer 'Bizim dilimizi konuştuğundan, kiblemize yöneldikten ve yaptığımız gibi hac yaptıktan sonra mı öldürelim? dedi.

Hz. Ömer evine götürüldü. Biz de onunla berâber gittik. Sanki bugünden önce böyle bir musîbet halka isâbet etmemişti! Kimi 'Hz. Ömer'in ölümünden korkuyorum!' Kimi de 'Birşey olmaz' diyordu. Bu esnâda şerbet getirildi. Hz. Ömer şerbeti içince yarasından dışarı aktı. Sonra süt getirildi. Sütten içti. O da kanından çıktı. Böylece Hz. Ömer'in öleceği anlaşıldı.

Biz Hz. Ömer'in huzuruna girdik. Halk gelip kendisini övdü. Genç bir kişi geldi ve 'Ey mü'minlerin emiri! Allah'tan gelen bir müjde ile müjdelen. Sen Hz. Peygamberin arkadaşı ve İslâm'da hizmetleri geçmiş bir kimsesin. Sonra idâreci oldun, adâlet yaptın. Sonra şehid oldun' dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer 'Bütün bunların ne aleyhimde, ne lehimde olmasını isterdim' dedi. Hz. Ömer'e böyle diyen genç giderken onun eteğinin yerde süründüğü görüldü. Bunun

üzerine Hz. Ömer 'O genci bana getirin!' dedi. Genç gelince ona 'Ey yeğenim! Elbiseni yukarı kaldır. Çünkü bu elbisen için daha faydalıdır. Rabbinden de kork!' dedi. Sonra Hz. Ömer oğluna hitaben 'Ey Abdullah! Bak üzerimde ne kadar borç vardır?' dedi.

Hz. Ömer'in borcunu hesapladılar. 86.000 dirhem veyâ ona yakın bir meblağ olduğu anlaşıldı. Bunun üzerine Hz. Ömer, oğlu Abdullah'a "Eğer Ömer'in âilesinin malı bu borcu ödemeye kâfi gelirse onların malından ver! Aksi takdirde kabilem olan Benî Adîyy b. Ka'b kabilesinden iste! Eğer onların malları da kâfi gelmezse Kureyşîlerden iste! Sakın Kureyşî olmayanlardan isteme. Bu borcu benim yerime ver! Mü'minlerin annesi Âişe'ye git! De ki: 'Ömer sana selâm ediyor'. Sakın 'Mü'minlerin Emîri' diye birşey söyleme. Çünkü ben artık mü'minlerin emîri değilim: 'Ömer b. Hattab iki arkadaşının yanına defnedilmek için izin istiyor?'

Bunun üzerine Abdullah gitti. Selâm verip izin istedi. Sonra Âişe'nin huzuruna girdi. Âişe'nin oturup ağladığını gördü. Abdullah dedi ki: Ömer b. Hattab sana selâm ediyor. İki arkadaşıyla berâber (hücre-i saadetinde) defnedilmek istiyor'.

Bunun üzerine Hz. Âişe 'Ben o yeri kendi kendim için ayırmıştım. Fakat bugün Ömer'i nefsimce tercih edeceğim' dedi.

Abdullah dönüp gelince Hz. Ömer'e 'İşte Abdullah geldi!' dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer 'Beni kaldırın!' dedi. Bir kişi Hz. Ömer'i göğsüne dayadı. Hz. Ömer, Abdullah'a 'Ne haber getirdin?' dedi. Abdullah 'Ey mü'minlerin emiri! Benim yanımda seni sevindiricek haber vardır. Âişe senin isteğine izin verdi' dedi. Hz. Ömer 'Allah'a hamdolsun! Benim içim bundan daha mühim bir mesele yoktu. Ben vefât ettiğimde cenâzemi götürün. Sonra selâm vererek deyin ki; 'Ömer izin istiyor!' Eğer Âişe izin verirse beni içeri sokun! Eğer beni reddederse cenâzemi müslümanların mezarına götürün!' dedi.

Mü'minleri annesi (Hz. Ömer'in kızı) Hafsa, babasının

yanına geldi. Hafsa'yı gördüğümüzde Hz. Ömer'in yanından kalktık. Hafsa babasının üzerine eğilerek bir saat onun yanında ağladı. Erkekler Hz. Ömer'in yanına girmek için izin istediler. Hz. Hafsa bu sefer içeriye doğru gitti. İçeride ağlamasını işitiyorduk. Bunun üzerine ashâb-ı kirâm, Hz. Ömer'e 'Ey mü'minlerin emîri! Bize vasiyet et ve yerine halîfe bırak!' dediler.

Hz. Ömer "Bu işe şu kişiler ki Hz. Peygamber onlardan razı olduğu halde vefât etmiştir onlardan daha müstehak olanını bilmiyorum" dedikten sonra Hz. Ali'nin, Hz. Osman'ın, Hz. Zübeyr'in Hz. Talha'nın, Hz. Sa'd ve Hz. Abdurrahman'ın ismini söyledi ve dedi ki: 'Abdullah b. Ömer de sizinle berâber hazır bulunacaktır. Fakat onun halîfelikte hakkı yoktur. Eğer emîrlik Sa'd'a (İbn Vakkas) isâbet ederse ne mutlu! Aksi takdirde hanginiz emir olursa Sa'd'ın fikrinden istifâde etsin; zirâ, Sa'd'ı (Küfe valiliğinden) acizlikten veyâ hiyanetten ötürü azletmiş değilim'.

Hz. Ömer (r.a) sonra şöyle devam etti: 'Benden sonra halîfe olan zâta, Muhacirler hakkında tavsiye ediyorum. Onların fazîletlerini, hürmetlerini onlar için korusun. Halîfeye Ensâr hakkında da hayrı tavsiye ediyorum. O Ensâr ki onlardan önce Medine'yi yurt edinip îmân etmişlerdir. Onların iyilerinden kabul edip kötülerini affetsin. Halîfeye hudûd şehirlerinin halkı için hayırlı olmayı tavsiye ediyorum. Çünkü onlar İslâm'ın yardımcıları, gözcüleri, mal toplayıcıları ve İslâm düşmanlarının da öfkelenendiricisidirler. Onlardan ancak rızâlarıyla fazla mal alsın. Halîfeye, bedevî Araplara iyi davranmayı tavsiye ediyorum. Çünkü onlar Arapların esası, İslâm'ın maddesidirler. Onların servetlerinin zekâtlarını alıp fakirlerine vermesini tavsiye ediyorum. Ayrıca Allah'ın ve Hz. Peygamberin zimmetini tavsiye ediyorum. Onlar için verilen sözleri yerine getirsin. Onların arkasında olup onlar için savaşsın. Onlara ancak güçlerinin yettiğini teklif etsin'.

Râvî der ki: Hz. Ömer vefât ettiğinde cenâzesini çıkardık ve götürdük. Abdullah b. Ömer, Hz. Âişe'ye selâm verdi ve dedi ki: 'Ömer b. Hattab'ı defnetmek için izin

istiyoruz!' Bunun üzerine Hz. Âişe 'Onu içeri sokun' dedi. Bunun üzerine, Hz. Ömer'i orada bulunan iki arkadaşının yanında bir mezara koydular. (Bunları nakleden râvî, hadîsi sonuna kadar söyledi).

Hz, Peygamber'den şöyle rivâyet ediliyor:

Cebrâil ((a.s.)) bana derdi ki: "İslâm, Ömer'in ölümü üzerine ağlasın!"

İbn Abbas şöyle diyor:

"Ömer, tenesirin üzerine kondu. Halk onun etrafında halka çevirip, cenâzesi kaldırılınca kadar duâ edip rahmet talep ettiler. Ben de onların arasındaydım. Beni omuzumdan tutan bir kişi korkuttu. Dönüp bakınca Ali b. Ebî Tâlib olduğunu gördüm. Hz. Ömer'e rahmet okuyup dedi ki: "Ben, Ömer'den daha fazla amelinin benzeriyle Allah'a kavuşmamı istediğim bir kimseyi geride bırakmış değilim. Allah'a yemin ederim, Allah'ın seni iki arkadaşınla birleştireceğini zannederim. Çünkü çoğu zaman Hz. Peygamber'den duyardım ki:

"Ben, Ebubekir ve Ömer gittik. Ben, Ebubekir ve Ömer çıktık. Ben, Ebubekir ve Ömer girdik.." Allah'ın seni onlarla birleştireceğini umuyorum".

Hz. Osman'ın (r.a) Vefatı

Onun öldürülmesi hakkındaki hadîs meşhurdur.

Abdullah b. Selâm (r.a) der ki: 'Kardeşim Osman'a selâm vermek için vardım. Mahsur bulunuyordu. Huzuruna girdim, dedi ki: "Ey kardeşim! Merhaba! Ben bu gece Hz. Peygamberi şu evde bulunan pencerede gördüm. Bana dedi ki: 'Ey Osman! Seni muhasaraya mı aldılar! 'Evet!' dedim. 'Seni susuz mu bıraktılar?' deyince 'Evet!' dedim. Bunun üzerine, içinde su bulunan bir kırbayı bana uzâttı. Kanıncaya kadar ondan su içtim. Hatta ben onun serinliğini göşümde, omuzlarımın arasında hissediyorum. Bana dedi

ki: "Eğer dilersen hasımlarına galip gelirsin. Eğer dilersen bizim yanımızda iftar edersin!" "Ben Allah katında iftar etmeyi seçtim". Hz. Osman o gün öldürüldü.

Abdullah b, Selâm (r.a) Hz. Osman'ın yaralanıp kanlar içinde can çekişmesinde hazır bulunan birine "Osman kanlar içinde kıvranıp can çekişirken ne söyledi?" dedi.

'Üç defâ şöyle dediğini duyduk: "Ey Allahım! Muhammed'in ümmetini bir araya getir!"

Bunun üzerine Abdullah b. Selâm dedi ki: 'Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim! Eğer Allah Teâlâ Ümmet-i Muhammed'in ebediyyen bir araya gelmemesini dileyseydi kıyâmete kadar bir araya gelemezlerdi!'

Sernâme b, Hazen el-Ruşeyn den öyle rivâyet, ediliyor: Hz, Osman çıkıp muhasaracılara, 'Sizi bana kışkırtan iki arkadaşınızı getirin' dediği zaman ben de oradaydım, O iki kişi getirildi. Sanki onlar iki deve veyâ iki merkeptiler. Bunun üzerine Hz. Osman onlara şöyle dedi;

- Siz bilmiyor musunuz ki Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde Medine'de Küme kuyusundan başka tatlı su yoktu. Bunun üzerine Hz. Peygamber "Kim Küme kuyusunu satın alıp vakfederse, cennette mü'minlerin kırбалarıyla berâber kırbasını doldurur" dedi. Ben o kuyuyu satın aldım. Siz bugün o kuyudan ve hattâ deniz suyundan içmekten bile beni menediyorsunuz. Böyle olmadı mı?

- Evet! Öyledir!

- Kıtlık zamanında orduyu kendi malımdan techiz ettiğimi siz bilmiyor musunuz?

- Evet! Öyledir!

- Hz. Peygamberin mescidi ashaba dar geldiğinde Hz, Peygamberin 'Kim (mescidin yanında bulunan) falan âilenin arsasını alıp mescide katarsa cennette ondan daha hayırlısına nâil olacaktır" dediğini, bunun üzerine benim de orayı, satın alıp mescidde kattığımı bilmiyor musunuz? Oysa

siz bugün orada iki rek'at namaz kılmama mâni oluyorsunuz?

-Evet!

- Siz bilmez misiniz, Hz. Peygamber, Mekke'de Sâbir dağının üzerinde bulunduğunda onun berâberinde Ebubekir, Ömer ve ben vardık. O anda taşlar aşağıya yuvarlanacak derecede dağ sallandı. Hz. Peygamber mübârek ayağıyla dağa vurup şöyle dedi: 'Ey Sâbir dağı! Senin üzerinde bulunan bir peygamber, bir siddîk ve bir şehiddir' dedi.

- Evet! Öyledir.

- Allahu Ekber! Kâbe'nin Rabbine yemin ederim! Bunlar benim şehidliğime dair şâhidlik yaptılar.

Dâbbe kabilesinden olan bir kişiden şöyle rivâyet ediliyor: Hz. Osman vurulduğunda kanlar onun sakalı üzerine akıyor, o da şöyle diyordu: 'Senden başka ilâh yoktur. Sen her türlü eksiklikten münezzehtir ve uzaksın. Muhakkak ki ben zâlimlerdendim. Ey Allahım! Onların aleyhinde senin düşmanlığını talep ediyorum. Bütün işlerimde senden yardım talep ediyorum. Beni mübtelâ kıldığın musîbete karşı senden sabır istiyorum'.

Hz. Ali'nin (r.a) Vefatı

Esbağ el-Hanzelî der ki: Hz. Ali'nin yaralandığı gece fecir doğduğu zaman müezzini İbn Teyyah ve Bennac gelip namaza çağırdılar. Hz. Ali (r.a) ise ağırlaşmış yatıyordu. İkinci bir defâ namaza çağırıldığımızda Hz. Ali yine o haldeydi. Üçüncü defâ tekrar gelince Hz. Ali kalkarak yürüdü ve şu şiiri okudu:

"Ölüm için kolonlarını sağlamca bağla! Muhakkak ölüm sana gelecektir. Senin sahâlârına indiğinde ölümden korkma!"

Hz. Ali (r.a) küçük kapıya vardığında, İbn Mülcem Hz. Ali'ye hücum ederek hançerledi. Bunun üzerine, Hz. Ali'nin

kızı Ümmü Gülsüm, dışarı çıktı ve şöyle dedi: 'Benimle sabah namazına ne oluyor? Kocam mü'minlerin emîri Hz. Ömer sabah namazında öldürüldü. Babam Hz. Ali sabah namazında öldürüldü'.

Kureyş'ten olan bir kişiden şöyle rivâyet ediliyor: Hz. Ali'yi (r.a) İbn Mülcem vurduğunda Hz. Ali şöyle haykırdı: 'Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki kazandım'.

Muhammed b. Ali'den şöyle rivâyet ediliyor: *"Hz. Ali vurulduğunda oğullarına vasiyetini yaptı, sonra rûhu kabzoluncaya kadar **Lâ ilâhe illâllah**'ı tekrar etti"*.

Hz. Ali'nin oğlu Hasan (r.a) ağırlaştığında Hz. Hüseyin onun yanına vardı ve 'Ey Kardeşim! Niçin böyle kıvranıyorsun? Sen babaların olan Hz. Peygamberin, Ali b. Ebi Talib'in huzuruna gidiyorsun. Huveylid'in kızı Hatice'nin, Muhammed'in kızı Fâtıma'nın huzuruna gidiyorsun ki onlar da senin annelerindir. Hz. Hamza ile Hz. Cafer'in yanına gidiyorsun ki onlar da amcalarındır' dedi. Bunun üzerine, Hz. Hasan şöyle şöyle dedi: 'Ey kardeş! Ben öyle bir şeye (ölüme) hazırlanıyorum ki daha önce onun gibisiyle hiç karşılaşmamıştım'.

Muhammed b. Hasan'dan şöyle rivâyet ediliyor: İbn Ziyad'ın askerleri Hz. Hüseyin'in etrafını kuşattıklarında, Hz. Hüseyin de onların kendisiyle savaşacaklarını anladığında kalkıp arkadaşlarına bir hutbe irâd etti. Allah'a hamd ve senâ'da bulundu ve sonra şöyle dedi:

"Olanları görüyorsunuz. Muhakkak ki dünyâ bozuldu. Onun iyiliği gitti. Öyle ki ancak kabın sızıntısı gibi kaldı. Hakkın terkedildiğini, bâtılın yasaklanmadığını müşâhede etmiyor musunuz? Mü'min bir kimse Allah'ın mülâkatına rağbet gösterebilir. Ben ölümü saadet olarak, zâlimlerle berâber yaşamayı da cürüm olarak görüyorum."

*****

Kayıtlar burada sona ermektedir. Böylece bizde kısmen derleme olan bu kitabımızı burada sona erdirmiş olalım.

(Heze min fazlı rabb'î)

Gayret bizden muvaffakiyyet Hakk'tan'dır.

Terzi Baba Tekirdağ sohbet tarihi başlangıç (04/01/2009) Pazar kavacık, bitiş (03/05/2009) Pazar Kavacık İstanbul.

Düzenleme tarihi başlangıç (11/08/2012) cumartesi Ramazan (23) (17/08/ 2012) Cuma bitiş (29) Ramazan.

(Terzi Baba Tekirdağ)

*****

KAYNAKÇA

1. KÛR'ÂN VE HADİS :

2. VEHB : Hakk'ın hibe yoluyla verdiği ilim.

3. KESB : Çalışılarak kazanılan ilim.

4. NAKİL : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'î şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlerimizden müşahede ile toplanan ilim.

"DAHA EVVELCE ÇIKAN KİTAPLARIMIZ"

(Gönülden Esintiler)

1. Necdet Divanı:

2. Hacc Divanı:

3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:

4. Lübb'ül Lübb Özün Özü,(Osmanlıca'dan çeviri):

5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"

6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri:
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)
34. Bakara dosyası:
35. Fâtiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:

43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:
56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. 20-TÂ HÂ Sûresi:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. İsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
61. Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşhett'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsîyye:
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:
71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
72. İman bahsi:
73. Celâl ve İkrâm:
74. 2012 Umre dosyası:
75. Gülşen-i Râz şerhi:

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

- 81- 12- Terzi Baba-(1)
- 82- 39- Terzi Baba-(2)

Terzi Baba İnternet dosyaları-

- 83-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-3-
- 84-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-4-
- 85-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-5-
- 86-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-6-
- 87-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-7-
- 88-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-8-
- 89-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-9-
- 90-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-10-
- 91-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-11-
- 92-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-12-
- 93-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-13-
- 94-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-14-
- 95-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-15-
- 96-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-16-
- 97-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar-17-
- 98-Terzi-Baba-Mek-ve-zu-Ke-Kara-bi-dosyası-18-
- 99-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -19-
- 100-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -20-
- 101-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -21-
- 102-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -22-
- 103-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -23-
- 104-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -24-
- 105-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -25-
- 106-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -26-
- 107-Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar -27-

NECDET ARDIÇ

Büro : Ertuğrul mah.
Hüseyin Pehlivan caddesi no. 29/4
Servet Apt.
59 100 Tekirdağ.

Ev : 100 yıl Mahallesi uğur Mumcu Cad.
Ata Kent sitesi A Blok kat 3 D. 13.
59 100 Tekirdağ

Tel (Büro) : (0282) 263 78 73
Faks : (0282) 263 78 73
Tel (ev) : (0282) 261 43 18
Cep : (0533) 774 39 37

Veb sayfası: Amerika: <[http:// necdetardic. org/](http://necdetardic.org/)>

Veb sayfası: Amerika: <www.necdetardic.info>

Veb sayfası: Almanya: <www.terzibaba.com>

Radyo adresi (form): <terzibaba13.com>

İnternet, MSN Adresi:

Necdet Ardıç <terzibaba13@hotmail.com>

